

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

KUNGL. BIBL.
- 5 JAN 1957
STOCKHOLM

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1956:52 *SOU*

Justitiedepartementet

1956:52 A

DOMARTJÄNSTER
I HÄRADS RÄTT OCH HOVRÄTT

BETÄNKANDE AVGIVET
AV 1955 ÅRS DOMARUTREDNING

Stockholm 1956

Statens offentliga utredningar 1956

Kronologisk förteckning

1. Aldringvård. Idun. 344 s. S.
2. Fiskhandel i Sverige. Idun. 194 s. Jo.
3. Restaurering av Uppsala domkyrka. Victor Petersson. 170 s. E.
4. Statens stöd åt växtförädlingen m. m. Egnellska 295 s. Ju.
5. Standardtariffer för detaljdistribution av elektrisk kraft. Hæggeström. 96 s. K.
6. Statsägda aktiebolag i Sverige. Av R. Tersman. Idun. 10 s. Fi.
7. Städernas donationsjord. Kihlström. 86 s. I.
8. Förenklad statsbidragsgivning. Idun. 109 s. Fi.
9. Frågan om fortsatt samarbete mellan staten och TGO i LKAB. Marcus. 48 s. Fi.
10. Investeingsverksamhet och sparande. Balansproblemen på lång och kort sikt. Av L. Lindberger. Hæggeström. 267 s. Fi.
11. Atomenergen. Beckman. 117 s. H.
12. Bihang till kyrkohandboken. Idun. 100 s. E.
13. Konstbildning i Sverige. Kihlström. 443 s., 24 s. pl. E.
14. Tulltaxi. 1. Allmänna synpunkter. Hæggeström. 210 s. E.
15. Tulltaxi. 2. Detaljmotivering. Hæggeström. 849 s. Fi.
16. Tulltaxi. 3. Taxan. Hæggeström. 173 s. Fi.
17. Fiskeonråde. Idun. 106 s. Jo.
18. Seminarieorganisationen. 1. Idun. 237 s. E.
19. Kommunalförbund och indelningsändringar. Idun. 23 s. I.
20. Utredningen om kortare arbetstid. Kihlström. 277 s. S.
21. Utredningen om kortare arbetstid. Bilagor. Kihlström. 236 s. S.
22. Alternativt aftonsångsritual. Idun. 85 s. E.
23. Vissa ändringar i nöjesbeskattningen m. m. Beckman. 239 s. Fi.
24. Statsägda företag i utlandet. Idun. 351 s. Fi.
25. Upphovsmannarätt till litterära och konstnärliga verk. Idun. 633 s. Ju.
26. Byggnadsminnen. Victor Pettersson. 156 s. Ju.
27. Beträktnad med förslag till sjukhuslag m. m. Kihlström. 227 s. I.
28. Rådhusrätts sammansättning i brottmål. Norstedt. 54 s. Ju.
29. Lag om rätt att utöva läkekonsten. Beckman. 192 s. I.
30. Prästvalslag. Kihlström. 204 s. E.
31. Remissyttranden. Kihlström. 400 s. S.
32. Hemmen och samhällsplaneringen. Beckman. 210 s. S.
33. Skogsindustrins utbyggnad. Idun. 235 s. H.
34. Kliniska utbildningsplatser för blivande läkare. Idun. 173 s. E.
35. Upplysningsverksamhet vid folkomröstningar. Kihlström. 141 s., 6 s. pl. Ju.
36. Skogsbrukets arbetsmarknad. Idun. 292 s. S.
37. Alkoholblodprovet. Idun. 110 s. I.
38. Strålskydd. Kihlström. 348 s., 1 s. pl. I.
39. Offentliga byggnader. Översikt och byggnadsbehov. Idun. 267 s. K.
40. Riktlinjer för bostadspolitik. Idun. 175 s. S.
41. Nya kommunala ortsavdrag. Idun. 247 s. Fi.
42. Staten och de politiska ungdomsorganisationerna. Kihlström. 102 s. E.
43. Zigenarfrågan. Framtiden, Malmö. 153 s., 8 s. pl. S.
44. Översyn av Förenta Nationernas stadga. Norstedt. 83 s. U.
45. Nordiska parlamentariska kommitténs slutbetänkande. Kihlström. 58 s. U.
46. Bränsleförsörjningen i atomäldern. 1. Förutsättningar, slutledningar, rekommendationer och förslag. Idun. 94 s. H.
47. Stöd åt ofullständiga familjer. Idun. 91 s. S.
48. Statsbudgetens verkningar på konjunkturutvecklingen. Av A. Lindbäck. Idun. 114 s. Fi.
49. Tillsynen å djurskyddslagens efterlevnad. Kihlström. 36 s. Ju.
50. 1951 års oljeutredning. Brandfarliga varor. Del 1. Norstedt. 188 s. H.
51. 1951 års oljeutredning. Brandfarliga varor. Del 2. Bilagor. Norstedt. 116 s. H.
52. Domartjänster i häradsrätt och hovrätt. Idun. 118 s. Ju.

Anm., om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jc = jordbruksdepartementet.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1956: 52

Justitiedepartementet

DOMARTJÄNSTER
I HÄRADS RÄTT OCH HOVRÄTT

*Betänkande avgivet
av 1955 års domarutredning*

IDUNS TRYCKERIAKTIEBOLAG ESSELTE AB
STOCKHOLM 1956

STATENS HÖGSKOLEN I UPPSALA
HISTORISKA MUSEET

UPPSALA
I HÄRVEDEN OCH HÖRATA

Uppsala 1880
H. Åberg & Co. Uppsala

STATENS HÖGSKOLEN I UPPSALA
HISTORISKA MUSEET

Innehåll

Skrivelse till chefen för justitiedepartementet	5
<i>Inledning</i>	7
Utredningsdirektiven 7. Betänkandet 8.	
<i>1 kap. Historik och nuvarande organisation</i>	10
Häradsrätterna	10
Översikt över utvecklingen hittills 10. Nuvarande personalorganisation 11. Domargöromålens fördelning på skilda befattningshavare 13.	
Hovrätterna	15
Ledamotsorganisationen 15. Fiskaler och fiskalsaspiranter 16. Arbetets fördelning 17. Adjunktionssystemet 17.	
<i>2 kap. Arbetsläget</i>	19
Häradsrätterna	19
Ökning i arbetsmängden under senare år 19. Åtgärder som vidtagits i anledning av den ökade arbetsmängden 20. Ökning i arbetsbalansen 22.	
Hovrätterna (med undantag för vattenöverdomstolen)	23
Ökning i arbetsmängden under senare år 23. Åtgärder som vidtagits i anledning av den ökade arbetsmängden 23. Ökning i arbetsbalansen 23.	
<i>3 kap. Allmänna synpunkter på det statliga domstolsväsendet</i>	25
Befordringsförhållandena	25
Utgångspunkter för utredningens förslag	29
Domstolsväsendet i allmänhet 29. Häradsrätterna 30. Hovrätterna 35.	
<i>4 kap. Utredningens förslag till förstärkning av domarorganisationen</i>	38
Häradsrätterna	38
Utredningens beräkningsgrunder	38
Tingsdomare	41
Tingsdomartjänster inrättade i viss domsaga 44. Domsagor i vilka tingsdomartjänst föreslås inrättad 46. Tingsdomartjänster, gemensamma för domsagorna inom en hovrätts domkrets 54. Gemensamma tingsdomartjänster, som föreslås inrättade 55.	

Biträdande domare på fiskalsstadiet.....	56
Formerna för hovrättsfiskalers tjänstgöring i domsaga 56. Behovet av tingssekreterartjänster 59.	
Sammanlagda antalet tjänster.....	62
Hovrätterna.....	63
Grunder för beräkning av ledamotsbehovet.....	63
Beräkningar före nya rättegångsbalkens ikraftträdande 63. Jämförelse mellan beräkningarna och de faktiska resultaten 65. Utredningens beräkningsgrunder 66.	
Ledamotsbehovet i de skilda hovrätterna.....	70
Svea hovrätt 70. Göta hovrätt 71. Hovrätten över Skåne och Blekinge 72. Hovrätten för Västra Sverige 72. Hovrätten för Nedre Norrland 73. Hovrätten för Övre Norrland 73.	
5 kap. Kostnadsberäkningar.....	75
Ändringar i domsagostadgan.....	79
Sammanfattning.....	82

Bilagor

1. Domarpersonal och arbetsmängd i domsagorna.....	88
2. Översikt över arbetsläget i domsagorna.....	103
3. Hovrätternas ledamotsorganisation den 1 januari 1948, 1950 och 1956 samt den 1 oktober 1956 (med undantag för vattenöverdomstolen).....	104
4. Hovrätternas icke-ordinarie domarpersonal den 1 januari 1948, 1950 och 1956.....	105
5. Arbetsläget i hovrätterna.....	106
6. Hovrätternas sammansättning vid avgörande av mål år 1955.....	107
7. Domartjänster den 1 januari 1956.....	108
8. Personalgrupper inom det statliga domstolsväsendet den 1 januari vissa angivna år.....	109
9. De statliga domarna den 1 januari 1956, fördelade efter födelseår och innehavd befattning.....	110
10. Befordringsåldern på den statliga domarbanan.....	111
11. Uppgifter om de vid rikets hovrätter antagna fiskalerna, fördelade på ettårsgrupper efter antagningsåret.....	114
12. Avgången på assessorsstadiet.....	115
13. Föreslagna tjänster som biträdande domare.....	116

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet

Genom beslut den 30 december 1954 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för justitiedepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga för att verkställa en översyn av domarpersonalens rekryterings- och anställningsförhållanden samt därmed sammanhängande spörsmål, att utse en av de sakkunniga att vara ordförande samt att utse sekreterare och experter åt de sakkunniga. Med stöd av detta bemyndigande tillkallade chefen för justitiedepartementet den 5 mars 1955 såsom sakkunniga dåvarande lagmannen, numera borgmästaren Yngve Kristensson, ordförande, statskommisariern Lasse Lundh, förste kanslisekreteraren Ebbe Magnander, ledamoten av riksdagens andra kammare Johannes Onsjö och borgmästaren Nils Rappe. Till sekreterare åt de sakkunniga förordnades hovrättsassessorn Gudmund Ernulf.

De sakkunniga har antagit benämningen 1955 års domarutredning.

Domarutredningens uppdrag omfattar enligt utredningsdirektiven en mångfald olika spörsmål. Bland annat skall en översyn göras av personalorganisationen vid de statliga domstolarna, såvitt angår personal med dömande uppgifter. Med hänsyn till det ansträngda arbetsläget vid häradsrätterna och hovrätterna, vilket nödvändiggjort provisoriska åtgärder, har domarutredningen till särskild behandling upptagit frågan om behovet av domartjänster vid dessa domstolar.

Till domarutredningen har för att tagas under övervägande vid fullgörandet av utredningsuppdraget överlämnats bland annat *dels* en skrivelse av den 22 juni 1955 från presidenten i Svea hovrätt Harry Guldberg, efter överläggningar med presidenterna i övriga hovrätter, med hemställan om centrala direktiv för att åstadkomma en utjämning hovrätterna emellan i fråga om skyldigheten att förse underlydande domstolar med rättsbildad icke-ordinarie personal och *dels* en skrivelse av den 9 maj 1956 från hovrätten för Västra Sverige med anmälan, att hovrätten efter den 30 juni samma år icke vore i stånd att ställa personal till förfogande för tjänstgöring i domsaga under hovrätten för Övre Norrland. Om de organisatoriska åtgärder genomföres, som domarutredningen föreslår beträffande domsagorna under hovrätten för Övre Norrland, torde den i de båda skrivelserna behandlade frågan om rekryteringen av biträdande domare i dessa domsagor i prak-

tiken åtminstone i huvudsak bli löst. Spörsmålet kommer emellertid att från mera principiella synpunkter övervägas ytterligare under det fortsatta utredningsarbetet.

Utredningen har i augusti 1955 i studiesyfte besökt vissa domsagor i Skåne och Blekinge med olika personalorganisation, såvitt angår den dömande personalen. Vidare har utredningen i december samma år haft överläggning med representanter för Sveriges juristförbund angående ändrad utformning av tingsdomartjänsterna m. m.

Domarutredningen får härmed vördsamt överlämna betänkande angående domarpersonalen vid häradsrätterna och i hovrätterna. Betänkandet är enhälligt. Dock har ledamoten Magnander, som jämväl är expert åt utredningen rörande rådhusrätternas framtida ställning och därmed sammanhängande spörsmål (stadsdomstolsutredningen), icke ansett sig böra deltaga i domarutredningens uttalanden rörande underrättsorganisationen efter ett eventuellt förstärkande av rådhusrätterna (se s. 34—35) i vidare mån än att han förklarar sig anse det nödvändigt, att vid utformningen av denna organisation de nuvarande tjänsterna som tingsdomare och rådman tages under omprövning. — Vid upprättandet av de vid betänkandet fogade statistiska bilagorna har utredningen biträttts av statistiska centralbyråns utredningsinstitut.

Utredningsarbetet fortsättes med övriga frågor, som ingår i domarutredningens uppdrag.

Stockholm den 30 november 1956.

Yngve Kristensson

L. Lundh

Ebbe Magnander

J. Onsjö

Nils Rappe

/ Gudmund Ernulf

Inledning

Utredningsdirektiven. I det anförande till statsrådsprotokollet, som ledde till bemyndigandet att tillkalla de sakkunniga, anförde chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, i de delar som är av intresse i samband med detta betänkande följande:

»Vid genomförandet av processreformen vidtogs endast sådana ändringar i domstolarnas personalorganisation, som var föranledda av det nya förfarandet och som, såvitt man kunde beräkna, motsvarade ett stadigvarande behov. Sedan rättegångsbalken nu varit i tillämpning under sju år, föreligger bättre betingelser för att taga ställning till domstolarnas behov av personal med dömande uppgifter. Erfarenheterna är enligt min mening nu tillräckliga för att denna fråga skall kunna närmare övervägas. Inom justitiedepartementet vidtagna undersökningar har visat, att det för den dömande personalen uppkommit en betydligt ökad arbetsbelastning under de senaste åren, och det har varit ofrånkomligt att möta behovet av personalförstärkning genom omedelbara åtgärder, som i huvudsak fått provisorisk karaktär. Det är därför angeläget att en översyn av personalorganisationen nu göres. Riksdagen har också, på hemställan av första lagutskottet, i skrivelse den 25 november 1953, nr 396, anhållit om en förutsättningslös utredning i enlighet med vad utskottet anförut rörande den framtida utformningen av domarbanan.

Förut denna dag har jag erhållit Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga för att utreda frågan om rådhusrätternas framtida ställning samt därmed sammanhängande spørsmål. Därest denna utredning leder till att rådhusrätterna förstatligas, innebär detta att den nuvarande uppdelningen av underrätterna i sådana med statligt anställd personal och sådana, vilkas personal har kommunal anställning, kommer att upphöra. I samband därmed kan det bli erforderligt att genomgå hela organisationen. Det torde likväl icke vara motiverat att låta anstå med den i det föregående förordade översynen till dess frågan om rådhusrätternas förstatlighande hunnit övervägas. Utredningen om rådhusrätternas framtida ställning är nämligen omfattande och berör ett flertal svårlösta spørsmål, varför den i första hand torde leda blott till principförslag. Man måste räkna med att det dröjer åtskillig tid, innan ett eventuellt förstatlighande kan genomföras. Utredningen härom bör därför icke avvaktas; de ändringar i domstolarnas personalorganisation, som kan komma att föranledas av en ändrad ställning för rådhusrätterna, torde få övervägas vid en senare tidpunkt. Under dessa förhållanden bör emellertid någon mera genomgripande omorganisation icke vidtagas för närvarande.

Hovrätterna intager på det sättet en central ställning i domstolsorganisationen, att de svarar för domstolarnas rekrytering. Av vikt är därför att hovrätterna har tillfredsställande möjlighet att bedöma domaraspiranternas lämplighet och bereda dem erforderlig utbildning. Det synes emellertid även finnas anledning att överväga, huruvida antalet i hovrätterna tjänstgörande fiskaler kan nedbringas.

Utredningen bör, med beaktande av dessa olika synpunkter, undersöka fiskalernas och fiskalsaspiranternas arbetsuppgifter samt det behov av personal som föreligger. Uppmärksamhet bör vidare ägnas åt problemet, hur den ur utbildningssynpunkt värdefulla tjänstgöringen som adjungerad ledamot i hovrätt skall kunna beredas domaraspiranterna.

I princip bör den väsentliga delen av den dömande verksamheten utövas av ordinarie domare. Vad angår häradsrätterna har antalet ordinarie domare — härads hövdingar och tingsdomare — i stort sett varit oförändrat sedan 1948, låt vara att en viss omfördelning av tingsdomartjänsterna mellan domsagorna skett. Sedan 1948 har antalet mål vid häradsrätterna stigit avsevärt. Med hänsyn till den ökade arbetsbelastningen har det visat sig erforderligt att undan för undan förstärka arbetskrafterna, vilket väsentligen skett genom extra-ordinarie personal. I viss utsträckning har principen att domare skall vara ordinarie tillgodosetts genom inrättande av tingsdomartjänster. Utredningen bör genomgå den nuvarande organisationen och särskilt undersöka i vad mån ytterligare behov av tingsdomartjänster föreligger. Därvid bör även övervägas, om det kan anses lämpligt att tingsdomare i en domsaga med sin tjänst förenar skyldighet att biträda såsom domare i annan domsaga med samma eller närbeläget tingsställe.

Utredningen bör taga ställning till de lämpliga formerna för hovrättsfiskalernas tjänstgöring i domsaga, och därvid bör utredningen även, om det finnes lämpligt att denna tjänstgöring fortfarande anknyter till tjänster som upptagits på häradsrätternas stat, överväga om det är tillräckligt motiverat att, såsom för närvarande, göra skillnad mellan tingssekreterare och fiskalskompetent biträde. Vid översynen av domsagornas personalorganisation i övrigt bör utredningen beakta den pågående undersökningen inom statens organisationsnämnd av de organisatoriska förhållandena i domsagorna.

Även om utredningen, såsom förut framhållits, icke bör överväga några genomgripande förändringar, bör den vara oförhindrad att upptaga även andra organisatoriska spørsmål rörande domarpersonalen än de i det föregående särskilt berörda. Däremot bör utredningen icke taga ställning till rena lönefrågor. Utredningen bör bedrivas skyndsamt och taga sikte på sådana praktiska förslag som kan leda till omedelbara reformer. Utredningen bör samråda med de kommittéer och sakkunniga, som behandlar frågor av betydelse för domstolsväsendets organisation.»

Betänkandet. I detta betänkande behandlar domarutredningen behovet av domare vid häradsrätterna och i hovrätterna. Vattendomstolarna och vattenöverdomstolen upptages däremot icke till behandling i detta sammanhang. Beträffande vattendomstolarna pågår en särskild utredning genom en inom justitiedepartementet tillkallad sakkunnig, lagmannen Nils Viklund, vilken den 25 juni 1956 framlagt förslag till förstärkning av Norrbygdens, Mellanbygdens och Österbygdens vattendomstolar m. m. Vattenöverdomstolen har sedan länge utgjorts av en avdelning av Svea hovrätt, som jämsides med sin verksamhet som vattenöverdomstol avdömt ett mindre antal allmänna mål. Sedan den 1 juli 1955 består vattenöverdomstolen av två avdelningar av hovrätten med uteslutande uppgift att handlägga vattensmål. Personalorganisationen har alltså prövats av statsmakterna så sent som år 1955.

Till domarpersonalen räknar domarutredningen i detta betänkande häradshövdingar, tingsdomare, särskilda inskrivningsdomare, tingssekreterare och s. k. fiskalskompetenta biträden vid häradsrätterna samt ledamöter och fiskaler i hovrätterna. Däremot föres icke tingsnotarierna hit, eftersom deras tjänstgöring omfattar endast en begränsad tid och är att betrakta som en praktisk utbildning efter avlagd juris kandidatexamen.

I KAPITLET

Historik och nuvarande organisation

Häradsrätterna

Översikt över utvecklingen hittills. Fram till år 1933 gällde som regel, att arbetet i en domsaga handhades av häradshövdingen med hjälp av unga jurister, notarier, som efter avlagd examen under några år i utbildnings-syfte tjänstgjorde i domsagan. Härtill kom viss av häradshövdingen av-lönad, icke rättsbildad personal för skrivarbete m. m. I den mån häradshövdingen icke själv medhann den dömande verksamheten förordnades notarierna att som ett normalt led i sin utbildning hålla ett större eller mindre antal ting med häradsrätten och därvid handlägga även mål och ärenden av invecklad eller eljest kvalificerad beskaffenhet (den s. k. tings-sittningen). Om arbetet i domsagan trots detta vikariatsystem icke kunde bemästras, företogs en uppdelning eller annan omreglering av domsagan. Omkring år 1920 började man emellertid att i sådana fall inrätta tjänster som biträdande domare i stället för att uppdelna domsagorna. Dessa biträdande domare var i regel vice häradshövdingar, knutna till hovrätterna med uppgift att efter vederbörande hovrätts bestämmande tjänstgöra som vikarier vid längre ledighet för häradshövding eller som biträdande domare vid häradsrätt. Fortfarande anförtroddes dock domargöromålen i stor utsträckning åt notarier.

År 1933 genomfördes den s. k. sekreterarreformen. Denna innebar, att i de domsagor, där de kvalificerade domargöromålen icke ansågs kunna medhinnas av häradshövdingen ensam, inrättades tjänster som sekreterare. I samband därmed upphävdes i princip notariernas behörighet att utföra mera kvalificerade domargöromål. Redan år 1926 hade man vidare upphört att förordna vice häradshövdingar. Sekreterartjänsterna, som under åren 1933—1935 successivt inrättades i mellan hälften och en tredjedel av landets domsagor, besattes med hovrättsfiskaler, vilka på detta sätt som ett led i sin utbildning och i befordringsgången fram till förordnande som ledamot (assessor) i hovrätt tjänstgjorde vid häradsrätt under några år. Sekreterarnas huvuduppgift blev i praktiken icke, som avsikten varit, att föra dombok åt häradshövdingen och ombesörja det expeditionella arbetet åt honom. I stället blev utvecklingen den, att sekreteraren främst kom att *del*s tjänstgöra som inskrivningsdomare, dock med notarierna som vikarier i stor

utsträckning, *dels* upplägga nya fastighetsböcker och *dels* hålla vissa tings-sammanträden, i regel ungefär en fjärdedel av samtliga sammanträden, varvid sekreteraren handlade mål och ärenden av alla slag. Notariernas behörighet begränsades i huvudsak till förordnanden att tidvis tjänstgöra som inskrivningsdomare samt att handlägga mål och ärenden av mindre invecklad beskaffenhet. I undantagsfall kunde emellertid fortfarande även mera kvalificerade domargöromål anförtros dem. — De tre största domsagorna bibehöll en särskild organisation, en med en särskild inskrivningsavdelning samt två med assessor som biträdande domare, i samtliga fall jämte sekreterare.

Allteftersom arbetsmängden i domsagorna ökades utan att någon domsagodelning ägde rum, framträdde i flera domsagor behov av biträdande domare med högre kompetens än fiskalssekreterarna. År 1939 började man därför förordna hovrättsassessorer som sekreterare i en del större domsagor.

I samband med att sportelsystemet år 1943 avskaffades som avlöningsform för häradshövdingarna och domsagoförvaltningen förstatligades vidtogs tämligen betydande ändringar i domsagornas personalorganisation. Vid sidan om häradshövdingen skulle i ett tiotal av de största domsagorna finnas tingsdomare, i regel rekryterade bland hovrätternas assessorer, samt i drygt en tredjedel av domsagorna tingssekreterare, motsvarande de ditillsvarande sekreterarna på fiskalsstadiet. Särskild inskrivningsavdelning inrättades i ytterligare två av de största domsagorna. Notarierna, som nu fick benämningen tingsnotarier, skulle fortfarande i princip endast få utföra domargöromål av mindre invecklad art.

De principer, på vilka 1943 års personalorganisation för domsagorna grundade sig, gäller fortfarande. Emellertid har i några få fall delning av domsaga ägt rum. Vidare har ett antal tingssekreterartjänster utbytt mot tingsdomartjänster, särskilt i samband med rättegångsreformens genomförande den 1 januari 1948. I några domsagor utan tingssekreterartjänst har sådan inrättats. Härjämte har i en del domsagor s. k. fiskalskompetenta biträden, regelmässigt hovrättsfiskaler, förordnats att biträda häradshövdingen för längre eller kortare tid, ibland år efter år, i allmänhet med samma arbetsuppgifter som tingssekreterare. Tingsnotarieinstitutionen har behållits i huvudsak oförändrad. Dock har mera kontorsmässiga arbetsuppgifter i allt större utsträckning överförts från tingsnotarierna till den icke rättsbildade personalen, som i samband därmed förstärkts såväl kvantitativt som kvalitativt.

Nuvarande personalorganisation. I 1 kap. 3 § rättegångsbalken stadgas, att domsaga förestås av häradshövding samt att, om göromålen kräver det, som biträdande domare skall finnas en eller flera tingsdomare. Rättegångsbalken räknar således endast tingsdomare som biträdande domare. Av

praktiska skäl sammanfattas emellertid i detta betänkande tingsdomare, särskild inskrivningsdomare, tingssekreterare och fiskalskompetent biträde under benämningen biträdande domare. Däremot räknas som angivits i inledningen tingsnotarierna icke till domarpersonalen.

Antalet domare växlar från domsaga till domsaga. I ett tämligen stort antal domsagor har häradshövdingen, åtminstone fränsett rent tillfälliga vikarier från hovrätten, endast tingsnotarier och icke rättsbildade biträden till sin hjälp. Andra domsagor, där arbetsmängden är så stor att häradshövdingen icke själv ansetts kunna medhinna alla kvalificerade domargöromål utan att dock någon tingsdomartjänst inrättats, har försetts antingen med fiskalskompetent biträde — tidvis eller hela året — eller också med tingssekreterare. I de domsagor, där jämte häradshövdingen finns en tingsdomare, har i några fall arbetsmängdens storlek föranlett, att därjämte inrättats tingssekreterartjänst eller tillhandahållits fiskalskompetent biträde. Endast i två domsagor (Södertörns och Södra Roslags) finns två tingsdomartjänster. Dessa båda domsagor har dessutom var för sig en särskild inskrivningsavdelning. Två domsagor med var sin tingsdomare (Askims och Mölnalds samt Hisings, Sävedals och Kungälv) har härjämte en gemensam inskrivningsavdelning.

Antalet domsagor är f. n. 117. Gällande personalförteckning för häradsrätterna upptar i fråga om domarpersonal — förutom 117 häradshövdingar (Co 14) — 24 tingsdomare (Ca 37) och 3 särskilda inskrivningsdomare (Ca 33) å ordinarie stat samt 37 tingssekreterare (högst Ce 27) å extra ordinarie stat. Utöver vad personalförteckningen anger finns i ett växlande antal domsagor fiskalskompetent biträde, regelmässigt en fiskal med samma arbetsuppgifter som en tingssekreterare. Under budgetåret 1955/56 fanns sådant biträde under hela året i 13 domsagor (i en av dessa tjänstgjorde två fiskaler) samt under minst tre månader i ytterligare 12 domsagor. Härtill kommer förstärkningar av rent tillfällig natur, t. ex. på grund av att en häradshövding vid anhopning av arbete behöver befrielse från att hålla ett eller annat ting. Fördelningen på de skilda domsagorna av den i personalförteckningen upptagna domarpersonalen samt av de fiskalskompetenta biträden, som under budgetåret 1955/56 tjänstgjort i en domsaga under minst tre månader, framgår av uppställningen i *bilaga 1 (Domarpersonal och arbetsmängd i domsagorna)*.

Personalförteckningen hänför sig enligt sin ordalydelse endast till häradsrätterna. Den i förteckningen upptagna personalen är emellertid avsedd även för de båda övriga domstolar, ägodelningsrätten och expropriationsdomstolen, som ingår i domsagornas organisation, samt för göromålen som ägodelningsdomare, inskrivningsdomare, konkursdomare och i övrigt för arbetsuppgifterna på ett domsagokansli. I detta betänkande användes därför begreppet häradsrätt, där ej annat framgår av sammanhanget, i samma vidsträckt betydelse som i personalförteckningen.

Domargöromålens fördelning på skilda befattningshavare. Arbetsfördelningen mellan domsagornas befattningshavare regleras främst i domsagostadgan den 11 juni 1943 med däri senare vidtagna ändringar. För de domsagor, där särskild inskrivningsavdelning finns, har Kungl. Maj:t därjämte utfärdat arbetsordningar med vissa kompletterande föreskrifter och särskilda bestämmelser. Principerna för domargöromålens fördelning anges i domsagostadgan och arbetsordningarna. De konkreta förordnanden, som därutöver erfordras, meddelas av häradshövdingen eller hovrätten.

Tidigare har nämnts, att tingsnotarierna åtminstone i princip ej äger behörighet att utföra domargöromål av mera kvalificerad art. Efter viss tids tjänstgöring kan de erhålla förordnanden *dels* att tidvis tjänstgöra som inskrivningsdomare, konkursdomare eller ägodelningsdomare och *dels* att i häradsrätten handlägga s. k. bagatellmål (bötesmål och enklare kravmål) samt ärenden av mindre invecklad beskaffenhet. Däremot får endast i undantagsfall — om kompetent vikarie ej finnes att tillgå — anförtros åt tingsnotarie att i häradsrätten handlägga andra mål och ärenden än nyss nämnts, fränsett vissa förberedande åtgärder, eller att handlägga mål som tillhör ägodelningsrättens eller expropriationsdomstolens prövning.

För de arbetsuppgifter, som normalt är undantagna från tingsnotariernas behörighet, användes i detta betänkande beteckningen egentliga (kvalificerade) domargöromål. För behörighet att utföra sådana göromål krävs enligt 19 § domsagostadgan i princip s. k. fiskalskompetens. Detta innebär, att vederbörande skall ha tjänstgjort som ledamot eller fiskal i hovrätt och av hovrätten ha funnits skickad att erhålla fortsatt domarförordnande. Likställd härmed är ordinarie innehavare av domarämbete.

I domsaga, där biträdande domare ej finns, ankommer naturligen alla egentliga domargöromål på häradshövdingen. Denne är dessutom ägodelningsdomare, konkursdomare och inskrivningsdomare, dock med vidsträckta möjligheter att erhålla befrielse från de därmed förenade arbetsuppgifterna, varvid tingsnotarierna inträder som vikarier. Kan häradshövdingen på grund av sjukdom, tillfällig arbetsanhopning eller annan orsak icke själv utföra alla egentliga domargöromål, ankommer det på hovrätten att om möjligt tillhandahålla fiskalskompetent vikarie.

Om häradshövdingen till sin hjälp har tingssekreterare eller mera stadigvarande fiskalskompetent biträde, som då regelmässigt förordnats att fullgöra på tingssekreterare ankommande göromål, fördelas arbetet mellan häradshövdingen och tingssekreteraren — vartill i detta sammanhang räknas även fiskalskompetent biträde med förordnande av nyss angivet slag — enligt särskilda regler. Enligt 1 § Kungl. kungörelsen den 18 november 1932 angående inskrivningsdomare och inskrivningsdagar skall tingssekreteraren sålunda regelmässigt vara inskrivningsdomare. Vidare kan tingssekreteraren förordnas till konkursdomare. Däremot skall häradshövdingen i princip vara ägodelningsdomare samt är ensam behörig att handlägga mål

som tillhör ägodelningsrättens eller expropriationsdomstolens prövning. Beträffande arbetet med mål och ärenden i häradsrätten föreskrives i 28 § domsagostadgan, att häradshövdingen må befrias från högst en fjärdedel av detta arbete. I flertalet domsagor med tingssekreterare omfattar tingsordningen ett ting i veckan under icke fullt fyrtio veckor årligen. I dessa domsagor kan alltså omkring tio ting årligen för tingssekreteraren betecknas som en normal mängd egentliga domargöromål. Ett icke obetydligt antal domsagor av nämnda typ har emellertid en tingsordning, som omfattar icke fullt sextio ting om året. I sådana domsagor kan det vara normalt med omkring femton ting årligen för tingssekreteraren. Genom att extra ting kan erfordras på grund av arbetsanhopning eller särskilt brådskande mål eller genom att tingssekreteraren vid sjukdom eller annan ledighet för häradshövdingen i allmänhet inträder som vikarie med full behörighet att överta häradshövdingens göromål av alla slag kan tingssekreteraren emellertid komma att dels hålla flera ting än nyss angivits som en normal siffra och dels tjänstgöra som ordförande även i ägodelningsrätt eller expropriationsdomstol.

Tingssekreteraren kan enligt 29 § domsagostadgan i den utsträckning hovrätten finner lämplig erhålla befrielse från konkurs- och inskrivningsdomargöromålen samt handläggning i häradsrätten av mål och ärenden, som omfattas av tingsnotariernas behörighet. Till vikarie förordnas därvid tingsnotarie.

Om ett fiskalskompetent biträde icke förordnats att fullgöra på tingssekreterare ankommande göromål utan t. ex. att hålla vissa ting eller sammanträden, ligger innehållet i förordnandet givetvis till grund för arbetsfördelningen.

I de domsagor, där jämte häradshövdingen finns en tingsdomare, blir arbetsfördelningen en annan än i domsagor med tingssekreterare eller fiskalskompetent biträde. Tingsdomaren har samma behörighet som häradshövdingen att handlägga mål och ärenden av alla slag. Som framgår av 28 § domsagostadgan skall häradshövdingens ämbetsgöromål enligt hovrättens närmare bestämmande fördelas så, att högst hälften av arbetet därmed överföres på tingsdomaren. Enligt den nyss nämnda kungörelsen angående inskrivningsdomare och inskrivningsdagar skall tingsdomaren därvid regelmässigt förordnas att vara inskrivningsdomare. Övriga göromål fördelas som hovrätten finner vara lämpligast.

Tingsdomare kan på samma sätt som övriga här nämnda domare erhålla befrielse från erforderlig del av sina mindre kvalificerade domargöromål med tingsnotarie som vikarie.

Om i en domsaga jämte häradshövding och tingsdomare finns tingssekreterare eller fiskalskompetent biträde, fördelas domargöromålen efter de grunder, som framgår av den lämnade redogörelsen för domsagor med endast en biträdande domare. Motsvarande gäller om de domsagor, där sär-

skild inskrivningsavdelning är inrättad, givetvis med den jämkning som följer av att som chef för inskrivningsavdelningen finns en särskild inskrivningsdomare. Denne omhänderhar enligt föreskrifterna i arbetsordningarna förutom uppgifterna som inskrivningsdomare en del andra göromål, främst en del på ägodelningsdomaren ankommande ärenden ävensom inregistrering av houppteckningar och därmed sammanhängande frågor om arvs-skatt och kvarlåtenskapsskatt. Även för de särskilda inskrivningsdomarna föreligger möjlighet att erhålla erforderlig befrielse från göromålen, regelmässigt med tingsnotarier som vikarier.

Hovrätterna

Ledamotsorganisationen. I samband med att nya rättegångsbalken trädde i kraft den 1 januari 1948 ökades antalet hovrätter från fyra till sex. Med hänsyn till det väsentligt förändrade förfarandet i hovrätterna, vilket gjorde det svårt att på förhand beräkna personalbehovet, fick personalorganisationen försökskaraktär med befogenhet för Kungl. Maj:t att provisoriskt anpassa den efter behovet.

En del av ledamotsorganisationen är avsedd för vattenöverdomstolen. Som tidigare nämnts behandlas denna domstols personalbehov icke i förevarande betänkande. Med hänsyn härtill lämnas i den följande framställningen den för vattenöverdomstolen avsedda delen av Svea hovrätts ledamotsorganisation åsido.

Antalet ordinarie hovrättsledamöter fastställdes från och med den 1 januari 1948 till 98, varav sex presidenter, 15 lagmän, 56 hovrättsråd, ett krigshovrättsråd för tjänstgöring i krigshovrätten under dennas avveckling samt 20 assessorer. Krigshovrättsrådstjänsten indrogs den 1 juli 1949 i samband med att krigshovrätten upphörde. De ordinarie assessorstjänsterna ombildades den 1 januari 1953 till hovrättsrådstjänster. Antalet ordinarie tjänster har alltså varit oförändrat sedan den 1 januari 1948 med undantag av att krigshovrättsrådstjänsten indragits. Gällande personalförteckning upptar sålunda sex presidenter, 15 lagmän och 76 hovrättsråd, tillsammans 97 ordinarie ledamöter.

Redan från och med den 1 januari 1948 ingick härutöver i ledamotsorganisationen fyra extra ledamöter, varav två i Svea hovrätt, en i hovrätten över Skåne och Blekinge samt en i hovrätten för Nedre Norrland. Under de följande åren ökades antalet extra ledamöter i Svea hovrätt successivt, så att hovrätten från och med den 1 oktober 1952 kunnat anordna en extra avdelning om fem ledamöter och från och med den 1 januari 1955 ytterligare en sådan avdelning. Antalet extra ledamöter i Svea hovrätt var sålunda den 1 januari 1956 tio. För budgetåret 1956/57 har enligt regleringsbrevet till hovrätterna ytterligare förstärkning skett med två extra ledamöter i Svea hovrätt, en i hovrätten över Skåne och Blekinge samt två i hovrätten för

Västra Sverige. Detta innebär, att antalet extra ledamöter ökats till sjutton, varav tolv i Svea hovrätt, två i hovrätten över Skåne och Blekinge, två i hovrätten för Västra Sverige och en i hovrätten för Nedre Norrland. Genom särskilda anordningar har härutöver viss förstärkning åvägabragts i Svea hovrätt, så att denna hovrätt dels under några månader första halvåret 1956 och dels från den 15 augusti, tillsvidare till årets slut, kunnat erhålla en tredje extra avdelning, dock endast med fyra ledamöter.

Sammanlagda antalet ledamotstjänster i hovrätterna har alltså, såsom också framgår av *bilaga 3 (Hovrätternas ledamotsorganisation)*, från den 1 januari 1948 till den 1 januari 1956 ökats från 102 till 109. Enligt regleringsbrevet för budgetåret 1956/57 är antalet 114 men har genom den nyss nämnda, mera tillfälliga förstärkningen av Svea hovrätt från den 15 augusti 1956 stigit till 116.

I personalförteckningen för hovrätterna finns utöver de ordinarie ledamöterna upptagna ledamöter med extra ordinarie anställning, assessorer. Dessa assessorstjänster innebär emellertid icke i verkligheten någon ökning av ledamotsorganisationen utöver vad ovan redovisats. Assessorernas uppgift är nämligen att vid ordinarie ledamots ledighet — i regel av längre varaktighet, t. ex. för tjänstgöring utom hovrätten — tjänstgöra i den ordinarie ledamotens ställe. I vissa fall kan assessorerna också uppehålla extra ledamotstjänster. Vidare anlitas de som vikarier i häradsrätt och, undantagsvis, i rådhusrätt, som föredragande i Högsta domstolen, i lagstiftningsarbete m. m. Flera assessorer får ej förordnas än som enligt vissa regler beräknas vara erforderliga för sådana arbetsuppgifter. I regleringsbrevet föreskrives varje år att — i den mån så erfordras på grund av att hovrätternas befattningshavare tas i anspråk för uppdrag utom hovrätterna — ett visst antal assessorer utöver det i personalförteckningen angivna må förordnas. Skulle vid något tillfälle en assessor ej erfordras som vikarie i hovrätten eller för tjänstgöring utom denna, får han icke tjänstgöra som ledamot utöver det fastställda antalet utan är i stället skyldig att fullgöra fiskalsgöromål. Vid angivande av antalet ledamotstjänster i hovrätterna skall alltså assessorstjänsterna icke medräknas.

Antalet assessorer växlar inom en viss ram efter det föreliggande behovet. I *bilaga 4 (Hovrätternas icke-ordinarie domarpersonal)* angives antalet den 1 januari 1948, 1950 och 1956.

Fiskaler och fiskalsaspiranter. Sedan gammalt finns i hovrätterna utöver ledamöterna en grupp befattningshavare, som tillhör domarkarriären, nämligen fiskalerna. Dessa har före antagningen till fiskal under tjänstgöring som fiskalsaspiranter fått sin lämplighet för domarbanan prövad. Deras arbetsuppgifter består främst i föredragning samt — under en ledamots tillsyn — förberedande handläggning av mål och ärenden i hovrätten men även i viss utsträckning av protokollföring och expeditionella göromål. Som tidi-

gare nämnts tjänstgör fiskalerna härjämte som ett led i sin utbildnings- och befordringsgång tidvis i underrätt, framförallt som tingssekreterare. Vid ledighet för hovrättsledamot förordnas, i den mån en assessor ej inträder, regelmässigt en fiskal som vikarie, s. k. adjungerad ledamot. Efter att ha tjänstgjort viss tid som adjungerad ledamot förordnas fiskalen till assessor under förutsättning dels att han vid ytterligare prövning befunnits lämplig för fortsatt befordran på domarbanan och dels att utrymme för ett assessorsförordnande föreligger enligt de särskilda reglerna härom.

Antalet fiskaler och aspiranter växlar inom en viss ram alltefter hovrätternas behov av sådana tjänstemän för tjänstgöring i eller utom hovrätterna. Antalet fiskaler den 1 januari 1948, 1950 och 1956 framgår av *bilaga 4*.

Arbetets fördelning. Mål och ärenden, som inkommer till hovrätterna, fördelas genom lottning å ledamöterna med undantag av ordförandena. De ledamöter, som på detta sätt får mål och ärenden sig tilldelade, har som *referenter* det närmaste ansvaret, var och en för sin rotel, men biträdes av fiskaler och aspiranter. Enligt 6 § i arbetsordningen för rikets hovrätter den 19 december 1947 skall på hovrätt ankommande föredragning i vädjade tvistemål normalt fullgöras av ledamot men i vädjade brottmål samt besvärsmål, ansökningsärenden och mål, som av hovrätten omedelbart upptagits, i regel av fiskal. Presidenten kan dock föreskriva avvikelse från denna arbetsfördelning. Numera torde nästan genomgående på hovrätt ankommande föredragning av mål och ärenden fullgöras av fiskal eller aspirant.

Hovrätternas ledamöter har vissa möjligheter att vid behov erhålla partiell ledighet. 63 § andra stycket arbetsordningen förutsätter, att ledamot för fullgörande av visst arbete kan vara i behov av befrielse från övriga ämbetsgöromål samt hänvisar för detta fall till vad som särskilt stadgas därom. I Kungl. brev den 17 september 1948 till rikets hovrätter förordnas *dels* att presidenten under de angivna omständigheterna kan bevilja ledamot partiell ledighet under högst 10 dagar om året utan löneavdrag och *dels* att, om för ändamålet erfordras befrielse under längre tid än 10 dagar, frågan skall underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Adjunktionssystemet. Det har länge varit regel, att såväl hovrätternas ordinarie ledamöter som deras extra ordinarie assessorer i stor utsträckning tages i anspråk för uppgifter utom hovrätterna, främst som föredragande i Högsta domstolen, i lagstiftningsarbete och på skilda administrativa befattningar. Som vikarie inträder därvid som ovan nämnts regelmässigt en assessor eller, i andra hand, en fiskal som adjungerad ledamot. Vidare tjänstgör fiskalerna som vikarier i den mån ledamöterna är tjänstlediga på grund av sjukdom etc. eller vid arbetsanhopning erhåller partiell ledighet. Tjänstgöringen som adjungerad ledamot anses allmänt ha stort utbildningsvärde samt ger dessutom hovrätten tillfälle att utöver den prövning som skett på

fiskalsstadiet bedöma den adjungerade fiskalens lämplighet som domare även på grundval av hans sätt att fullgöra ledamotsgöromål. Under senare tid har framträtt en viss tendens till minskning av antalet tjänstlediga hovrättsråd. Fortfarande består emellertid hovrättsavdelningarna till icke ringa del av icke-ordinarie assessorer eller adjungerade fiskaler. Den sistnämnda kategorin har av olika skäl, såsom nya extra ledamotsbefattningar samt utvidgad användning på vissa håll av möjligheten till partiella ledigheter, ökats de senaste åren. Förhållandena i dessa hänseenden är dock ganska olika i de skilda hovrätterna.

Utredningen har från hovrätterna inhämtat uppgifter om avdelningarnas faktiska sammansättning vid avgörande av mål under år 1955. Som framgår av *bilaga 6 (Hovrätternas sammansättning vid avgörande av mål år 1955)* var sammansättningen för alla hovrätterna tillsammans antagna i avrundade siffror 54 procent ordinarie ledamöter, 19 procent hovrättsassessorer, 0,3 procent adjungerade ordinarie underrättsdomare samt 27 procent adjungerade fiskaler, till vilka räknats även tingssekreterare och vattenrättssekreterare.

Arbetsordningen för hovrätterna innehåller i 3 § vissa stadganden om hovrättsavdelningarnas sammansättning. Sålunda föreskrives, att minst fyra av en avdelning om fem ledamöter samt minst tre av en avdelning om fyra ledamöter skall vara ordinarie hovrätts- eller underrättsdomare eller också hovrättsassessorer. Undantag kan dock göras under kortare tid eller efter Kungl. Maj:ts medgivande. Tjänstgöringen å avdelning bör om möjligt ordnas så, att i huvudförhandling deltagar minst tre ledamöter av de nämnda kategorierna. Ordföranden skall städse vara en ordinarie domare. Det må erinras om att en hovrättsavdelning, även om den består av fem ledamöter, är domför med fyra ledamöter. Flera deltagar i regel ej heller i behandlingen av varje särskilt mål eller ärende.

I synnerhet om antalet extra ledamotsbefattningar är förhållandevis stort eller om de partiella ledigheterna erhåller vidsträckt omfattning uppstår svårigheter att undvika, att mer än en adjungerad fiskal deltar i en huvudförhandling. Av *bilaga 6* framgår, att i 24 procent av samtliga hovrättsavgöranden under år 1955, vari fyra ledamöter deltagit, två varit adjungerade fiskaler. I ytterligare nära två procent har sammansättningen t. o. m. varit en ordinarie domare jämte tre adjungerade fiskaler.

I ovannämnda uppgifter medräknas icke blott huvudförhandlingar utan även avgöranden av mål och ärenden på handlingarna. I båda fallen är det uppenbarligen önskvärt, att den dömande verksamheten icke i alltför stor omfattning utövas av adjungerade fiskaler, för vilka adjunktionstjänstgöringen har karaktär av utbildning och prövning.

Av praktiska skäl har däremot icke medräknats de fåtaliga fall — ungefär 0,2 procent av hela antalet avgöranden — då en hovrättsavdelning vid ett avgörande bestått av fem ledamöter.

2 KAPITLET

Arbetsläget

Häradsrätterna

Ökning i arbetsmängden under senare år. Vid processreformens genomförande beräknades, att det förändrade förfarandet icke i någon väsentlig grad skulle påverka arbetsbördan för domarpersonalen i domsagorna. Den ombildning av ett 10-tal tingssekreterartjänster till tingsdomartjänster, som ägde rum i samband med nya rättegångsbalkens ikraftträdande den 1 januari 1948, ansågs motiverad redan genom den dessförinnan uppkomna arbetsbördan.

I stort sett torde den angivna beräkningen få anses ha visat sig riktig. Under de första åren efter den 1 januari 1948 synes arbetet i de flesta domsagor ha medhunnits med den tillgängliga domarpersonalen utan att någon besvärande målbilans uppkommit. Därefter inträdde emellertid en tämligen kraftig ökning av antalet inkommande mål vid häradsrätterna. Särskilt stark var denna ökning år 1953. Under åren 1954 och 1955 sjönk antalet inkommande mål. Detta sammanhänger emellertid med att åklagarnas befogenhet att i enklare bötesmål utfärda strafföreläggande i stället för att väcka åtal vid domstol utvidgades den 1 juli 1954. De mål, som därigenom avlastades häradsrätterna, var de enklaste och minst arbetskrävande. Återstående mål ställer alltså i genomsnitt större anspråk på domarpersonalen.

Av *bilaga 2 (Översikt över arbetsläget i domsagorna)* framgår, att under åren 1950—1955 antalet till häradsrätterna inkommande mål ökat från 46 745 till omkring 52 000 eller sålunda med ungefär 11 procent. I själva verket är ökningen i arbetsmängd ej oväsentligt större än procenttalet utvisar, eftersom de inkommande målen efter den 1 juli 1954 som nämnts är mera arbetskrävande, genomsnittligt sett. Till belysning av den senaste utvecklingen må nämnas, att antalet inkommande mål under första halvåret 1956 var omkring 29 500 mot 26 200 under motsvarande tid år 1955.

Expropriationsmålen, som är förhållandevis få men i stället mången gång mycket arbetskrävande, visar delvis samma kurva som de allmänna målen. Antalet inkommande expropriationsmål steg sålunda åren 1951—1953 från 223 till 513, sjönk år 1954 till 335 men steg därpå år 1955 till omkring 720. Att år 1951 valts som första jämförelseår beror på att expropriationsförfarandet ändrades väsentligt genom lagstiftning, som trädde i kraft under år 1950.

Antalet till ägodelningsrätterna inkommande mål redovisas i den tillgängliga statistiken icke för sig utan ingår i antalet till ägodelningsdomare och ägodelningsrätt inkommande mål och ärenden. Detta antal utvisar en sjunkande kurva åren 1950—1955 från 10 770 till omkring 7 600 mål och ärenden. Delvis beror denna minskning på att fastställelseprövningen i fråga om en del grupper ärenden överförts från ägodelningsdomaren till överlantmätaren. Lagstiftning med bestämmelser härom har trätt i kraft dels den 1 juli 1950 och dels den 1 juli 1953.

Åtgärder, som vidtagits i anledning av den ökade arbetsmängden. Den ökade arbetsmängden har medfört endast en förhållandevis obetydlig ökning av antalet ordinarie domare. Sålunda var antalet — fränsett de tre särskilda inskrivningsdomarna — 136 den 1 januari 1948 och 141 den 1 januari 1956. Ännu större försiktighet har iakttagits i fråga om inrättande av nya extra ordinarie tjänster, tingssekreterartjänster, vilket främst motiverats med att en ökning av antalet begynnelsestjänster skulle få en ogynnsam inverkan på domarbanans rekrytering. Eftersom ett par tingssekreterartjänster ombildats till tingsdomartjänster, har resultatet blivit en minskning av antalet tingssekreterartjänster under tiden den 1 januari 1948—den 1 januari 1956 från 39 till 37. Sammanlagda antalet domartjänster vid häradsrätterna — fortfarande med bortseende från de särskilda inskrivningsdomarna — har alltså under den nämnda tiden ökat från 175 till 178 eller sålunda med endast tre. I stället har emellertid de domsagor, där förhållandena nödvändiggjort förstärkning av domarpersonalen, som en provisorisk åtgärd erhållit fiskalskompetent biträde, tidvis eller hela året. Antalet fiskalskompetenta biträden växlar efter graden av behovet i domsagorna, förefintligheten av medel att bestrida kostnaderna samt personaltillgången. De första åren efter den 1 januari 1948 var antalet sådana biträden omkring 10. Antalet har därefter successivt ökat. Såsom nämnts i redogörelsen för den nuvarande personalorganisationen tjänstgjorde under budgetåret 1955/56 14 fiskalskompetenta biträden i domsaga hela året samt ytterligare 12 under minst tre månader.

Utöver den ökning av antalet domare, som sålunda ägt rum, har även andra åtgärder vidtagits, innebärande en i viss mån ändrad arbetsfördelning mellan domsagornas befattningshavare. Häradsförvaldningarnas arbetsmängd i fråga om egentliga domargöromål var redan tidigare i åtskilliga domsagor så stor, att ytterligare ökning icke visat sig möjlig. I stället har sådana göromål i ökad omfattning anförtrotts åt tingssekreterare eller fiskalskompetent biträde. Det årliga antal om ungefär tio ting med häradsrätt, som tidigare torde ha ansetts normalt för en tingssekreterare, har därigenom i de flesta domsagor väsentligt överskridits, på många håll mera än fördubblats. Antalet ting — samt i förekommande fall sammanträden med ägodelningsrätt eller expropriationsdomstol — i genomsnitt per tingssekrete-

rare och år var under åren 1952—1955 respektive 19, 22,4, 21,7 och 22,1. Därvid har med tingssekreterare likställts fiskalskompetent biträde med tjänstgöring i en domsaga hela året.

Då tingssekreterarna och de fiskalskompetenta biträdena i ökad utsträckning fått övertaga egentliga domargöromål, har deras behov av lättnad i fråga om andra arbetsuppgifter naturligen ökat. Tingsnotarier eller icke rättsbildade biträden utför sålunda numera i stort sett all protokollföring samt de expeditionella bestyren. Vidare torde de mål och ärenden vid häradsrätten, som omfattas av tingsnotariernas behörighet, däribland de talrika målen om lagsökning eller betalningsföreläggande, i mycket stor omfattning ha överförts till tingsnotarierna. Tidigare har ansetts, att tingssekreteraren borde handlägga en icke alltför obetydlig del av dem, bland annat för att tillgodose kontinuiteten och säkerheten i deras behandling. Vidare har den omständigheten, att arbetet med att upplägga nya fastighetsböcker helt eller så gott som helt avslutats i de flesta domsagor med tingssekreterare, varit av betydelse för tingssekreterarnas möjligheter att påtaga sig större mängd egentliga domargöromål. Slutligen har en förskjutning från tingssekreterare till tingsnotarier ägt rum i fråga om inskrivningsdomargöromålen. Tingssekreterarna och de stadigvarande fiskalskompetenta biträdena höll sålunda under åren 1952—1955 i genomsnitt respektive 17,2, 15, 15,3 och 14,9 inskrivningsdagar årligen.

Tendensen att åt tingsnotarierna anförtro allt större andel av de arbetsuppgifter, som icke är egentliga domargöromål, har gjort sig gällande även i domsagor, som ej har tingssekreterare. Häradshövding eller tingsdomare, som är inskrivningsdomare, erhåller sålunda befrielse från inskrivningsdomargöromålen i ännu vidsträcktare omfattning än tingssekreterare.

I en del fall har slutligen tillgripits utvägen att med stöd av 19 § andra stycket domsagostadgan förordna tingsnotarie att utföra även egentliga domargöromål. Denna utväg har dock kunnat användas endast i mindre omfattning, eftersom eljest notariernas tidigare »tingssittning» i realiteten skulle återinföras, en utveckling som skulle stå i strid med statsmakternas ställningstagande i denna fråga.

Överflyttningen av göromål från domarpersonalen till tingsnotarierna har möjliggjorts genom att arbetsuppgifter, som icke erfordrar juridisk utbildning men sedan gammalt utförts av tingsnotarier, i betydande utsträckning överflyttats till domsagornas icke rättsbildade personal i samband med den tidigare omnämnda förstärkningen av denna.

De nu redovisade åtgärder, som vidtagits i syfte att möta den ökade måltillströmningen vid häradsrätterna, har möjliggjort en viss ökning av antalet avgjorda mål. Av *bilaga 2* framgår, att under åren 1950—1955 antalet avgjorda mål vid häradsrätterna ökat från 46 184 till omkring 50 700 eller sålunda med nära 10 procent. Ökningen i den avverkade arbetsmängden är i verkligheten större än detta procenttal utvisar, eftersom varje mål i genom-

snitt kräver mera arbete, sedan en del mindre arbetskrävande målgrupper som ovan nämnts den 1 juli 1954 överförts till området för åklagarnas strafförelägganden.

Antalet avgjorda mål vid expropriationsdomstolarna har under åren 1951—1955 stigit från 125 till omkring 530. Däremot har motsvarande antal mål vid ägodelningsrätterna under åren 1950—1955 sjunkit från 985 till omkring 770.

Ökning i arbetsbalansen. En viss arbetsbalans, d. v. s. ett visst antal inkomna men icke avgjorda mål och ärenden, måste alltid finnas vid en domstol, eftersom de flesta mål och ärenden icke kan avgöras omedelbart sedan de inkommit till domstolen. I regel kallas parterna till förhandling och måste därvid ha visst varsel. I tvistemål förekommer sådan förhandling normalt även som förberedelse till huvudförhandlingen. Och i brottmål kan en mångfald olika åtgärder — personundersökning för fråga om lämplig samhällsreaktion, läkarundersökning, yttranden av parterna över framställda skadeståndsanspråk, yrkanden rörande den bevisning som skall upptagas etc. — medföra, att huvudförhandlingen icke kan utsättas förrän en kortare eller längre tid förflutit. Vidare bör man tidvis som en normal företeelse räkna med en något ökad arbetsbalans för att arbetet skall kunna fördelas någorlunda jämnt under den del av året, då häradsrätterna ej har ferier. Härigenom blir det möjligt att rationellt och effektivt utnyttja domstolspersonalens arbetskapacitet. Om balansen blir större än som är nödvändigt eller önskvärt med hänsyn till de angivna förhållandena, har emellertid en eftersläpning i arbetet inträtt. Hur stor balansen skall vara för att en eftersläpning bör anses föreligga, är svårt att generellt angiva, eftersom det i hög grad beror på målens beskaffenhet. Genomsnittligt synes i en domsaga balansen i fråga om mål vid häradsrätten icke kunna anses innefatta eftersläpning, om den ej är större än vad som motsvarar 10 à 15 procent av ett års normala arbetsmängd. En viss ledning lämnar härvidlag uppgifterna om balansens storlek de år, då i det stora flertalet domsagor någon påtaglig eftersläpning icke inträtt.

De åtgärder, som vidtagits för att möta den ökade måltillströmningen, har icke lett till att antalet avgjorda mål stigit i samma takt som tillströmningen ökat. Följden har därför blivit, att i många domsagor uppkommit eftersläpning i den dömande verksamheten, i en del fall av mycket besvärande omfattning. I samtliga domsagor tillsammans tagna har, såsom *bilaga 2* utvisar, balansen i fråga om målen vid häradsrätterna oavbrutet stigit från 4 786 vid utgången av år 1950 till omkring 9 600 vid 1955 års slut eller sålunda till det dubbla.

Beträffande expropriationsmålen är utvecklingen ännu mera markerad. Under åren 1951—1955 föreligger en ökning från 207 till omkring 680 icke avgjorda mål. Vad angår målen vid ägodelningsrätt kan endast nämnas,

att balansen av mål och ärenden hos ägodelningsdomarna och ägodelningsrätterna tillsammanantagna under åren 1950—1955 sjunkit något eller från 4 327 till omkring 4 200.

Hovrätterna (med undantag för vattenöverdomstolen)

Ökning i arbetsmängden under senare år. Tidigare har nämnts (se s. 15), att personalorganisationen i hovrätterna alltsedan nya rättegångsbalansens ikraftträdande den 1 januari 1948 haft försökskaraktär. De första åren visade sig organisationen i stort sett motsvara behovet. Möjligen kan t. o. m. hävdas, att på något eller några håll förefanns en viss marginal, inom vilken arbetsmängden kunde ökas utan oskäligen påfrestning på organisationen. Den stegrade tillströmningen av mål till underrätterna — denna stegring inträdde icke blott vid häradsrätterna utan även vid rådhusrätterna — gjorde sig emellertid efter hand gällande även i hovrätterna. Som framgår av *bilaga 5 (Arbetsläget i hovrätterna)* steg det årliga antalet inkommande mål under tiden 1950—1955 från 5 079 till 6 632 eller sålunda med drygt 30 procent.

Åtgärder, som vidtagits i anledning av den ökade arbetsmängden. Av *bilaga 3* framgår, att den ökade måltillströmningen icke föranlett någon ökning av antalet ordinarie hovrättsledamöter. Som nämnts i redogörelsen för ledamotsorganisationen och framgår av bilagan har emellertid en ökning av antalet extra ledamöter medfört, att det sammanlagda antalet ledamöter stigit från 101 den 1 januari 1950 till 109 den 1 januari 1956 samt den 1 oktober 1956 utgör 116. Härtill kommer ytterligare några extra ledamöter under vissa kortare tidsperioder.

I redogörelsen för ledamotsorganisationen har också nämnts, att praktiskt taget all på hovrätterna ankommande föredragning fullgöres av fiskal eller aspirant samt att ledamöterna har vissa möjligheter att vid arbetsanhopning erhålla partiell ledighet. Det sistnämnda ger ledamotsorganisationen en viss elasticitet, som kunnat bidra till en ökning av arbetsresultatet.

Antalet avgjorda mål, som redovisas i *bilaga 5*, utvisar en ökning från 4 577 år 1950 till 5 902 år 1955 eller sålunda med närmare 30 procent. Genomsnittliga antalet per ledamot var år 1950 46,4 (i Svea hovrätt 51,8 samt i övriga hovrätter sammanräknade 42,8). Motsvarande siffror år 1955 var 55,3 (respektive 56,8 och 54,2). Tilläggas må dock, att en ledamot tillgodoräknas även de mål, som en vikarie för honom under t. ex. partiell ledighet avverkar.

Ökning i arbetsbalansen. I redogörelsen för arbetsbalansens ökning i domsagorna har nämnts, att en viss balans av olika skäl måste förefinnas. Motsvarande gäller beträffande hovrätterna. Att uppskatta hur stor en sådan normal balans bör vara möter emellertid samma svårigheter i fråga om hov-

rätterna som då det gäller häradsrätterna. Den normala omloppstiden i hovrätterna — alltså den tid som erfordras från det ett mål inkommit till dess att det avgöres — torde dock vara något längre i hovrätterna än i häradsrätterna. En balans om ungefär 20 procent av den normala arbetsmängden under ett år torde icke kunna sägas innefatta någon eftersläpning.

Balansens utveckling under åren 1950—1955 redovisas i *bilaga 5*. Under denna tid har en ökning ägt rum från 1 282 mål till 2 059 eller sålunda med drygt 60 procent. Påpekas kan dock, att balansen under år 1955 minskats något litet. I genomsnitt per ledamot har under åren 1950—1955 en ökning skett från 13 till 19,3 (i Svea hovrätt från 14,4 till 21,6 samt i övriga hovrätter sammanräknade från 12,1 till 17,6).

Ett mått på eftersläpningen i arbetet utgör vidare antalet mål, i vilka dispens enligt 22 § arbetsordningen för hovrätterna meddelas. I paragrafen stadgas att, innan hovrättsavdelning gör avbrott för sommaren eller julen, till slutlig handläggning bör företagas samtliga på avdelningen ankommande mål som, då tio veckor återstår till dagen för avbrottet, är i skick att kunna utsättas till handläggning för slutligt avgörande. Från vad nu sagts äger presidenten vid behov medgiva undantag. Antalet sådana dispenser, som de första åren efter rättegångsreformens genomförande var mycket litet, har därefter stigit väsentligt. Under åren 1950—1954 inträdde sålunda en ökning från 19 till 302. Under år 1955 sjönk antalet till 245, tydligen i huvudsak beroende på den förstärkning av Svea hovrätts ledamotsorganisation som genomfördes omkring den 1 januari 1955.

3 KAPITLET

Allmänna synpunkter på det statliga domstolsväsendet

Befordringsförhållandena

Av den i föregående kapitel lämnade redogörelsen för arbetsläget vid häradsrätterna och i hovrätterna framgår, att en förstärkning av domarpersonalen är av nöden. Hur denna förstärkning utformas är av betydelse icke blott för rättsvårdens aktuella behov utan även indirekt för rekryteringen till den statliga domarbanan. På grund av domarkårens relativt ringa numerär kan nämligen även tämligen begränsade förstärkningsåtgärder på ett håll få betydande återverkningar på befordringsförhållandena på domarbanan i dess helhet och därigenom på rekryteringen. Innan ställning tages till utformningen av den erforderliga förstärkningen, torde det därför vara lämpligt att undersöka befordringsförhållandena i den statliga domstolskarriären. Utredningen har i detta syfte insamlat och bearbetat vissa statistiska uppgifter.

En allmän överblick över domarkåren den 1 januari 1956, såväl den statliga som den kommunala, lämnas i *bilaga 7 (Domartjänster den 1 januari 1956)*. Därav framgår, att inemot 1 000 personer befinner sig på domarbanan, varav nära 600 inom det statliga domstolsväsendet. Denna senare grupp, som i förevarande sammanhang främst är av intresse, belyses närmare i *bilaga 8 (Personalgrupper inom det statliga domstolsväsendet)*. I denna bilaga redovisas den statliga domarkåren vid olika tidpunkter från 1933 till 1956. Anledningen till att år 1933 valts som utgångspunkt är att den tidigare omnämnda sekreterarreformen började genomföras nämnda år. Av bilagan framgår, att den statliga domarkåren mellan 1933 och 1956, samtidigt som den ökat i antal från 359 till 585, undergått en genomgripande strukturförändring. Medan antalet domare i rådsklass och däröver ökats endast från 251 till 306, har sålunda antalet domare i passage- och begynnelsetjänster ökat mycket kraftigt eller från 108 till 279. Sistnämnda ökning faller till en mindre del på passagetjänsterna, vilka ökats från 60 till 95. Framförallt faller den på begynnelsetjänsterna (tingssekreterare och fiskaler), vilka ökats från 48 till 184, motsvarande i det närmaste en fyrdubbling. — Anmärkas må i detta sammanhang, att de fåtaliga tjänsterna som särskilda inskrivningsdomare med hänsyn till sin karaktär av slut-

tjänster hänförts till »rådsklassen m. m.», ehuru de i avlöningshänseende är placerade lägre än rådstjänsterna.

Av intresse är, vilka verkningar denna strukturförändring av domarkåren redan haft och vilka verkningar, som kan förutses under den närmaste framtiden. Som lämplig tidrymd för en dylik prognos har utredningen valt 10 år, eftersom ett eventuellt förstatligande av rådhusrätterna knappast kan förväntas bli genomfört förrän vid mitten av 1960-talet.

Den naturliga följderna av en oproportionerlig ökning av antalet begynnelse- och passagetjänster är en försening av befordran till de högre tjänsterna. Verkningarna visar sig dock först efter det att så många år förflutit som tidigare utgjorde den normala tiden för befordran till högre tjänst. Därest ökningen av antalet lägre tjänster sker successivt, kommer förseningen att göra sig märkbar i motsvarande takt. En faktor, som kan motverka förseningen, är avgången från den statliga domarbanan. En höjning av befodringsåldern föranleder helt naturligt ökad tendens till en dylik avgång. I själva verket behöver det ej gå så långt som till en höjning av befodringsåldern för att avgången skall öka, utan det kan räcka med att en sådan höjning kan förutses med någon grad av sannolikhet.

Under den tid undersökningen avser, 1933—1955, har ökningen av antalet passage- och begynnelse-tjänster skett någotsånär successivt. Ökningen har dock varit kraftigare under den förra hälften av perioden och då nästan helt avsett begynnelse-tjänsterna. Under periodens senare hälft har ökningen skett saktare och i huvudsak gällt passagetjänsterna. Verkningarna med avseende å åldern för befordran till högre tjänst skulle — därest andra faktorer ej inverkat — ha börjat visa sig vid mitten och slutet av 1940-talet. De fulla verkningarna skulle under samma förutsättning inträda vid mitten och slutet av 1960-talet. De faktiska verkningarna, så långt de hittills visat sig, åskådliggöres i *bilaga 10 (Befodringsåldern på den statliga domarbanan)*. Som framgår av bilagan har verkningarna hittills blivit tämligen begränsade. Den genomsnittliga åldern för befordran till häradshövding, vartill hänförts även vattenrättsdomare, har först under perioden 1950—1955 undergått någon egentlig höjning (se *bilaga 10 a*). Befordran till häradshövding i domsagor, som varit mera eftersökta, har visserligen skett först vid ganska hög ålder (i en del fall inemot 55 år), men detta uppvägs delvis av att befordran till häradshövding i mera avlägset belägna domsagor ofta kunnat vinnas tämligen tidigt. Beträffande åldern för befordran till domartjänst i rådsklassen, d. v. s. hovrättsråd, revisionssekreterare i rådsklassen, tingsdomare och biträdande vattenrättsdomare, har utredningen icke fullständiga uppgifter tillgängliga förrän fr. o. m. år 1946. Med ledning av uppgifter i 1943 års domarutrednings betänkande (SOU 1946: 57 s. 100—101) rörande befodringsåldern vid utnämning till hovrättsråd och revisionssekreterare, vilka båda grupper före år 1948 utgjorde den allra största delen av kategorin domare i rådsklassen, kan genomsnittsåldern under åren 1930

—1945 beräknas ha stigit från något över 39 år till omkring 41 år. Under åren 1946—1955 sjönk den något litet eller från något över 41 år till något under 41 år (se *bilaga 10 b*).

Om man däremot granskar åldern vid utnämning till hovrättsråd för sig, blir bilden annorlunda (se *bilaga 10 c*). För denna grupp har utnämningens åldern sedan 1930-talet, då den var 38 à 39 år, visat en fortgående stegring, som varit särskilt markant under perioden 1950—1955, då genomsnittsåldern var 43,2 år. 1955 visar en exceptionellt hög utnämningens ålder eller i genomsnitt 46,8 år. Även om denna siffra kan vara en undantagsföreteelse, är det i vart fall tydligt, att en klar höjning av befordringsåldern inträtt i fråga om hovrättsrådstjänsterna. Det är att märka, att denna höjning endast temporärt hejdats genom att 20 ordinarie assessorstjänster den 1 januari 1953 ombildades till hovrättsrådstjänster. Verkningsarna av det ökade antalet begynnelse- och passagetjänster har alltså börjat framträda i fråga om utnämningens ålder till hovrättsrådstjänst.

Vad angår tingsdomartjänsterna, till vilka i detta sammanhang av praktiska skäl hänföres även de mycket fåtaliga tjänsterna som biträdande vattenrättsdomare, ligger utnämningens ålder lägre än genomsnittet för tjänsterna i rådsklass i allmänhet. Före 1948 var antalet tingsdomartjänster tämligen obetydligt. Under tiden 1950—1955 växlade den genomsnittliga utnämningens ålder mellan 37 och 39,5 år utan att förete någon klar tendens vare sig till höjning eller sänkning. Genomsnittsåldern under perioden 1950—1955 var 38,3 år mot 40,9 år för utnämning till tjänst i rådsklassen i allmänhet och 43,2 år för utnämning till hovrättsrådstjänst (se *bilaga 10 d*).

Antalet revisionssekreterartjänster i rådsklassen är sedan några år tillbaka så lågt, att några genomsnittsberäkningar för denna grupp för sig knappast kan vara av intresse.

Skillnaden i genomsnittsåldern vid utnämning till hovrättsråd, respektive tingsdomare visar, att tingsdomartjänsterna är mindre eftertraktade än hovrättsrådstjänsterna, trots att de är placerade i samma lönegrad. I åtskilliga fall lockar tingsdomartjänsterna icke äldre assessorer som sökande utan tillsätts med kanske relativt nyblivna assessorer eller i något eller några fall med en fiskal på adjunktionsstadiet. Av betydelse därvid torde icke blott vara tingsdomartjänsternas karaktär och ovissheten om deras placering i karriären utan även kansliortens belägenhet samt den omständigheten, huruvida högre skolor finns på orten. Även om tingsdomartjänsterna alltså ur befordrings- och rekryteringssynpunkt icke kan jämföras med hovrättsrådstjänsterna, är det emellertid otvivelaktigt, att utökningen av deras antal i viss grad motverkat följderna av det ökade antalet lägre tjänster inom domarkarriären.

Den väsentliga förklaringen till att ökningen av antalet lägre domartjänster icke fått större återverkningar på befordringsåldern till högre tjänster ligger emellertid på ett annat plan. Förklaringen är framförallt att söka

i den kraftiga avgången från domarbanan. Denna åskådliggöres av *bilagorna 11 och 12 (Uppgifter om de vid rikets hovrätter antagna fiskalerna, fördelade på ettårsgrupper efter antagningsåret och Avgången på assessorsstadiet etc.)*. Såsom framgår av bilaga 11 har av de under åren 1932—1955 antagna 779 fiskalerna 21,2 procent övergått till tjänst vid rådhusrätt och 15,5 procent till annan verksamhet. Medräknas icke de sju yngsta årgångarna, erhålles för de under åren 1932—1948 antagna 499 fiskalerna icke avsevärt annorlunda siffror eller 23 procent, respektive 16 procent. Nu nämnda siffror har endast avsett avgången på fiskalsstadiet. Även på assessorsstadiet har en betydande avgång ägt rum. Bilaga 12 utvisar, att denna avgång omfattat 42 av de 254 assessorer, som tillhört fiskalsårgångarna 1932—1945, eller sålunda 16,5 procent.

Att ställa en prognos på de verkningar utökningen av de lägre domartjänsterna kan väntas få på befordringsåldern till de högre tjänsterna under de närmaste 10 åren är givetvis förknippat med betydande vanskligheter. Utredningen vill i denna fråga i första hand hänvisa till *bilaga 9 (De statliga domarna den 1 januari 1956, fördelade efter födelseår och innehavd befattning)*. Denna tabell utvisar, att under 10 år, räknat från den 1 januari 1956, antalet statliga domartjänster i rådsklassen och däröver, som blir lediga på grund av att nuvarande innehavare uppnår pensionsålder, utgör 86. Nu nämnda siffra motsvarar födelseårgångarna 1889—1898. Med utgångspunkt från att genomsnittsåldern vid befordran till domartjänst i rådsklassen f. n. är ungefär 41 år och att befordran till högre tjänst i allmänhet sker via tjänst i rådsklassen synes de nämnda årgångarna böra jämföras med de 26 år yngre årgångarna, sålunda de som är födda åren 1915—1924. Det sammanlagda antalet av dessa utgör 223. Av dessa innehar 15 redan tjänst i rådsklassen och 5 högre tjänst. Detta motväges emellertid av att 23 personer, tillhörande äldre årgångar, fortfarande innehar tjänst under rådsklassen. Under förutsättning av en oförändrad genomsnittlig befordringsålder har alltså 226 befattningshavare att konkurrera om de domartjänster i rådsklassen eller däröver, som blir lediga under 10 år, räknat från den 1 januari 1956. Antalet sådana tjänster måste på grund av avgång av annat skäl än inträdd pensionsålder antagas något överstiga ovanstående siffra 86. Uppenbarligen räcker dock icke antalet till för alla de 226. Följden härav måste bli antingen en väsentlig höjning av befordringsåldern eller en betydande avgång från den statliga domarbanan, eventuellt bådadera.

Med stöd av det ovan redovisade materialet angående befordringsförhållandena på den statliga domarbanan anser sig utredningen kunna göra följande uttalanden.

Den kraftiga ökningen av antalet lägre domartjänster efter 1933 har hittills icke haft någon större återverkan i höjande riktning på befordringsåldern till de högre domartjänsterna. Utredningen vill dock peka på det mindre lyckliga förhållandet, att befordran till härads hövding i större

och arbetskrävande domsagor ej sällan skett vid en ålder, som avsevärt överstiger genomsnittsåldern för befordran till sådan tjänst. I fråga om befordringsåldern till tjänsterna i rådsklassen, som enligt utredningens uppfattning i regel ej bör överstiga 40 år, är att märka att befordringsåldern till hovrättsråd visat tendens att överstiga denna ålder.

Ökningen av antalet lägre domartjänster har hittills främst visat sina verkningar genom avgången från den statliga domarbanan. I den mån avgången skett till tjänster vid rådhusrätter är icke något att erinra. Rekryteringen till rådhusrätterna är ju numera avsedd att i allmänhet ske från den statliga domarbanan. Annorlunda ställer det sig med den kraftiga avgången till annan verksamhet. Av betydelse för bedömningen av denna företeelse är, om det är de för domarverksamhet mest lämpade eller de minst lämpade, som avgått från domarbanan. Att erhålla ett bestämt besked härom är givetvis svårt. Utredningen anser sig dock — särskilt på grund av vad hovrätternas presidenter upplyst — ha fog för det påståendet, att ett stort antal mycket dugande krafter lämnat domarbanan, vanligen för att övergå till det enskilda näringslivet. Utredningen anser detta vara den följd av ökningen av antalet lägre domartjänster, som inger de allvarligaste betänkligheterna. I längden måste en dylik utveckling leda till en allmän sänkning av domarkårens kvalitet. För att hejda denna utveckling torde erfordras åtgärder av mera genomgripande natur än som faller inom det utredningen lämnade utredningsuppdraget. Utredningen har dock velat peka på denna utveckling och framhålla angelägenheten av att åtgärder mot densamma icke försummas i samband med de organisatoriska förändringar, som torde bli aktuella vid ett eventuellt förstatligande av rådhusrätterna.

Utgångspunkter för utredningens förslag

Domstolsväsendet i allmänhet. I direktiven för utredningen uttalas, att den väsentliga delen av den dömande verksamheten i princip bör utövas av ordinarie domare. Denna grundsats har också vid flera tillfällen fastslagits av riksdagen. Första lagutskottet framhöll sålunda i sitt utlåtande nr 42 år 1953, som godkändes av riksdagen och låg till grund för den i direktiven omnämnda riksdagsskrivelsen den 25 november 1953, nr 396, att, då de egentliga domaruppgifterna i en domsaga icke medhunnas av häradshövdingen ensam, principen borde vara den att i domsagan skulle finnas ytterligare en eller flera ordinarie domare. I ett av riksdagen godkänt utlåtande rörande andra huvudtiteln i 1956 års statsverksproposition uttalade statsutskottet i anledning av motioner om överförande av en extra avdelning i Svea hovrätt till ordinarie stat, att några delade meningar knappast kunde råda om den i motionerna angivna principen, att den väsentliga delen av den dömande verksamheten borde utövas av ordinarie domare (se statsutskottets utlåtande nr 2/1956 s. 12).

Den nämnda principen kan knappast anses tillgodosedd genom nuvarande proportion mellan antalet ordinarie och antalet icke-ordinarie domartjänster. Med hänsyn till kravet på en fullgod rättsvård bör därför eftersträvas en minskning av antalet icke-ordinarie tjänster i förening med den ökning av antalet ordinarie tjänster som därigenom blir erforderlig. En sådan utveckling är också ägnad att gynnsamt återverka på befodrings- och rekryteringsförhållandena.

Ur allmän synpunkt är det samtidigt angeläget, att det sammanlagda antalet domartjänster hålles så lågt som möjligt utan att rättsvårdens krav eftersättes. Riktpunkten bör enligt utredningens mening vara en förhållandevis fåtalig, högt kvalificerad domarkår. Utredningen har, i den mån begränsningarna i utredningsuppdraget så medgivit, sökt beakta även detta vid utformningen av sitt förslag.

Häradsrätterna. Det torde vara klart, att en allmän översyn och reglering av domsagornas storlek skulle göra det möjligt att effektivt nedbringa antalet icke-ordinarie domartjänster samt åstadkomma en från olika synpunkter lämplig organisation av domarpersonalen. Detta gäller vare sig man eftersträvar större domsagor med flera ordinarie domare i varje domsaga eller anser, att domsagor med häradshövdingen som ensam kvalificerad domare bör förekomma i större utsträckning än nu är fallet. I direktiven framhålles emellertid att, om den nu pågående utredningen om rådhusrätternas framtida ställning (stadsdomstolsutredningen) leder till att rådhusrätterna förstattligas, det kan bli erforderligt att i samband med förstattligandet genomgå hela underrättsorganisationen. Utredningen finner det uppenbart, att det under sådana förhållanden nu icke kan komma i fråga att företa en allmän domsagoreglering med de betydande konsekvenser en sådan skulle innebära bland annat i fråga om nybyggnad av domstolslokaler. I direktiven framhålles också, att någon mera genomgripande omorganisation icke bör vidtagas för närvarande. Det återstår alltså att inom ramen för den nuvarande domsagoindelningen söka åstadkomma en såvitt möjligt ändamålsenlig domarorganisation.

I detta sammanhang är det anledning att rikta uppmärksamheten på den omständigheten, att domarpersonalen i domsagorna sedan gammalt vid sidan av den dömande verksamheten har åtskilliga arbetsuppgifter av annan art. Störst betydelse av dessa har ur arbetsbelastningssynpunkt otvivelaktigt göromålen som inskrivningsdomare. Även om dessa göromål till största delen utföres av tingsnotarier, måste dock den domare, som är ordinarie inskrivningsdomare, dels själv i någon utsträckning handlägga ärendena och dels ha en allmän tillsyn över arbetet samt ett visst ansvar för kontinuiteten i handläggningen. Det är därför tydligt, att en icke obetydlig arbetskraft hos domarpersonalen skulle frigöras till förmån för den dömande verksamheten, om inskrivningsväsendet skildes från denna. Så har redan

skett i ett par domsagor genom inrättande av särskilda inskrivningsavdelningar under ledning av särskild inskrivningsdomare. Dylika inskrivningsavdelningar medför enligt utredningens mening väsentliga fördelar. Den dömande personalen kan mera odelat ägna sig åt de egentliga domargöromålen, vilket måste vara till gagn för rättsskipningen. I vissa fall kan en tingssekreterartjänst undvaras, något som bl. a. av rekryterings-skäl är gynnsamt. Genom att inskrivningsärendena jämte en del ärenden av annat slag handlägges under ledning av en särskild inskrivningsdomare med långvarig tjänstgöring i samma befattning skapas goda förutsättningar för en rationell arbetsorganisation och en fast praxis i ärendenas behandling. Specialiseringen på en grupp av domsagogöromålen är vidare ägnad att nedbringa handläggningstiden och bidrar därigenom till en minskning av personalbehovet.

Förutsättningen för inrättandet av nya inskrivningsavdelningar måste emellertid vara, att arbetsunderlaget blir tillräckligt stort för att motivera en tjänst som särskild inskrivningsdomare. I den av hovrättspresidenten Ivar Wieslander och f. d. häradshövdingen Gösta Siljeström den 13 februari 1951 framlagda promemorian angående domsagornas personalorganisation uttalas, att det antal göromål som ankommer på särskild inskrivningsdomare bör uppgå till minst 15 000 om året. Detta bedömande stämmer även överens med erfarenheter, som gjorts inom statens organisationsnämnds domstolsutredning. Ingen av de domsagor, som saknar särskild inskrivningsavdelning, har med denna utgångspunkt tillräckligt arbetsunderlag för en sådan. Tänkbart vore att, såsom skett i ett fall, inrätta gemensam inskrivningsavdelning för två större eller medelstora domsagor med kansli på samma ort. Ej heller några nya sådana gemensamma inskrivningsavdelningar torde emellertid f. n. erbjuda tillräckligt arbetsunderlag. Härtill kommer, att organiserandet av gemensamma inskrivningsavdelningar i nuvarande läge synes böra undvikas av samma skäl som ovan anförts i fråga om en allmän domsagoreglering.

Även om utredningen sålunda icke framlägger några förslag till organisatoriska ändringar av inskrivningsväsendet, är det dock utredningen angeläget framhålla, att denna fråga synes komma i ett annat läge, därest rådhusrätterna i en framtid blir förstatligade. Då erhålles nämligen större möjligheter att för stad och landsbygd inrätta gemensamma inskrivningsavdelningar med tillräckligt arbetsunderlag. Ett stort antal domsagor har kansliort i stad med rådhusrätt, varför mot inrättandet av gemensam inskrivningsavdelning där i varje fall icke kan åberopas försämrade möjligheter för den rättssökande allmänheten till kontakt med inskrivningsavdelningen.

De förhållanden som nu redovisats torde leda till slutsatsen, att utredningens förslag måste begränsas till att avse en förstärkning av domarpersonalen med utgångspunkt icke blott från nuvarande domsagoindelning utan

även i stort sett från nuvarande arbetsuppgifter för domarna. I sistnämnda hänseende har utredningen dock förutsatt, att de förslag, som i hithörande delar framlagts av statens organisationsnämnds domstolsutredning, leder till en sådan utformning av tingsnotarie- och biträdesorganisationen, att domarna icke behöver ägna tid och krafter åt arbetsuppgifter, som med fördel kan anförtros åt de nämnda båda personalkategorierna.

Utredningen har icke ansett sig kunna göra någon mera bestämd allmän prognos beträffande den framtida arbetsmängden i domsagorna, eftersom en sådan prognos är beroende av en mängd faktorer, som är svåra eller omöjliga att överblicka. Den alltmera komplicerade samhällsutvecklingen och den ökade motorismen gör emellertid en ökning sannolik. Utredningen utgår i sitt förslag, om ej annat i särskilda fall uttryckligen anges, från nuvarande arbetsmängd. Utredningen har vidare icke ansett sig kunna ta hänsyn till de organisatoriska förstärkningar i domsagorna, som kan bli erforderliga genom att städer lägges under landsrätt. Bedömningen härav torde lämpligast böra ske i samband med prövning av frågor om sådan landsrättsförläggning.

De möjligheter, som under ovan angivna förutsättningar i huvudsak stått utredningen till buds för en förstärkning av domarpersonalen i häradsrätterna, har varit att föreslå inrättandet av nya tingsdomartjänster, i samband varmed antalet icke-ordinarie domare nedbringas. Utredningen har, såsom ovan framhållits, vid utarbetandet av sitt förslag utgått från nu rådande organisatoriska förhållanden. Uppenbarligen är det emellertid av stor vikt, att en förstärkning av häradsrätterna sker i sådan form att den kan förväntas passa ihop med de organisatoriska förändringar, som kan förutses inom domstolsväsendet. Härvid träder framförallt frågan om rådhusrätternas förstatligande in i bilden. Rekryterings- och befordringssynpunkter måste även givas ett visst utrymme med hänsyn till det, oberoende av organisatoriska förhållanden, alltid föreliggande samhällsintresset av en kvalitativt högtstående domarkår. De organisatoriska frågorna samt rekryterings- och befordringssynpunkterna är så intimt förknippade med varandra, att det icke är möjligt att behandla dem var för sig.

Utredningen vill först beröra de verkningar, som inrättandet av ett antal tingsdomartjänster kan förväntas få under tiden fram till ett eventuellt förstatligande av rådhusrätterna. Organisatoriska förändringar av större betydelse torde under denna tid icke vara att förvänta. Uppenbart är, att tillkomsten av nya tingsdomartjänster skulle motverka tendensen till höjning av genomsnittsåldern vid befordran till domartjänst i rådsklassen samt såtillvida förbättra befordringsläget. Vidare skulle antalet biträdande domare på fiskalsstadiet kunna nedbringas, vilket medför en förkortning av tiden fram till adjunktionen, också tydligen ett gynnsamt resultat. Det synes dock tveksamt, om förbättringar skulle inträda jämväl i fråga om befordran till hovrättsråd och tjänster över rådsklassen. Anledningen till denna tvek-

samhet är det förhållandet, att tingsdomartjänsterna hittills icke ansetts som slutposter i samma bemärkelse som t. ex. hovrättsrådstjänsterna, oaktat dessa båda slag av tjänster i lönehänseende är likställda. Eftersom de som sökt tingsdomartjänst regelmässigt varit betydligt yngre till tjänsteåldern än de som sökt hovrättsrådstjänst samt antalet ordinarie tingsdomartjänster länge varit mycket obetydligt, kan ännu ej avgöras, om de som utnämnts till tingsdomare kommer att stanna på sina tjänster i samma utsträckning som de vilka utnämnts till hovrättsråd. Utredningen anser sig ha anledning antaga, att så ej kommer att bli fallet. Om emellertid innehavarna av tingsdomartjänster i betydande utsträckning kommer att kvarstå som sökande till hovrättsrådstjänster och högre domartjänster, kommer tendensen till höjning av befordringsåldern till dessa tjänster alltjämt att bestå. Särskilt vad angår häradshövdingtjänsterna skulle en ytterligare höjning av utnämningensåldern enligt utredningens mening vara olycklig. Så länge antalet tingsdomartjänster är förhållandevis lågt, torde de emellertid icke ha någon mera betydande inverkan på befordringsgången i stort. Utredningen räknar med, att de 16 nya sådana tjänster utredningen ämnar föreslå, i nuvarande situation kommer att inverka förmånligt på befordringsläget samt få en viss gynnsam inverkan på rekryteringen.

Vid ett försök att betrakta frågan på längre sikt träder de organisatoriska frågorna i förgrunden. Utredningen vill då först erinra om att den historiskt betingade organisationen av häradsrätterna med en häradshövding, som i princip fullgör alla förekommande göromål med hjälp endast av notarier och biträdespersonal, under de senaste årtiondena i ett allt större antal domsagor fått vika för en organisation med flera självständigt arbetande befattningshavare. Den främste av dessa nytillkomna befattningshavare är tingsdomaren, vilken i princip har samma kvalifikationer som häradshövdingen och därför tilldelats arbetsuppgifter av samma svårighetsgrad som denne. En viss oklarhet råder dock i fråga om tingsdomarens ställning. Att den i viss mån måste vara beroende av häradshövdingen synes emellertid klart. Enligt föreskrift i domsagostadgan har tingsdomaren sålunda närmast under häradshövdingen inseedet över personalen och arbetet i domsagan. Samma föreskrift gäller för tingssekreterare, om tingsdomare ej finnes. Full klarhet råder heller icke i fråga om tingsdomarens möjligheter att vinna befordran till häradshövding eller erhålla transport till hovrättsrådstjänst. Hittillsvarande utveckling har icke visat, att de som valt att bli tingsdomare kommit i ett sämre läge än de av deras jämnåriga som kvarstått i hovrättstjänst. Principen att den som blivit assessor i hovrätt i regel vinner befordran till häradshövding synes ha upprätthållits även i fråga om tingsdomarna. Trots det nu anförda har, alltsedan tingsdomarbefattningarna började inrättas, tid efter annan förspotts en viss oro bland därav berörda befattningshavare, huruvida innehavare av tingsdomartjänst i befordringshänseende är jämställd med den som kvarstått i hovrätten. Nu

antydde oklarheter i fråga om tingsdomarens ställning inom domsagan och i befordringshänseende torde icke ha saknat betydelse för de svårigheter, som tidvis rått att erhålla en god rekrytering till tingsdomartjänsterna.

De organisatoriska förändringar av underrätterna, som blir en följd av ett förstatligande av rådhusrätterna, kan medföra väsentliga förändringar i tingsdomarens ställning. Ett övertagande från statens sida av kostnaderna för rättsskipningen i städerna torde naturligen medföra, att den nuvarande uppdelningen på två skilda domarbanor med olika kompetenskrav och befordringsgång upphör. I detta sammanhang synes det därför vara av intresse att något diskutera även rådmännens nuvarande ställning. Deras arbetsuppgifter skiftar i rådhusrätter av olika storlek. Sålunda har i de större stadsdomstolarna de rådmän, som är ordförande på avdelning, arbetsuppgifter jämställda med en häradshövding. I de mindre och i viss utsträckning även i de medelstora rådhusrätterna gäller en arbetsfördelning av innebörd, att de mera krävande arbetsuppgifterna är förbehållna borgmästaren. Även i andra hänseenden har rådmännen en annan ställning än tingsdomarna. Detta gäller såväl inom rådhusrätten som i befordringshänseende. Det beslutande organet i frågor rörande personal- och arbetsförhållanden inom rådhusrätten är borgmästaren och rådmännen gemensamt. Även om handhavandet av dessa frågor i stor utsträckning delegeras till borgmästaren, torde det dock icke ur trivselsynpunkt sakna sin betydelse, att avgörandet är en gemensam angelägenhet. Skillnaden i befordringshänseende mellan rådmännen och tingsdomarna ligger däri, att de förra icke i samma utsträckning som tingsdomarna kan påräkna befordran till högre tjänst. Detta följer redan av det ringa antalet borgmästartjänster i förhållande till rådmantjänsterna. Till borgmästare har för övrigt i stor utsträckning utsetts annan person än den som är rådman i samma rådhusrätt.

Möjligheterna till en god rekrytering av de framtida tjänster, som skall ersätta rådmän och tingsdomare, hänger intimt samman med den framtida utformningen av underrättsorganisationen. För denna kan tänkas flera olika lösningar. Innan domförhållningarna är fastslagna, kan bestämda uttalanden om organisationen givetvis icke göras. När utredningen likväl i det följande något berör två olika lösningar, sker det främst för att belysa den betydelse domstolsväsendets framtida utformning har vid bedömandet av frågan om inrättande av nya domartjänster i dagens läge.

Ett alternativ till underrättsorganisation synes vara att behålla en rådhusrättsliknande domstol endast i de största städerna och i övrigt genomgående ha domsagor av traditionell typ, i vissa fall bestående endast av stad. En sådan lösning måste ofrånkomligt leda till en väsentlig ökning av antalet tingsdomartjänster av i huvudsak nuvarande typ. Redan antalet sådana befattningshavare torde omöjliggöra någon företrädesrätt för dem vid befordran. En sannolik följd härav är att de svårigheter vid rekryteringen av tingsdomartjänsterna, som redan under nuvarande förhållanden förmärks, kommer att accentueras.

Ett annat alternativ till underrättsorganisation synes vara att i större utsträckning skapa för stad och landsbygd gemensamma domstolar med flera ordinarie domare. Oavsett hur domförhållningarna i en dylik domstol kommer att gestaltas, synes där föreligga ökade möjligheter att mellan domarna genomföra en rationell arbetsfördelning, eventuellt efter göromålens svårighetsgrad. I den antydda domstolsformen skulle erhållas en typ av domartjänster, som nära överensstämmer med de nuvarande rådmännens. Enligt vad erfarenheten ger vid handen föreligger icke svårigheter att vinna en god rekrytering till sådana tjänster. Domstolen skulle liksom de nuvarande rådhusrätterna kunna administreras av ett kollegialt organ. En dylik domstol blir även mindre beroende av tillfällig domarhjälp utifrån än de nuvarande häradsrätterna. Givetvis kommer med en lösning av detta slag ett stort antal domkretsar att återstå, vilka icke är av den storlek, att de kan bära upp en organisation av nu antydd omfattning. Från de synpunkter domarutredningen främst har att beakta synes det vara angeläget, att dessa domkretsar i regel icke göres större än att de egentliga domargöromålen kan skötas av en ordinarie domare, i en del fall kanske med biträde av en tingssekreterare.

Sammanfattningsvis vill utredningen anföra följande. I nuvarande läge synes annan möjlighet till förstärkning av domarpersonalen i häradsrätterna icke föreligga än att inrätta nya tingsdomartjänster. Det måste emellertid stå klart, att en fortgående ökning av antalet tingsdomare med tiden leder till en situation, då det icke längre är möjligt att bereda samtliga transport till hovrättsrådstjänst eller befördran. Utredningen räknar dock icke med att denna situation skall behöva inträda under tiden fram till dess ett förstatligande av rådhusrätterna kommer till stånd, vare sig i fråga om nuvarande tingsdomartjänster eller de utredningen föreslår nyinrättade. I samband med statens övertagande av rådhusrätterna torde det emellertid bli nödvändigt att taga tjänsterna som tingsdomare och rådman under omprövning.

Hovrätterna. Principen att den väsentliga delen av den dömande verksamheten bör utövas av ordinarie domare kan knappast sägas ha vunnit full tillämpning i hovrätterna. I dessas avgöranden deltaga icke-ordinarie domare i mycket stor utsträckning — om också rätt starkt varierande de skilda hovrätterna emellan. Såsom framgår av *bilaga 6 a* var antalet icke-ordinarie domare, i genomsnitt för samtliga hovrätters avgöranden under år 1955, endast obetydligt lägre än antalet ordinarie domare. Detta förhållande beror i första hand på att hovrätternas ledamöter i stor utsträckning tas i anspråk för arbetsuppgifter utom domstolarna samt på det därmed sammanhängande adjunktionssystemet, för vilket redogörelse tidigare lämnats.

I fråga om adjunktionstjänstgöringen gör sig två motsatta huvudsynpunkter gällande. Å ena sidan står principen om ordinarie domare, å andra sidan

intresset att genom adjunktion bereda möjlighet till utbildning och prövning av domaraspiranterna. Vid den avvägning, som därigenom blir nödvändig, bör enligt utredningens mening beaktas, att hovrätterna med nuvarande lagstiftning om fullföljd till Högsta domstolen i stor utsträckning i realiteten fungerar som slutinstans. Detta gör det särskilt angeläget, att hovrätternas dömande verksamhet i huvudsak utövas av ordinarie domare. En sådan ordning torde icke hindra, att adjunktion beredes i en omfattning, som tillgodoser utbildnings- och prövningsändamålen, även om särskilda åtgärder härför undantagsvis kan bli erforderliga.

Av det anförda torde framgå, att en förstärkning av hovrätternas dömande personal såvitt möjligt bör ha formen av en ökning av antalet ordinarie ledamöter, varvid samtidigt bör eftersträvas en minskning av antalet i hovrätternas avgöranden deltagande icke-ordinarie domare. Mot detta uttalande skulle möjligen kunna tänkas riktad den invändningen, att i olika sammanhang diskuterats en minskning av det domföra antalet ledamöter i hovrätt från nuvarande fyra till tre och att det med hänsyn därtill kunde möta betänkligheter att nu inrätta nya ordinarie tjänster. Häremot vill utredningen framhålla dels att en sådan minskning knappast torde ifrågakomma, så länge rådhusrätterna i viss utsträckning har en sammansättning med tre lagfarna ledamöter, och dels att en ändring av antydd art icke skulle minska det erforderliga antalet ordinarie hovrättsledamöter. På en hovrättsavdelning om endast tre ledamöter torde man nämligen åtminstone i princip få ställa det kravet, att samtliga ledamöter skall vara ordinarie.

För att markera kravet på att den dömande verksamheten även i hovrätt i huvudsak bör utövas av ordinarie domare har utredningen övervägt att föreslå en viss skärpning av de i 3 § arbetsordningen för hovrätterna meddelade bestämmelserna om avdelningarnas sammansättning. Syftet skulle vara, att i varje avgörande regelmässigt komme att deltaga minst två ordinarie ledamöter. Stadgandet att minst tre av de i varje avgörande deltagande ledamöterna om möjligt skall vara sådana domare eller hovrättsassessorer borde därvid kvarstå. Emellertid torde personalsituationen åtminstone i några hovrätter vara sådan, att den antydda skärpningen skulle vålla svårigheter. Även om ett genomförande av utredningens förslag till ledamotsorganisation skulle förbättra läget, kan under en övergångstid behovet av extra ledamöter och vikarier för avarbetande av arbetsbalansen komma att visa sig tämligen stort. Utredningen anser sig därför i detta sammanhang endast kunna betona angelägenheten av att undantag från bestämmelserna om avdelningarnas sammansättning förekommer blott i den mån så oundgängligen erfordras. Särskilt synes böra undvikas en sammansättning med — förutom ordföranden — tre adjungerade fiskaler. Utredningen är emellertid medveten om att förutsättningen för att hovrätterna skall kunna ordna tillfredsställande sammansättningar är, att ledamotsorganisationen innehåller ett tillräckligt antal ordinarie tjänster. Dessa kan där-

vidlag icke ersättas av extra ledamotsbefattningar eller partiella ledigheter.

Utredningen har övervägt, huruvida behovet av ledamöter i hovrätterna skulle kunna minskas genom överföring av arbetsuppgifter från ledamöterna till andra befattningshavare, närmast fiskalerna. De möjligheter som arbetsordningen för hovrätterna erbjuder i detta avseende torde i stort sett ha utnyttjats. Någon ytterligare överflyttning har utredningen icke funnit lämplig eller möjlig att föreslå.

För utredningen har alltså återstått att bedöma hovrätternas ledamotsbehov med utgångspunkt från nuvarande arbetsuppgifter och organisation. Om antalet ledamöter ökas i erforderlig grad, bör emellertid ledamöternas partiella ledigheter icke behöva ha större omfattning än som kan anses vara normalt för arbetets jämna gång på avdelningarna. Detta torde åtminstone i några hovrätter medföra en minskning av antalet fiskaler, som erfordras som vikarier vid sådana ledigheter. Den ökning av ledamotsantalet, som utredningen kommer att föreslå, innebär därför till en del endast, att de nämnda vikariaten utbytes mot fasta ledamotstjänster, sålunda en rent skenbar ökning av antalet domare. Att den ökade arbetsmängden även kräver en viss reell ökning av ledamotsantalet torde dock vara klart.

I detta sammanhang vill utredningen erinra om de överväganden, som vid skilda tillfällen förekommit rörande det lämpliga antalet hovrätter och om dessas domkretsar. Vid inrättandet av hovrätten för Västra Sverige övervägdes sålunda att tillföra denna hovrätt det i Svea hovrätts domkrets ingående Värmlands län. Vidare berördes i Kungl. propositionen nr 118 vid 1943 års riksdag i samband med förslag om inrättande av en hovrätt för Nedre Norrland även möjligheten att härutöver uppdelade Svea hovrätt. Den 7 mars 1952 tillkallade Kungl. Maj:t f. d. expeditionschefen C.-G. Bruno att såsom sakkunnig verkställa en översyn av gällande bestämmelser om hovrätternas domkretsar. Utredningsmannen, som den 30 september samma år avgav en promemoria ang. ändrad domkretsindelning för Svea hovrätt och hovrätten för Nedre Norrland, förklarade i promemorian att han begränsat utredningen att tillsvidare avse allenast spörsmål om reglering av domkretsarna mellan *dels* de båda sistnämnda hovrätterna och *dels* de båda norrländska hovrätterna inbördes. Med hänsyn bland annat till den storlek Svea hovrätts personalorganisation numera erhållit är det enligt domarutredningens mening önskvärt, att översynen rörande hovrätternas domkretsar fullföljes.

Frågan om det erforderliga antalet fiskaler och fiskalsaspiranter i hovrätterna kommer att av utredningen upptagas till behandling under det fortsatta arbetet.

4 KAPITLET

Utredningens förslag till förstärkning av domarorganisationen

Häradsrätterna

Utredningens beräkningsgrunder

Från de utgångspunkter, som angivits i föregående kapitel, har utredningen genomgått domsagornas behov av biträdande domare av olika slag. Då förutsättningar att inrätta nya särskilda inskrivningsavdelningar som tidigare nämnts visat sig icke föreligga, har valet — i den mån behovet icke ansetts kunna tillgodoses genom mera tillfällig förstärkning av domarpersonalen — stått mellan tingsdomar- och tingssekreterartjänst. Utredningens måttstock har härvid varit, att den biträdande domaren bör vara tingsdomare, om han huvudsakligen sysslar med egentliga domargöromål, men eljest tingssekreterare. Bland annat för att nedbringa antalet tingssekreterare har utredningen särskilt haft sin uppmärksamhet riktad på möjligheten och lämpligheten att låta en biträdande domare på ett eller annat sätt vara gemensam för flera domsagor.

Beräkningen av behovet av biträdande domare kan uppenbarligen icke ske enbart på grundval av siffermässiga fakta utan måste i viss mån bli en mera fri bedömningsfråga. Som hjälpmedel har utredningen emellertid använt en del särskilt inhämtade eller eljest tillgängliga statistiska uppgifter.

I första hand har utredningen använt den av hovrättspresidenten Ivar Wieslander och f. d. häradsöverdomaren Gösta Siljeström i den tidigare omnämnda promemorian framlagda metoden för beräkning av domsagornas arbetsbörda och personalbehov. Denna metod bygger på ett av häradsöverdomaren Gunnar Carlesjö avgivet förslag till normer för en sådan beräkning samt innebär, att olika grupper mål och ärenden åsättes viss poäng per mål eller ärende. Gruppindelningen och poängsättningen sker efter göromålens mer eller mindre kvalificerade beskaffenhet och det arbete de kräver. Genom multiplicering av antalet mål och ärenden inom varje grupp med respektive poängtal och sammanläggning av de olika produkttalen erhåller man vissa jämförelsetal för hela arbetsbördan i en domsaga. Materialet hämtas ur arbetsredogörelser och andra statistiska uppgifter från domsagorna.

Wieslander—Siljeströms metod medger beräkning av tre olika jämförelsetal alltefter ändamålet med jämförelsen. Sålunda avser jämförelsetal

I att ge ledning vid bedömningen av det erforderliga antalet domare — dock icke särskild inskrivningsdomare — i en domsaga. Erfarenhetsmässigt har man därvid beräknat, att behov av biträdande domare i regel föreligger, om poängsiffran överstiger 2 500. En poängsiffra på över 5 000 tyder på behov av två biträdande domare, o. s. v. Vid poängsättningen medräknas dels alla egentliga domargöromål och dels så stor del av övriga göromål som häradshövdingen i en domsaga utan biträdande domare regelmässigt själv utför. Därvid har beräknats, att häradshövdingen i en sådan domsaga själv är konkursdomare samt handlägger en femtedel av inskrivningsärendena och halva antalet sammanläggningsärenden och övriga ägodelningsärenden.

Jämförelsetal II är avsett som underlag vid avgörandet, om den eller de biträdande domare som enligt jämförelsetal I erfordras bör vara tingsdomare eller tingssekreterare. Erfordras en biträdande domare, tyder en poängsiffra om minst 3 300 enligt jämförelsenorm II på att den biträdande domaren bör vara tingsdomare. Om två biträdande domare erfordras, bör åtminstone den ene alltid vara tingsdomare. Är poängsiffran enligt jämförelsenorm II minst 5 800, tyder detta på att båda de biträdande domarna bör vara tingsdomare. I domsaga med tre biträdande domare är motsvarande siffra 8 300. Om särskild inskrivningsavdelning finns, höjes talen 3 300, 5 800 och 8 300 till respektive 3 800, 6 300 och 8 800. Poängberäkningen enligt jämförelsenorm II grundar sig endast på förekomsten av egentliga domargöromål. Skillnaden tingsdomare—tingssekreterare sammanhänger med det förhållandet, att enligt domsagostadgan egentliga domargöromål i större utsträckning får anförtros åt tingsdomare än åt tingssekreterare. En tingsdomare bör i princip ha lika stor mängd sådana göromål som häradshövdingen, medan en tingssekreterare i regel bör övertaga högst en fjärdedel av häradshövdingens arbete med mål och ärenden i häradsrätten. Om särskild inskrivningsavdelning finns, måste dock tingssekreteraren anförtros större mängd egentliga domargöromål, eftersom han då icke sysselsättes med inskrivningsärenden.

Jämförelsetalet III avser behovet av tingsnotarier och icke rättsbildade biträden. För utredningens arbete saknar detta tal betydelse.

Redogörelsen för poängvärdena kan sammanfattas i följande schema.

Jämförelsetal I	Antal bitr. domare	Jämförelsetal II	Fördelning på tingsdomare och tingssekreterare
Högst 2 500	—		—
2 500—5 000	1	Högst 3 300	Tingssekreterare
2 500—5 000	1	Minst 3 300	Tingsdomare
5 000—7 500	2	Högst 5 800	Tingsd. + tingssekr.
5 000—7 500	2	Minst 5 800	2 tingsdomare
7 500—10 000	3	Högst 8 300	2 tingsd. + 1 tingssekr.
7 500—10 000	3	Minst 8 300	3 tingsdomare

Anm. Poängsiffrorna i kolumnen för jämförelsetal II skall ökas med 500 för domsaga med särskild inskrivningsavdelning.

De sakkunniga som utarbetat poängsystemet framhåller själva, att poängsiffrorna icke alltid kan tillmätas avgörande betydelse vid bedömningen av arbetsbörda och personalbehov utan att viss hänsyn måste tas också till erfarenhetsmässiga slutsatser. Bland förhållanden, som kan föranleda till annat bedömande än poängsiffrorna ger vid handen, nämnes stora avstånd till tingsplatser och andra förrättningsställen, besvärliga fastighetsförhållanden, närbelägenhet till storstad, förefintligheten av mycket livliga trafikleder, svårare och mera invecklade mål än de i allmänhet förekommande etc. Under remissbehandlingen underströks starkt vanskligheten med poängbedömningen.

Utredningen vill betona svårigheten att enbart på grundval av poängsättningen bedöma personalbehovet, detta i all synnerhet som skilda förfaranden i en del processuella hänseenden i icke oväsentlig grad kan påverka poängresultatet. I fråga om jämförelsetal I kan vidare påpekas, att en viss ytterligare förskjutning från häradshövding till tingsnotarier i fråga om handläggningen av icke kvalificerade domargöromål torde ha skett de senaste åren. Som utgångspunkt och vägledning vid nämnda bedömning torde emellertid både jämförelsetal I och II, särskilt det sistnämnda, vara av visst värde.

Utredningen har vidare haft tillgång till statistiska uppgifter, som sedan år 1953 inom justitiedepartementet sammanställts rörande antalet av häradsrätterna avgjorda mål med bortseende från sådana, som i regel kräver endast förhållandevis obetydligt arbete. Uppgifterna grundas på särskilda, kvartalsvis insända rapporter från domsagorna. De mål som medräknas är tvistemål, som avgjorts efter förhandling av något slag, brottmål med undantag i stort sett för mål, som omfattas av tingsnotariernas behörighet, mål och ärenden, som avgjorts av ägodelningsrätt, samt expropriationsmål. Eftersom brottmålen i regel kräver mindre arbete för domaren än tvistemålen, har också förhållandet mellan dessa båda huvudgrupper anmärkts.

Härutöver har utredningen under hand kunnat tillgodogöra sig statens organisationsnämnds erfarenheter vid dess undersökningar rörande växlingarna i arbetsvolymen i domsagorna.

Såväl Wieslander—Siljeströms poängsystem som de inom justitiedepartementet sammanställda uppgifterna rörande avgjorda mål ger uttryck för den arbetsmängd, som medhunnits i en domsaga under ett visst år. Detta beror på att poängsättning eller annan klassificering är lättare att genomföra, när målen avgjorts än redan när de inkommer. För bedömningen av personalbehovet är emellertid den inkommande arbetsmängden tydligen främst avgörande. De erhållna siffrorna måste därför kompletteras med uppgift, huruvida ökning eller minskning under året skett av arbetsbalansen, alltså antalet inkomna men icke avgjorda mål. Utredningen har därför även sammanställt uppgifter härom.

Poängsiffrorna enligt Wieslander—Siljeströms beräkningsmetod samt balanssiffrorna återfinnes i *bilaga 1*. Uppgifterna avser tiden fr. o. m. år 1952, då tillströmningen av mål och ärenden till häradsrätterna kraftigt började öka.

För att vinna ytterligare material för bedömningen av personalbehovet, särskilt för valet mellan tingsdomare och tingssekreterare i de domsagor där biträdande domare erfordras, har utredningen inhämtat uppgifter om tingssekreterarnas huvudsakliga göromål åren 1952—1955 samt motsvarande uppgifter för de fiskalskompetenta biträdena i domsagor, som haft sådant biträde i icke alltför obetydlig utsträckning. Därvid har utredningen förutsatt, att en tingssekreterare i regel icke bör hålla mera än sammanlagt omkring 15 ting med häradsrätten samt eventuella sammanträden med ägodelningsrätten och expropriationsdomstolen per år. En normal arbetsbörda för en tingsdomare har beräknats omfatta ungefär 30 sådana ting eller sammanträden om året.

Givetvis är antalet ting eller sammanträden en ganska osäker beräkningsgrund, eftersom den arbetsmängd som motsvarar varje ting eller sammanträde av olika skäl kan variera väsentligt. Som ett komplement till övrig statistik synes dock de nu ifrågavarande uppgifterna ha ett visst intresse. Visar det sig t. ex., att häradshövdingen själv medhinner så stor del av den dömande verksamheten, att den biträdande domaren behöver hålla endast så många ting eller sammanträden som normalt belöper på en tingssekreterare, kan detta vara ett tecken på att tingsdomartjänst icke erfordras, även om vissa övriga siffror skulle tyda på behov av sådan tjänst.

Som förut nämnts måste hänsyn tagas även till omständigheter, som icke redovisas i poängsiffrorna men ändå är av betydelse för personalbehovet. Upplýsningar om sådana omständigheter har inhämtats från domsagorna i den mån de ej varit kända för utredningen. Särskilt har beaktats den tidspillan som i vissa domsagor orsakas av långa eller ofta återkommande tingsresor, särskilt invecklade fastighetsförhållanden samt närheten till större städer med därav ofta följande mera invecklade brottmål. En sådan omständighet som exempelvis befintligheten av större trafikleder återspeglar sig däremot i poängsiffrorna.

Givetvis måste varje bedömning av personalbehov vara vansklig, i synnerhet som skilda befattningshavares arbetsförmåga kan variera i hög grad. Till sådana variationer har utredningen i stort sett ej tagit hänsyn. Möjligen har de i något eller några fall medfört, att en eljest behövlig personalförstärkning åtminstone tills vidare ansetts kunna undvikas.

Tingsdomare

I rättsvårdens intresse anses det allmänt vara av vikt, att domarna tillerkännes en såvitt möjligt oberoende ställning. Med denna uppfattning sammanhänger principen, att en ordinarie domare icke är skyldig att under-

kasta sig förflyttning till annan tjänst. En sådan skyldighet föreligger blott om förflyttningen påkallas av organisatoriska skäl. Ett uttryck för den nämnda uppfattningen är också, att en ordinarie domare icke kan åläggas att ens tillfälligtvis tjänstgöra å annan tjänst än den han innehar. En tingsdomare är sålunda enligt gällande regler skyldig att tjänstgöra endast i den domsaga, i vilken hans tjänst är inrättad.

Några delade meningar torde icke råda om angelägenheten av att domarens oberoende ställning bevaras. Emellertid synes en ordning, enligt vilken en tingsdomare ålägges att utöva dömande verksamhet i mer än en domsaga, kunna utformas så, att några betänkligheter ej behöver möta med hänsyn till kravet på oberoende. En given förutsättning härför är, att tingsdomaren erhåller en fast stationeringsort, som icke kan ändras under andra förutsättningar än som i allmänhet gäller för ordinarie domares förflyttnings-skyldighet. Vidare torde kunna fordras, att han erhåller arbetsuppgifter, som åtminstone i huvudsak bestämmes för en icke alltför kort tidsperiod åt gången. Han bör alltså exempelvis icke kunna användas för att möta en rad hastigt uppkommande behov av tillfälliga förstärkningar i ett flertal domsagor. Överhuvud bör eftersträvas, att han i fråga om möjligheten att planera och ordna sitt arbete blir jämställd med övriga ordinarie under-rättsdomare.

Vid genomgången av domsagornas behov av biträdande domare har utredningen i första hand undersökt möjligheten att genomföra den från rättsskipningens synpunkt erforderliga förstärkningen av häradsrätternas domarpersonal genom att inrätta ytterligare tingsdomartjänster av nuvarande typ. Därvid har utredningen funnit, att i vissa domsagor stadigvarande behov av en ny tingsdomartjänst får anses föreligga. På denna väg har dock den erforderliga förstärkningen icke helt kunnat ernås. Särskilt i syfte att undvika eller i vart fall begränsa en eljest påkallad ökning av antalet icke-ordinarie tjänster (tingssekreterartjänster) har utredningen därför även undersökt den i direktiven antydda utvägen att inrätta tingsdomartjänster, medförande skyldighet för innehavaren att biträda som domare, förutom i den domsaga i vilken tjänsten är inrättad, jämväl i annan domsaga med samma eller närbeläget tingsställe. En sådan tingsdomartjänst ersätter i fråga om de egentliga domargöromålen åtminstone i huvudsak två tjänster på fiskalsstadiet. Denna utväg har i en del fall funnits ändamålsenlig.

Det anförda kan synas leda till slutsatsen, att i vissa domsagor tingsdomartjänst av nuvarande karaktär bör inrättas, medan i andra domsagor åter tingsdomartjänst med den nämnda vidsträcktare tjänstgöringsskyldigheten bör komma till stånd. Enligt utredningens mening framstår det emellertid av flera skäl som föga önskvärt, att tingsdomartjänsterna på detta sätt differentieras. Sålunda kunde lätt den uppfattningen vinna insteg, att de tjänster som förenats med den vidsträcktare tjänstgöringsskyldigheten på något sätt vore av lägre valör än övriga tjänster, vilket kunde ogynnsamt

påverka rekryteringen. Man torde ej heller kunna bortse från risken, att domsagoregleringar, inkorporeringar eller andra icke nu förutsedda förhållanden i en framtid kan medföra, att en tingsdomare icke längre blir sysselsatt med egentliga domargöromål i den omfattning han skulle kunna medhinna. I en dylik situation torde visserligen möjlighet föreligga att under återopande av organisatoriska skäl förflytta vederbörande till annan domsaga. Emellertid skulle det understundom kunna vara lämpligare, att tingsdomaren kvarstannade i domsagan men i viss utsträckning toges i anspråk för tjänstgöring även i en närbelägen domsaga, där ett varaktigt men tämligen begränsat behov förelåge av biträdande domare.

Överhuvud synes det med nuvarande domsagoindelning vara nödvändigt med en större smidighet i organisationen, om tingsdomartjänsternas antal skall ökas i någon högre grad. Ur denna synpunkt skulle det tydligen vara en fördel att förena samtliga tingsdomartjänster med den vidsträcktare tjänstgöringsskyldigheten. Huruvida denna skyldighet i det enskilda fallet skall uttagas eller ej, får bero på de aktuella arbetsförhållandena i de berörda domsagorna. I vissa av de domsagor, där utredningen ämnar föreslå ny tingsdomartjänst, är det uppenbart att, såvitt nu kan bedömas, någon tjänstgöring i annan domsaga icke kan ifrågakomma. I andra domsagor däremot har utredningen räknat med att tingsdomaren redan från början skall tas i anspråk för tjänstgöring även i närliggande domsaga. Beträffande redan befintliga tingsdomartjänster kan den vidsträcktare tjänstgöringsskyldigheten givetvis föreskrivas endast i den mån de nuvarande innehavarna avgår.

Mot den föreslagna anordningen kan den invändningen tänkas riktad, att tingsdomartjänsterna skulle bli mindre eftersökta på grund av skyldigheten att tjänstgöra även utanför stationeringsdomsagan. Att märka är emellertid, att denna skyldighet icke kan medföra någon ändring i tingsdomarens bostadsort och ej heller i arten av hans arbetsuppgifter. Under sådana omständigheter torde den ifrågavarande skyldigheten icke kunna vålla några väsentliga svårigheter vid rekryteringen.

Även om samtliga tingsdomartjänster, som inrättas i skilda domsagor, förenas med skyldighet för innehavaren att tjänstgöra, förutom i stationeringsdomsagan, jämväl i annan närbelägen domsaga, synes emellertid icke den önskvärda smidigheten uppnås. Det finns nämligen i en del domsagor ett varaktigt, ehuru till omfattningen tämligen begränsat behov av biträde i fråga om den dömande verksamheten, vilket behov icke lämpligen kan tillgodoses genom en för två närbelägna domsagor avsedd tingsdomartjänst. Utredningen föreslår därför en ny typ av tingsdomartjänster med stationeringsort i hovrättsstaden men utan anknytning till någon särskild domsaga. Tingsdomarens uppgift skulle vara att efter en av hovrätten för viss tidsperiod fastställd plan biträda med domargöromål i domsagor inom hovrättens domkrets. En sådan tingsdomartjänst kan beräknas tillgodose

ett begränsat behov av biträde med egentliga domargöromål i två à tre domsagor. Särskilt om, såsom utredningen föreslår, hovrättsstaden blir stationeringsort för tingsdomaren, torde det knappast vara anledning att befara några svårigheter att besätta en dylik för hovrättens hela domkrets gemensam tingsdomartjänst med kvalificerad sökande.

Tingsdomartjänster, inrättade i viss domsaga

I domsaga, där en eller undantagsvis flera tingsdomartjänster erfordras för domsagans eget behov, blir tjänstgöringsförhållandena i princip desamma som för nuvarande tingsdomare. Om det däremot blir aktuellt att uttaga den föreslagna skyldigheten att tjänstgöra även i annan domsaga än den, vari tjänsten är inrättad, blir situationen givetvis delvis annorlunda. Förutsättningarna för att en sådan anordning med tjänstgöring för en tingsdomare i två domsagor skall vara lämplig är åtminstone i regel *dels* att de egentliga domargöromålen i en domsaga är av den omfattningen, att den del därav som icke kan medhinnas av häradshövdingen är väl stor för en biträdande domare på fiskalsstadiet (tingssekreterare) utan att dock tillfullo motivera en tingsdomartjänst enbart för den ifrågavarande domsagan, och *dels* att det i en närbelägen domsaga finns ett tämligen begränsat men varaktigt behov av biträde för den dömande verksamheten. Som ett typfall kan anföras följande. Häradshövdingen i domsagan A behöver befrielse från genomsnittligt två tingsdagar per fyraveckorsperiod. Detta innebär väl mycket dömande verksamhet för en tingssekreterare men motiverar knappast tillfullo en tingsdomartjänst. I den närbelägna domsagan B behöver häradshövdingen befrielse från genomsnittligt en tingsdag per fyraveckorsperiod. I och för sig skulle detta kunna motivera en tingssekreterartjänst i domsagan B. Med hänsyn till principen, att den väsentliga delen av den dömande verksamheten bör utövas av ordinarie domare, samt önskemålet att av rekryteringsskäl undvika en ökning av antalet tingssekreterare synes i ett sådant fall en lämplig utväg kunna vara att inrätta en tingsdomartjänst, som tillgodoser behovet av biträdande domare i båda domsagorna.

Om en tingsdomartjänst på detta sätt är avsedd för två domsagor, kan det förefalla naturligt, att tjänsten även formellt inrättas för båda domsagorna. Emellertid kan förhållandena i ett fall som det anförda tämligen lätt förändras i sådan grad, att underlaget för anordningen försvinner. Omfattningen av de egentliga domargöromålen i domsagan B kanske t. ex. antingen minskar så, att behovet av biträdande domare upphör, eller ökar därhän, att en biträdande domare erfordras uteslutande för domsagans behov. Under tiden har måhända i en annan domsaga, C, som också ligger i närheten av domsagan A, uppkommit ett begränsat behov av biträdande domare. Det blir då ett önskemål, att tingsdomaren i stället tjänstgör i domsagorna A och C.

En lämplig utväg synes vara att inrätta tingsdomartjänsten i den ena domsagan, regelmässigt den större, A, samt förena tjänsten med skyldighet att biträda som domare i annan närbelägen domsaga. Stationeringsorten, som då blir kansliorten i domsagan A, bör som tidigare nämnts icke kunna ändras under andra förutsättningar än som gäller för förflyttning av ordinarie domare. Däremot bör skyldigheten att tjänstgöra även i annan domsaga lättare kunna lämpas efter förhållandena. Skulle det efter en tid visa sig önskvärt, att denna skyldighet uttages i domsagan C i stället för i domsagan B, kan detta önskemål utan formella svårigheter tillgodoses. På så sätt erhåller organisationen en viss smidighet, som torde vara nödvändig vid tjänster av ifrågavarande slag.

Vissa garantier mot alltför täta ombyten av domsaga, i vilken den utsträckta tjänstgöringsskyldigheten uttages — i det följande benämnd bidomsagan — synes emellertid vara erforderliga. Eljest kunde nämnda skyldighet utnyttjas exempelvis så, att tingsdomaren först finge avarbeta en arbetsbalans i domsagan B, därefter i domsagan C, etc. En sådan ordning skulle knappast bidra till att göra tjänsterna eftersökta. Ombyte av bidomsaga bör enligt utredningens mening företagas endast om arbetsförhållandena väsentligt ändrats. För att markera ombytetts karaktär av undantagsföreteelse, som förutsätter särskilda skäl, föreslår utredningen, att avgörandet i sådana frågor icke skall tillkomma hovrätten utan läggas i Kungl. Maj:ts hand. Däremot bör hovrätten naturligen bestämma, i vilken utsträckning tingsdomaren skall tjänstgöra i bidomsagan. I detta avseende kan ändringar behöva göras något oftare alltefter växlingarna i arbetsförhållandena i de båda domsagorna. En viss stabilitet synes emellertid av hänsyn till arbetstrivseln och planläggningen av arbetet erforderlig även härvidlag.

Tidigare har bidomsagan omnämnts som en »närbelägen» domsaga. Detta uttryck är tämligen vagt. Vad som avses är mindre det geografiska grannskapet — i så fall vore uttrycket »angränsande» domsaga måhända lämpligare — utan främst kommunikationsmöjligheterna till bidomsagens kansli och tingsställen. Då kravet på tillfredsställande kommunikationer är svårt att närmare precisera men under alla förhållanden får anses ligga i sakens natur, torde det icke vara nödvändigt att ge någon särskild regel som garanti i detta hänseende. En tingsdomare bör dock icke tjänstgöra i två domsagor under skilda hovrätter.

Det förda resonemanget leder till den slutsatsen, att fullmakt för tingsdomare bör avse tjänst i viss domsaga men dessutom innehålla föreskrift av innebörd, att med tjänsten är förenad skyldighet att efter hovrättens bestämmande utföra domargöromål även i annan, av Kungl. Maj:t angiven domsaga inom hovrättens domkrets.

Som en normal fördelning av tingsdomarens tjänstgöringsskyldighet har ovan angivits två tingsdagar i den större och en tingsdag i den mindre domsagan, räknat per fyraveckorsperiod. Detta innebär sammanlagt ungefär

30 tingsdagar om året. Vidare synes det lämpligt att, där särskild inskrivningsavdelning icke undantagsvis är inrättad, tingsdomaren förordnas till inskrivningsdomare i den domsaga, där han har sin huvudsakliga tjänstgöring och på vars kansliort han vanligen är bosatt. Däremot torde det i allmänhet ej vara lämpligt, att han är inskrivningsdomare även i bidomsagan, åtminstone ej om de båda domsagorna har skilda kansliorter. En inskrivningsdomare bör ju i regel vara anträffbar på kansliet. Motsvarande torde gälla om konkursdomarskapet.

En fast arbetsfördelning mellan häradshövding och tingsdomare synes särskilt önskvärd i fall, där tingsdomaren tjänstgör i mer än en domsaga, eftersom en viss risk annars kan föreligga, att tingsdomaren erhåller en påfrestande mellanställning. Om arbetsfördelningen i bidomsagan sker regionalt, så att tingsdomaren får hand om mål och ärenden från en viss del av domsagan, vinnas i någon mån samma resultat som vid en domsagoreglering. En annan möjlighet är att fördela målen genom lottning. Huruvida tingsdomaren endast bör handlägga brottmål i bidomsagan eller även tvistemål med därav föranledda förberedelsesammanträden torde få bedömas efter lämplighetsskäl i varje särskilt fall.

Fördelarna med tingsdomartjänster, som på detta sätt tillgodoser två domsagor, är *dels* att den dömande verksamheten i ökad utsträckning omhänderhas av ordinarie, färdigutbildade domare och *dels* att antalet begynnelsestjänster nedbringas. Utredningen har emellertid klart för sig, att vissa nackdelar och svårigheter jämväl blir följderna. För tingsdomaren kommer väl anordningen med två skilda arbetsplatser att medföra tidsförluster, som åtminstone i någon mån minskar det samlade arbetsresultatet. Olägenheter kan också uppkomma genom att handlingarna i målen från bidomsagan förvaras å skilda orter, vilket bland annat torde medföra tidsutdräkt vid växling av partsinlagor samt svårigheter för parterna eller deras ombud att ta del av akterna. Vid en avvägning mellan fördelar och olägenheter finner utredningen emellertid fördelarna avgjort större än olägenheterna.

Domsagor, i vilka tingsdomartjänst föreslås inrättad. Utredningen har icke funnit möjligt att föreslå indragning av någon av de nuvarande 24 tingsdomartjänsterna. Utöver dessa har utredningen funnit behov föreligga av en sådan tjänst i envar av 12 domsagor, nämligen i Solna domsaga, i Oppunda och Villåttinge domsaga, i Mellansysslets domsaga med tjänstgöring tillsvidare även i Östersysslets domsaga, i Västernärkes domsaga, i Bråbygdens och Finspånga läns domsaga med tjänstgöring tillsvidare även i Linköpings domsaga, i Bräkne och Karlshamns domsaga, i Torna och Bara domsaga, i Medelpads västra domsaga, i Ångermanlands mellersta domsaga med tjänstgöring tillsvidare även i Ångermanlands västra domsaga, i Piteå domsaga med tjänstgöring tillsvidare även i Luleå domsaga,

i sistnämnda domsaga samt i Kalix domsaga med tjänstgöring tillsvidare även i Torneå domsaga.

Utöver de nämnda 12 nya tingsdomartjänsterna räknar utredningen med en ytterligare sådan tjänst i Södertörns domsaga. Beträffande denna domsaga har riksdagen anslutit sig till ett av Kungl. Maj:t i årets statsverkspropositionen framlagt förslag om delning av domsagan senast den 1 januari 1958. Delningen skall äga rum på så sätt, att en del av domsagan utbrytes och bildar en ny domsaga, benämnd Svartlösa domsaga. Förslag till personalorganisation i de båda genom delningen uppkommande domsagorna har ännu icke förelagts riksdagen. Chefen för justitiedepartementet förklarar emellertid i statsverkspropositionen (andra huvudtiteln s. 49), att han preliminärt godtager ett av Svea hovrätt upprättat förslag. Detta innefattar i fråga om biträdande domare en tingsdomare och en tingssekreterare i Svartlösa domsaga samt två tingsdomare och en särskild inskrivningsdomare i den efter utbrytningen kvarstående delen av Södertörns domsaga. F. n. finns i Södertörns domsaga två tingsdomare och en särskild inskrivningsdomare ävensom två fiskalskompetenta biträden hela året.

Därest domarutredningens förslag skulle föranleda, att ett antal nya tingsdomartjänster inrättas den 1 juli 1957, uppkommer frågan om Södertörns domsaga redan då bör erhålla den nya tingsdomartjänst, som i enlighet med vad nyss angivits funnits erforderlig. Under förutsättning att tillräcklig arbetskraft av mera tillfällig natur fortfarande kan tillhandahållas domsagan av hovrätten, skulle måhända utan mera betydande olägenheter för rättsskipningen kunna anstå till den 1 januari 1958 med inrättandet av den nya tingsdomartjänsten. Eftersom denna i vart fall torde vara ofrånkomlig, har utredningen emellertid i sitt förslag som ovan nämnts medräknat densamma. Om den tillsätts före domsagans delning, synes i samband med tillsättningen böra anges, att den är avsedd att vid delningen överföras till Svartlösa domsaga.

En uppställning över de ovan angivna nya tingsdomartjänsterna lämnas i *bilaga 13 (Föreslagna tjänster som biträdande domare)*.

Utredningen redovisar i det närmast följande de omständigheter, som främst varit avgörande vid bedömningen av behovet av tingsdomartjänst i de särskilda domsagorna. I fråga om det statistiska underlaget för bedömningen hänvisar utredningen härvid i första hand till uppgifterna i *bilaga 1*. Vid studiet av Wieslander—Siljeströms jämförelsetal bör ihåggas, att jämförelsetalen avser den arbetsmängd som faktiskt medhunnits men att personalbehovet är beroende av den inkommande mängden mål och ärenden. En ökning av arbetsbalansen, som ju innebär att en mindre arbetsmängd medhunnits än som motsvarar vad som inkommit, tyder därför på att personalbehovet är större än vad jämförelsetalen utvisar. De poäng-

siffror som nedan anföres avser, om ej annat anges, Wieslander—Siljeströms jämförelsetal I och II för åren 1952—1955.

Solna domsaga (kansliort Stockholm). Nuvarande biträdande domare: En tingsdomare jämte ett fiskalskompetent biträde hela året. Poängsiffrorna tyder för de båda sista åren, isynnerhet år 1955, klart på behov av två tingsdomare. Det fiskalskompetenta biträdet, som tidvis funnits i domsagan sedan år 1952 och stadigvarande tillhandahållits från och med den 1 januari 1955, sysselsattes under år 1955 i stort sett endast med egentliga domargöromål samt höll 31 ting med häradsrätten. Trots detta steg häradsrättens arbetsbalans under året från 109 till 140 mål. Då domsagan utgöres av Solna stad, som befinner sig i stark utveckling, måste man räkna med en fortsatt ökning av arbetsmängden. Någon tvekan torde därför icke kunna råda om behovet att utbyta det fiskalskompetenta biträdet mot en tingsdomare. Härutöver torde erfordras viss tillfällig förstärkning, särskilt för avarbetande av arbetsbalansen. Skulle måltillströmningen fortsätta att öka, vilket som nämnts är sannolikt, torde frågan om ytterligare en biträdande domare tämligen snart bli aktuell.

Förslag: Anordningen med ett fiskalskompetent biträde utbytes mot en tingsdomartjänst.

Oppunda och Villåttinge domsaga (kansliort Katrineholm). I domsagan finns tingssekreterare. Poängsiffrorna ger icke klart utslag för en tingsdomartjänst. Arbetsbalansen, som minskades under år 1954, steg emellertid kraftigt under år 1955 trots att även den avverkade arbetsmängden ökades detta år, om också obetydligt. Enligt inhämtade uppgifter har balansen fortsatt att stiga under första halvåret 1956. Tingssekreteraren höll åren 1952—1955 respektive 24, 32, 29 och 34 ting med häradsrätten, vilka antal snarare motsvarar vad som bör ankomma på en tingsdomare. Antalet ordinarie tingsdagar i domsagan är åtta per fyraveckorsperiod, varjämte en del extra ting hålles. Enligt häradshövdingens beräkning åtgår $\frac{9}{10}$ av tingssekreterarens arbetstid för egentliga domargöromål. Härmed sammanhänger tydligen, att tingssekreteraren hållit ett jämförelsevis litet antal inskrivningsdagar under åren 1952—1955, nämligen respektive 14, 15, 12 och 11. Häradshövdingen har för utredningen som sin mening uttalat, att tingssekreterartjänsten bör utbytas mot en tingsdomartjänst, samt har bland annat framhållit det stora antalet tingsdagar, som erfordras i domsagan.

Utredningen har, främst med hänsyn till det stora antalet tingsdagar i domsagan, kommit till den slutsatsen, att en tingsdomare i denna domsaga icke skulle medhinna någon verksamhet även i annan domsaga.

Förslag: Tingssekreterartjänsten utbytes mot en tingsdomartjänst.

Mellansysslets domsaga (kansliort Karlstad). Domsagan har från och med år 1954 fiskalskompetent biträde större delen av året. Hela budgetåret 1955/56 fanns sådant biträde i domsagan. Poängsiffrorna tyder på behov av

tingsdomare. Det fiskalskompetenta biträdet höll åren 1954 och 1955 respektive 15 och 26 ting med häradsrätten. Arbetsbalansen minskades något under år 1955. Utredningen har övervägt att föreslå tingsdomartjänst enbart för denna domsagas behov. Eftersom de ovannämnda poängsiffrorna var förhållandevis höga redan innan det fiskalskompetenta biträdet tillfördes domsagan, synes det emellertid finnas anledning antaga, att en tingsdomare i domsagan kan tjänstgöra i viss utsträckning även i annan domsaga. Älvdals och Nyeds domsaga har kansli i Karlstad, vilket givetvis skulle underlätta en anordning med tjänstgöring i båda domsagorna. Arbetsbördan i sistnämnda domsaga är emellertid så stor, att en särskild biträdande domare — tingsdomare eller tingssekreterare — torde erfordras. Utredningen kommer att föreslå en tingssekreterartjänst i denna domsaga.

En tämligen närbelägen domsaga är Östersysslets domsaga med kansli i Kristinehamn samt tingsställen där och i Filipstad. I denna domsaga har sedan hösten 1954 tidvis funnits fiskalskompetent biträde, som år 1954 höll två ting med häradsrätten samt år 1955 åtta ting med häradsrätten och två sammanträden med ägodelningsrätten. Domsagens behov av biträdande domare förefaller kunna tillgodoses, om en tingsdomare i Mellansysslets domsaga biträder genom att hålla omkring 10 ting årligen. Resan med järnväg Karlstad—Kristinehamn är blott fyra mil. Mellan Karlstad och Filipstad är kommunikationerna icke fullt lika goda men torde dock kunna betecknas som tillfredsställande för eventuella tingsresor.

Förslag: Anordningen med fiskalskompetenta biträden i Mellansysslets och Östersysslets domsagor utbytes mot en tingsdomartjänst i den förstnämnda domsagan med tjänstgöring för tingsdomaren tillsvidare även i den sistnämnda domsagan.

Västernärkes domsaga (kansliort Örebro). Domsagan har tingssekreterare. Poängsiffrorna tyder på behov av tingsdomare. För åren 1952—1954 har fullt exakta uppgifter icke kunnat erhållas om det antal ting med häradsrätten, som tingssekreteraren hållit. År 1955 var antalet emellertid 25. Från och med sistnämnda år har tingsordningen utvidgats, så att antalet ordinarie ting uppgår till sex per fyraveckorsperiod eller nära 60 om året. Trots detta måste extra ting hållas. Domsagens belägenhet invid en större stad gör det mindre sannolikt, att arbetsmängden på något längre sikt kommer att minska. Domsagan har tingsställe å tre orter, nämligen Hallsberg, Fjugesta och Askersund. Detta tynger givetvis arbetet. Utredningen finner klarlagt, att stadigvarande behov av tingsdomartjänst i domsagan föreligger.

Förslag: Tingssekreterartjänsten utbytes mot en tingsdomartjänst.

Bråbygdens och Finspånga läns domsaga (kansliort Norrköping). I domsagan finns tingssekreterare. Poängsiffrorna tyder, ehuru förhållandevis knappt, på behov härav. Någon eftersläpning i arbetet synes knappast föreligga. Enligt upplysning under hand från hovrätten torde en tingsdomare

kunna medhinna att i viss utsträckning tjänstgöra även i någon närbelägen domsaga.

En lämplig sådan förefaller Linköpings domsaga att vara. Dess kansli med tingsställe är beläget i Linköping. Tågförbindelserna mellan Norrköping och Linköping är mycket goda. Arbetsbördan synes i stort sett vara densamma i de båda domsagorna. Sedan den 1 juli 1952 har Linköpings domsaga haft fiskalskompetent biträde, delvis för uppläggande av nya fastighetsböcker. Arbetsbalansen i domsagan är icke anmärkningsvärt stor, även om en viss eftersläpning möjligen kan sägas föreligga.

Om en för de båda domsagorna avsedd tingsdomartjänst inrättas, kan det vara tveksamt, till vilken domsaga den formellt bör anknytas. Båda kansliorterna får anses välbelägna. Utredningen har stannat för Norrköping som stationeringsort.

Förslag: Tingssekreterartjänsten i Bråbygdens och Finspånga läns domsaga samt anordningen med fiskalskompetent biträde i Linköpings domsaga ersättes med en tingsdomartjänst i den förstnämnda domsagan med tjänstgöring för tingsdomaren tillsvidare även i den sistnämnda domsagan.

Bräkne och Karlshamns domsaga (kansliort Karlshamn). I domsagan finns sedan den 1 januari 1955 tingssekreterare. Redan i hovrättspresidenten Ivar Wieslanders och f. d. häradshövdingen Gösta Siljeströms i februari 1951 avgivna förslag till ändringar i domsagornas personalorganisation övervägdes en sådan tjänst. Då domsagan nybildats så sent som den 1 januari 1950, ansåg utredningsmännen emellertid, att ytterligare någon tids erfarenhet om arbetsbelastningen borde vinnas, innan frågan slutligt prövades. Poängsiffrorna tyder på klart behov av tingsdomare. Arbetsbalansen vid häradsrätten är tämligen stor men minskades under år 1955 något litet, från 87 till 81 mål. Under detta år höll tingssekreteraren 25 ting med häradsrätten, vilket är väl mycket för en biträdande domare på fiskalsstadiet. Från hovrätten har också vitsordats, att domsagan är mycket arbetstyngd. Någon anledning att räkna med en minskad arbetsmängd synes ej föreligga. Utredningen anser det därför erforderligt, att tingssekreterartjänsten utbytes mot en tingsdomartjänst. Tänkbart är, att tingsdomaren i någon mindre utsträckning skulle kunna medhinna att biträda med domargöromål i någon närbelägen domsaga. Närmast torde då ifrågakomma Listers och Sölvesborgs domsaga (kansliort Sölvesborg), där någon biträdande domare ej stadigvarande finns men där behov av biträde med domargöromålen åtminstone tidvis kan uppkomma. F. n. synes det dock lämpligast, att en tingsdomare får ägna hela sin arbetskraft åt Bräkne och Karlshamns domsaga.

Förslag: Tingssekreterartjänsten i Bräkne och Karlshamns domsaga utbytes mot en tingsdomartjänst.

Torna och Bara domsaga (kansliort Lund). I domsagan finns tingssekreterare. Poängsiffrorna tyder på behov av tingsdomare. Arbetsbalansen, som är betydande, har under åren 1952—1955 varit i stort sett oförändrad med

undantag för expropriationsmålen, i fråga om vilka en minskning ägt rum. Tingssekreteraren höll under de nämnda åren respektive 26, 29, 19 och 31 ting med häradsrätten samt under år 1955 dessutom ett sammanträde med ägodelningsrätten.

Utredningen finner ådagalagt, att de egentliga domargöromålen i domsagan är av sådan omfattning, att två ordinarie domare erfordras. Tingssekreterartjänsten hör alltså utbytas mot en tingsdomartjänst. Någon möjlighet för en tingsdomare i domsagan att hinna tjänstgöra även i annan domsaga synes icke föreligga.

Förslag: Tingssekreterartjänsten utbytes mot en tingsdomartjänst.

Medelpads västra domsaga (kansliort Sundsvall). Domsagan har tingssekreterare. Poängsiffrorna tyder klart på behov av tingsdomare. Arbetsbalansen har under åren 1952—1955 varit någotsånär konstant. Tingssekreteraren höll under de nämnda åren respektive 18, 20, 22 och 20 ting med häradsrätten samt dessutom ett sammanträde med expropriationsdomstolen år 1954 och ett sammanträde med ägodelningsrätten år 1955. Gällande tingsordning, som omfattar ungefär 60 ting om året, tyder på behov av två ordinarie domare. Före år 1952 fanns tingsdomartjänst i domsagan, men den indrogs från och med sistnämnda år i samband med en allmän omfördelning av tingsdomartjänsterna i riket.

Utredningen anser behovet av tingsdomartjänst i domsagan vara ådagalagt. Någon möjlighet för tingsdomaren att tjänstgöra även i annan domsaga synes icke föreligga.

Förslag: Tingssekreterartjänsten utbytes mot en tingsdomartjänst.

Ångermanlands mellersta domsaga (kansliort Sollefteå). I domsagan finns tingssekreterare. Poängsiffrorna för åren 1952—1954 tyder, om också tämligen knäppt, på behov av tingsdomare. Däremot utvisar siffrorna för år 1955 en kraftig nedgång. Detta motsvaras emellertid av en högst väsentlig ökning av målbalsansen under året både vid häradsrätten och expropriationsdomstolen, nämligen från 66 till 183 mål vid den förra och från 8 till 21 mål vid den senare. Denna ökning motverkas endast till en mindre del av att antalet balanserade mål och ärenden vid ägodelningsrätten och hos ägodelningsdomaren under året sjunkit från 36 till 13. Måltillströmningen förefaller därför icke att ha minskats. Tingssekreteraren höll åren 1952—1955 respektive 29, 23, 24 och 24 ting med häradsrätten samt år 1953 dessutom ett sammanträde med expropriationsdomstolen, vilket torde vara väl mycket för en biträdande domare på fiskalsstadiet.

Om en tingsdomartjänst inrättas i domsagan, synes tingsdomaren äga möjlighet att i viss utsträckning tjänstgöra även i annan domsaga. Närmast till hands ligger Ångermanlands västra domsaga, som har kansli i Sollefteå och tingsställe i Ramsele. Denna domsaga saknar stadigvarande biträdande domare. Tillfälligt förordnade fiskaler har emellertid under år 1955 hållit tillsammans 12 ting med häradsrätten och ett sammanträde med ägodel-

ningsrätten. Poängsiffrorna för domsagan tyder på behov av tingssekreterare. Behovet av biträdande domare synes emellertid i stället kunna tillgodoses genom att en tingsdomare från granndomsagan håller omkring 10 ting årligen.

Måhända kan det vara lämpligt, att tingsdomaren exempelvis det första året tjänstgör endast i Ångermanlands mellersta domsaga, så att målbalansen i domsagan kan nedbringas till en normal nivå. Under denna tid bör i så fall behovet av biträdande domare i Ångermanlands västra domsaga tillgodoses genom tillfällig arbetskraft.

Förslag: Tingssekreterartjänsten i Ångermanlands mellersta domsaga utbytes mot en tingsdomartjänst. Efter något år, då arbetsbalansen i domsagan kan antagas ha nedgått till en mera normal nivå än för närvarande, ålägges tingsdomaren tillsvidare tjänstgöring i viss utsträckning även i Ångermanlands västra domsaga.

Piteå domsaga (kansliort Piteå). Före år 1952 fanns i domsagan en tingsdomartjänst, som emellertid från och med nämnda år vid den tidigare omnämnda omfördelningen av tingsdomartjänsterna ersattes med en tingssekreterartjänst. Poängsiffrorna tyder på behov av tingsdomare. Mängden egentliga domargöromål, vilka i detta sammanhang främst är av intresse, tenderar emellertid att minska. Denna minskning motverkas emellertid av att målbalansen under de båda sista åren stigit icke obetydligt. Tingssekreteraren höll under åren 1952—1955 ungefärligen respektive 34, 33, 25 och 19 ting med häradsrätten samt år 1955 dessutom ett sammanträde med ägodelningsrätten och ett sammanträde med expropriationsdomstolen. Att fullt exakta siffror rörande antalet ting icke kan lämnas beror på att vid vissa ting såväl häradshövdingen som tingssekreteraren tjänstgjort som ordförande. — Anmärkas må vidare, att arbetet tynges av de långa tingsresorna till Arvidsjaur och Arjeplog.

I och för sig skulle en tingsdomare säkerligen kunna få full arbetsbörda i domsagan, i varje fall om han höll ett förhållandevis stort antal inskrivningsdagar. Att bibehålla tingssekreterartjänsten är å andra sidan icke heller alldeles otänkbart, även om de egentliga domargöromålen har väl stor omfattning för att en sådan lösning kan sägas vara fullt lämplig. Med hänsyn särskilt till önskemålet att inom hovrättens för Övre Norrland domkrets skapa en underrättsorganisation, som icke för hårt belastar hovrätten med förpliktelser att tillhandahålla fiskaler som biträdande domare, har utredningen undersökt möjligheten att inrätta en tingsdomartjänst i Piteå domsaga med tjänstgöring även i annan domsaga. Häradshövdingen i domsagan har också antytt en sådan lösning och därvid pekat på Västerbottens norra domsaga och Luleå domsaga. I den förstnämnda domsagan synes emellertid en biträdande domare av kategorin tingssekreterare erfordras.

I fråga om Luleå domsaga är läget annorlunda. Beträffande denna dom-

saga föreslår utredningen härnedan, att två tingsdomartjänster skall finnas inrättade. Som framgår av vad därvid uttalas anser utredningen, att därutöver erfordras visst biträde med domargöromålen. Luleå domsaga har kansli i Boden, där också de flesta tingen hålls. Förbindelserna mellan Piteå och Boden kan betecknas som tämligen goda med en restid om 2 å 3 timmar. En anordning med en tingsdomare i Piteå domsaga med tjänstgöring i viss utsträckning även i Luleå domsaga förefaller alltså vara en lämplig lösning.

Förslag: Tingssekreterartjänsten i Piteå domsaga utbytes mot en tingsdomartjänst med tjänstgöring för tingsdomaren tillsvidare även i Luleå domsaga.

Luleå domsaga (kansliort Boden). I domsagan finns f. n. som biträdande domare en tingsdomare samt ett fiskalskompetent biträde hela året. Poängsiffrorna tyder på klart behov av två tingsdomare. Det fiskalskompetenta biträdet höll under åren 1952—1955 respektive 16, 20, 22 och 29 ting med häradsrätten. Att vederbörande fiskal huvudsakligen sysslade med egentliga domargöromål framgår också av att han under samma år höll endast respektive 7, 8, 5 och 6 inskrivningsdagar. Trots de nämnda förhållandena har målbalansen vid häradsrätten ökat oavbrutet sedan år 1952 och är nu anmärkningsvärt stor. Det är tydligt, att en förstärkning av organisationen är ofrånkomlig. En omständighet, som gör det särskilt önskvärt att erhålla ytterligare en ordinarie domare i domsagan, är den talrika förekomsten av militärmål, vilka dels är brådskande och dels förhållandevis arbetskrävande.

Enligt utredningens mening kan någon tvekan icke råda om att en ytterligare tingsdomartjänst erfordras i domsagan. Utredningen förutsätter, att anordningen med fiskalskompetent biträde därvid bortfaller. Åtminstone övergångsvis — för att arbetsbalansen skall kunna nedbringas till normal omfattning — torde emellertid utöver de båda tingsdomarna erfordras visst biträde med domargöromålen. Om — såsom utredningen föreslår — i Piteå domsaga inrättas en tingsdomartjänst, synes det lämpligt att innehavaren av nämnda tjänst tillsvidare i viss omfattning biträder med domargöromål i Luleå domsaga. Eljest torde en fiskal tillfälligt få tillhandahållas i den mån möjlighet härtill kan yppa sig med hänsyn till den ringa tillgången på fiskaler i hovrätten för Övre Norrland.

Förslag: Anordningen med ett fiskalskompetent biträde utbytes mot en tingsdomartjänst.

Kalix domsaga (kansliort Kalix). I domsagan finns tingssekreterare, vilket motsvarar det behov av biträdande domare, som poängsiffrorna tyder på, fränsett år 1952, då poängsiffrorna var lägre. Tingssekreteraren höll under åren 1952—1955 respektive 21, 21, 21 och 25 ting med häradsrätten samt vartdera av åren 1954 och 1955 ett sammanträde med ägodelningsrätten. En tingsdomartjänst enbart för denna domsagas behov förefaller knappast motiverad, även om antalet ting som tingssekreteraren hållit synes tämligen

stort för en biträdande domare på fiskalsstadiet. Däremot öppnar sig en möjlighet att genom en för två domsagor avsedd tingsdomartjänst minska antalet tingssekreterare med två. I Torneå domsaga med kansli i Haparanda samt tingsställen där och i Pajala finns nämligen både tingsdomare och tingssekreterare. Den sistnämnde höll åren 1952—1955 respektive 15, 19, 20 och 16 ting. Vid bedömningen av personalbehovet i domsagorna i de nordligaste delarna av riket måste givetvis beaktas, att tingsresorna ofta är långa och tidskrävande, vilket måste minska arbetsresultatet. Såvitt utredningen kan bedöma skulle emellertid en anordning med en tingsdomare i Kalix domsaga med tjänstgöring i viss utsträckning även i Torneå domsaga möjliggöra indragning av båda domsagornas tingssekreterartjänster. Resan mellan Kalix och Haparanda tar med landsvägsbuss 1½ timme eller något mera.

Utredningen förordar en lösning i enlighet med vad sålunda angivits samt vill understryka, att det i domsagorna under hovrätten för Övre Norrland är särskilt angeläget även ur rekryteringssynpunkt att genom åtgärder på det organisatoriska planet undanröja de svårigheter, som sedan lång tid tillbaka förelegat att erhålla tillräckligt antal biträdande domare på fiskalsstadiet.

Förslag: De båda tingssekreterartjänsterna i Kalix och Torneå domsagor indrages. I stället inrättas en tingsdomartjänst i Kalix domsaga med tjänstgöring för tingsdomaren tillsvidare även i Torneå domsaga.

Tingsdomartjänster, gemensamma för domsagorna inom en hovrätts domkrets (»gemensamma tingsdomartjänster»)

Som ett typfall, där förutsättningar föreligger för en tjänst av detta slag, kan anföras följande. I envar av domsagorna A, B och C behöver härads-hövdingen befrielse från genomsnittligt ett ting per fyraveckorsperiod. Alla tre domsagorna har goda kommunikationer mellan kansli och tingsställen, å ena, samt hovrättsstaden, å andra sidan. En tingsdomartjänst inrättas med hovrättsstaden som stationeringsort men utan anknytning till någon bestämd domsaga. Tingsdomaren förordnas tillsvidare att varje fyraveckorsperiod hålla ett ting i domsagan A under första veckan, ett i domsagan B under andra veckan samt ett i domsagan C under tredje veckan. Fjärde veckan lämnas fri som reserv för särskilda sammanträden för överläggning till dom eller av annan orsak.

Om arbetsförhållandena i de berörda domsagorna ändras, får jämkning ske i tingsdomarens tjänstgöring. Kanske bortfaller behovet av hjälp i en av domsagorna men ökas i en av de båda andra eller i dem bägge. Eller måhända visar det sig önskvärt att i stället lämna visst biträde till en helt annan domsaga.

Även om ändringar i tjänstgöringen måste förekomma oftare för sådana gemensamma tingsdomare än för andra tingsdomare, bör ändringarna

dock icke företagas med alltför korta mellanrum. En tingsdomare bör kunna göra anspråk på att ha en i huvudsak bestämd arbetsuppgift, som tillåter planering även på något längre sikt. En lämplig avvägning synes vara, att hovrätten för ett år i sänder fastställer tjänstgöringsskyldigheten i dess huvuddrag. Därvid bör liksom vid övriga tingsdomartjänster, särskilt de som är avsedda för två domsagor, en fast arbetsfördelning i förhållande till vederbörande häradshövdingar eftersträvas, t. ex. så att tingsdomaren handlägger målen från ett bestämt område inom varje domsaga.

Ett särskilt problem är, huruvida tingsdomaren bör handlägga endast brottmål eller även tvistemål. För det förra alternativet talar önskvärdenheten att begränsa antalet resor för tingsdomaren, vilket lättare kan ske om han icke behöver hålla några förberedelsesammanträden i tvistemål. Till förmån för det senare alternativet kan anföras, att en tjänstgöring som enbart brottmålsdomare blir mindre allsidig. Någon generell lösning synes knappast kunna rekommenderas, eftersom de på bedömningen inverkanse faktorerna kan variera i hög grad. Avgörandet torde därför få träffas av hovrätten från fall till fall vid dess fastställelse av tjänstgöringens omfattning.

Tydligt är, att tingsdomaren åtminstone i regel ej bör förordnas till in-skrivningsdomare eller konkursdomare.

Fördelarna med de ifrågavarande tjänsterna är desamma som med de för två domsagor avsedda men till en bestämd domsaga knutna tingsdomar-tjänsterna, alltså *dels* att den dömande verksamheten i ökad utsträckning omhänderhas av ordinarie, färdigutbildade domare och *dels* att antalet begynnelse-tjänster nedbringas. På samma sätt blir vissa olägenheter oundvikliga. De ofta återkommande resorna måste medföra icke obetydliga tidsförluster. Handlingarna i målen kommer att förvaras på skilda orter, vilket kan leda till tidsutdräkt och svårigheter.

En avvägning mellan fördelar och olägenheter ger enligt utredningens mening till resultat, att fördelarna avgjort överväger. Utredningen vill emellertid betona angelägenheten av att tingsdomaren i samband med tingen i de skilda domsagorna erhåller tillräcklig biträdes hjälp, så att han icke tvingas att onödigtvis vara borta från stationeringsorten.

I fullmakten synes tjänsten lämpligen kunna anges som en tingsdomar-tjänst vid viss hovrätt med skyldighet för innehavaren att efter hovrättens bestämmande biträda som domare i domsagor inom hovrättens domkrets.

Gemensamma tingsdomartjänster, som föreslås inrättade. Utredningen har funnit behov av en för domsagorna under hovrätten gemensam tingsdomare föreligga i Svea hovrätt, Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge samt hovrätten för Övre Norrland.

I Svea hovrätt motiveras en tjänst som gemensam tingsdomare främst av att visst biträde med de egentliga domargöromålen tydligen erfordras i Ny-

köpings domsaga (kansliort Nyköping) och Västmanlands mellersta domsaga (kansliort Västerås). Även i de domsagor, som har kansli i Stockholm, synes den personalorganisation utredningen föreslår i större eller mindre utsträckning, beroende på måltillströmningens utveckling, böra kompletteras med visst biträde från den gemensamme tingsdomaren.

Bland domsagorna under Göta hovrätt torde framförallt Tveta, Vista och Mo domsaga (kansliort Jönköping) samt Skövde domsaga (kansliort Skövde) ha behov av en sådan förstärkning av domarpersonalen som biträde från en gemensam tingsdomare kan innebära.

I domkretsen för hovrätten över Skåne och Blekinge förefaller en lämplig anordning vara, att den gemensamme tingsdomaren i första hand tjänstgör i Oxie och Skytts domsaga (kansliort Malmö) samt Västra Göinge domsaga (kansliort Hässleholm). Även i Norra Åsbo domsaga (kansliort Klippan) synes det erforderligt med visst biträde med de egentliga domargöromålen. I den mån detta icke kan tillgodoses t. ex. genom att tingssekreteraren i Södra Åsbo och Bjäre domsaga (kansliort Ängelholm) i någon utsträckning tjänstgör även i Norra Åsbo domsaga synes den gemensamme tingsdomaren lämpligen kunna anlitas.

Hovrätten för Övre Norrland torde med en gemensam tingsdomare kunna i första hand tillgodose Umeå domsaga (kansliort Umeå) och Västerbottens västra domsaga (kansliort Lycksele).

Vad nu sagts är icke avsett att binda hovrätterna i deras användning av de föreslagna gemensamma tingsdomarna utan endast att visa, att dessa kommer att erhålla fullt tillräckliga arbetsuppgifter.

I hovrätterna för Västra Sverige och Nedre Norrland synes med den av utredningen föreslagna personalorganisationen i domsagorna behov av gemensam tingsdomare f. n. ej föreligga.

Biträdande domare på fiskalsstadiet

Formerna för hovrättsfiskalers tjänstgöring i domsaga. Som tidigare nämnts tjänstgör hovrätternas fiskaler som ett led i sin utbildning en tid i underrätt, framförallt som tingssekreterare eller som fiskalskompetent biträde i domsaga med i regel samma arbetsuppgifter som tingssekreterare. Skillnaden mellan tingssekreterare och fiskalskompetent biträde är i huvudsak blott av formell art. Tingssekreterartjänsterna, vilka liksom fiskaltjänsterna är av extra ordinarie natur samt är placerade i samma lönegrad som dessa, är upptagna på häradsrätternas stat och knutna till viss domsaga. Då en fiskal förordnas till tingssekreterare, frånträder han formellt sin fiskaltjänst men står kvar i turordningen i hovrätten samt förordnas efter tingssekreterartidens slut åter till extra ordinarie fiskal. Ett fiskalskompetent biträde åter behåller sin fiskaltjänst, även om han förordnas att fullgöra samma arbetsuppgifter som en tingssekreterare. Ursprungligen har

anordningen med fiskalskompetent biträde varit avsedd för sådana fall, där behovet av biträdande domare i en domsaga icke med säkerhet kunnat bedömas som stadigvarande. Mången gång har behovet emellertid visat sig bestå, varför fiskal tillhandahållits mera stadigvarande, ofta år efter år, utan att dock någon tingssekreterartjänst inrättats. Kostnaderna för dessa fiskalskompetenta biträden bestrids på samma sätt som kostnaderna för tingssekreterarna, d. v. s. från anslagsposten till avlöningar åt icke-ordinarie personal vid häradsrätterna.

Enligt direktiven bör utredningen taga ställning till de lämpliga formerna för hovrättsfiskalernas tjänstgöring i domsaga. Om det därvid finnes lämpligt, att denna tjänstgöring fortfarande anknyter till tjänster som upptagits på häradsrätternas stat, bör utredningen, fortsätter direktiven, överväga om det är tillräckligt motiverat att göra skillnad mellan tingssekreterare och fiskalskompetent biträde. Utredningen har vid sina överväganden funnit problemet om den lämpliga tjänstgöringsformen beroende på huruvida det föreliggande behovet av biträdande domare på fiskalsstadiet i en domsaga ter sig stadigvarande eller mera tillfälligt. Dessa båda olika slag av förordnanden behandlas därför var för sig.

Om behovet är stadigvarande, torde det naturliga vara att — liksom sker på andra håll inom statsverksamheten — en tjänst inrättas för att tillgodose behovet. Någon anledning att ändra den nuvarande beteckningen tingssekreterare synes knappast föreligga. Mera tveksamt kan vara, om tingssekreterartjänsterna såsom nu är fallet bör genom beslut av Kungl. Maj:t knytas till särskilda domsagor eller, t. ex. till ett visst antal per hovrätt, ställas till hovrätternas förfogande för användning efter deras bestämmande. Från domsagornas synpunkt förefaller det förstnämnda alternativet vara det önskvärda. För arbetets jämna gång och ändamålsenliga planering i en domsaga måste det vara angeläget, att häradshövdingen med en större grad av säkerhet kan räkna med att få behålla tingssekreterartjänsten. Även för tingssekreteraren måste det med hänsyn till bostadsförhållanden m. m. vara av vikt, att hans stationeringsort är bestämd för en icke alltför kort tid. Å andra sidan kan det givetvis framstå som en fördel, att en tingssekreterare vid växlingar i domsagornas arbetsbörda utan större omgång kan överflyttas från en domsaga till en annan. Skillnaden är dock icke så stor som den kan synas vara. Fördelningen av tingssekreterartjänsterna på de skilda domsagorna verkställes nämligen av Kungl. Maj:t för ett budgetår åt gången. En omfördelning kan därför vid behov äga rum. Denna ordning synes ha fungerat utan att några olägenheter därav uppkommit. Utredningen finner övervägande skäl tala för det först angivna alternativet och föreslår alltså — i överensstämmelse med vad som nu gäller — att i domsaga, där stadigvarande behov av biträdande domare på fiskalsstadiet föreligger, skall finnas en till domsagan genom beslut av Kungl. Maj:t knuten tingssekreterartjänst.

Vad särskilt angår kravet på varaktighet i behovet torde icke fullt lika stränga krav behöva uppställas som vid fråga om nya ordinarie tjänster. Å andra sidan kan naturligtvis situationen vara den, att behovet är både otvetydigt och brådskande utan att varaktigheten bedömes ha sådan sannolikhetsgrad, att en extra ordinarie tjänst framstår som omedelbart motive-rad. För sådana fall erfordras en anordning, i stort sett motsvarande de nuvarande fiskalskompetenta biträdena med förordnande att fullgöra på tingssekreterare ankommande göromål. Lämpligt synes vara, att ett sådant förordnande får formen av en extra tingssekreterartjänst. Visserligen förbjuder 6 § statens allmänna avlöningsreglemente i princip förening av extra ordinarie tjänst (fiskalstjänsten) med en extra tjänst i samma lönegrad. Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, vederbörande myndighet kan dock lämna medgivande till sådan förening. Därest emellertid sådant medgivande ej anses böra ifrågakomma, föreslås benämningen »fiskalskompetent biträde» utbytt mot »tillfällig tingssekreterare».

Vid mera tidsbegränsat behov av förstärkning av domarpersonalen i en domsaga ter sig problemet om den lämpliga anställningsformen annorlunda. Om behovet avser t. ex. endast vikarie för att hålla något enstaka ting eller annat sammanträde, är det normala, att en fiskal av hovrätten skickas till domsagan med särskilt förordnande att utföra de ifrågavarande göromålen. Erfordras förstärkning under något längre tid, t. ex. för att en uppkommen målbalans skall kunna avarbetas, torde det vanligaste för närvarande vara, att en fiskal förordnas att under en begränsad tid utföra på tingssekreterare ankommande göromål. I viss omfattning förekommer dock, att fiskalen i stället under ett kortare förordnande sysslar enbart med egentliga domargöromål.

Att en fiskal förordnas att utföra på tingssekreterare ankommande göromål innebär, att han dels skall syssla med egentliga domargöromål och dels vara inskrivningsdomare samt måhända även i viss omfattning handlägga ägodelningsärenden, lagsökningsmål etc. Om han däremot utför endast egentliga domargöromål, t. ex. håller ett antal ting med häradsrätten, är möjligheterna större att snabbt och effektivt avarbeta en målbalans. En lämplig anordning synes mången gång kunna vara, att fiskalen under en kortare tid, t. ex. 4 à 6 veckor, håller om möjligt ett ting i veckan. Den balans som må ha uppkommit i fråga om andra arbetsuppgifter än egentliga domargöromål kan därvid möjligen föranleda behov under någon tid av en tingsnotarie utöver det normala antalet i domsagan.

I vissa fall torde emellertid häradshövdingen ha behov att erhålla biträde av fiskal, som fullgör tingssekreterargöromål, och då i regel under något längre tid än nyss förutsatts. Valet mellan de båda angivna formerna av mera tidsbegränsad förstärkning av domarpersonalen i en domsaga torde därför få vara beroende på omständigheterna i det särskilda fallet. Om förordnandet avser på tingssekreterare ankommande göromål, synes detsamma

lämpligen böra ha formen av en extra tingssekreterartjänst på samma sätt som vid längre förordnanden. I övriga fall torde förordnandet regelmässigt ha så kort varaktighet, att det förefaller mindre naturligt att det får formen av en särskild tjänst.

I de fall, där förordnandet avser endast egentliga domargöromål, synes det önskvärt, att den förordnade redan tidigare hunnit förskaffa sig en viss erfarenhet av dömande verksamhet, särskilt i form av handläggningsrutin. Åtminstone om det ej är fråga blott om ett enstaka ting eller sammanträde bör därför enligt utredningens mening fiskal med fullgjord tingssekreterartjänstgöring om möjligt anlitas.

Vad till sist beträffar redovisningen av kostnaderna skulle det ur praktisk synpunkt kunna innebära en viss förenkling, om de befattningshavare i hovrätten, som under kortare tid tjänstgör i domsaga, hela tiden avlönades med medel på hovrättens stat. Eftersom kostnaderna för rättsskipningen bör kunna överblickas för varje instans särskilt, anser utredningen dock att all personal som, låt vara tillfälligt, tjänstgör i domsaga under denna tjänstgöring bör avlönas med medel på häradsrätternas avlöningsstat.

Sammanfattningsvis vill utredningen anföra följande beträffande de lämpliga formerna för fiskalernas tjänstgöring i domsaga. I domsaga, där stadigvarande behov föreligger av biträdande domare på fiskalsstadiet, bör en till domsagan genom beslut av Kungl. Maj:t knuten tjänst som extra ordinarie tingssekreterare finnas. Om en fiskal erfordras i en domsaga utan att behovet framstår som stadigvarande, bör han förordnas antingen att såsom extra tingssekreterare fullgöra på tingssekreterare ankommande göromål eller också att, i regel under en kortare tid, utföra endast egentliga domargöromål. I sistnämnda fall bör helst anlitas en fiskal med fullgjord tingssekreterartjänstgöring. Huruvida det sistnämnda skall gälla även förordnanden att hålla enstaka ting eller sammanträden får bedömas efter göromålets beskaffenhet.

Behovet av tingssekreterartjänster. I den mån utredningens förslag om nya tingsdomartjänster genomföres, blir ett antal tingssekreterartjänster samt förordnanden som fiskalskompetent biträde överflödiga. Om förslaget i sin helhet godtages, kan sålunda tio tingssekreterartjänster indragas, nämligen i Oppunda och Villåttinge, Västernärkes, Bråbygdens och Finspånge läns, Bräkne och Karlshamns, Torna och Bara, Medelpads västra, Ångermanlands mellersta, Piteå, Kalix och Torneå domsagor. Vidare beräknar utredningen, att behovet av fiskalshjälp i de domsagor, som beröres av de nya tingsdomartjänsterna, i huvudsak skall upphöra. Under budgetåret 1955/56 har i dessa domsagor tillhandahållits fiskalskompetenta biträden i en omfattning, som ungefärligen motsvarar nio fiskaler under hela året.

Å andra sidan har utredningen funnit tingssekreterartjänst erforderlig i en del domsagor, där tingssekreterare nu icke finnes. Utredningen föreslår

sålunda åtta nya extra ordinarie tjänster av detta slag, nämligen i Sollentuna och Färentuna, Gotlands, Älvdals och Nyeds, Västerbergslags, Östra och Medelsta, Hallands norra, Jämtlands norra samt Gällivare domsagor. Samtliga dessa domsagor har redan nu fiskalskompetent biträde under hela året, varför det egentligen blott är fråga om en formell förändring.

I Sollentuna och Färentuna (kansliort Stockholm), Västerbergslags (kansliort Ludvika) samt Gällivare (kansliort Gällivare) domsagor är arbetsmängden av den omfattningen, att valet torde stå mellan tingsdomar- och tingssekreterartjänst. Utredningen har vid en försiktig bedömning icke ansett sig böra föreslå nya tingsdomartjänster i dessa domsagor. Däremot synes det icke kunna råda tvekan om att tingssekreterartjänst erfordras. Även övriga nämnda domsagor torde ha behov av tingssekreterare. Utöver en hänvisning till det statistiska materialet, särskilt *bilaga 1*, vill utredningen beträffande dessa övriga domsagor anföra följande.

Gotlands domsaga (kansliort Visby). Domsagan kan sägas vara av tämligen normal storlek för att motivera en tingssekreterartjänst. Det fiskalskompetenta biträdet, som stadigvarande tjänstgjort i domsagan, höll åren 1952—1955 respektive 13, 13, 12 och 12 ting med häradsrätten. På grund av kommunikationsförhållandena är det svårt att tillhandahålla biträdande domare i annan form än genom en till domsagan knuten tjänst.

Älvdals och Nyeds domsaga (kansliort Karlstad). Det fiskalskompetenta biträdet, som stadigvarande tjänstgjort i domsagan, höll under åren 1952—1955 respektive 14, 19, 19 och 27 ting med häradsrätten. Det sistnämnda höga talet beror dock delvis på att häradshövdingen år 1955 åtnjöt särskild ledighet för att handlägga ett vidlyftigt expropriationsmål. Balansen ökades icke oväsentligt under år 1955.

Östra och Medelsta domsaga (kansliort Ronneby). Domsagan har f. n. både tingsdomare och fiskalskompetent biträde. Det sistnämnda höll under åren 1952—1955 respektive 9, 16, 19 och 19 ting med häradsrätten samt sist angivna år dessutom ett sammanträde med ägodelningsrätten. Arbetsbalansen vid häradsrätten ökades trots detta under år 1955 från 74 till 102 mål.

Hallands norra domsaga (kansliort Kungsbacka). Häradshövdingen och det fiskalskompetenta biträdet omväxlar som ordförande under samtliga ordinarie ting med häradsrätten. Fiskalens arbetsmängd, inberäknat extra ting, kan för åren 1952—1955 beräknas motsvara respektive 14, 15, 14 och 17 ting. Härjämte har fiskalen åren 1953—1955 hållit respektive ett, fyra och två sammanträden med ägodelningsrätten eller expropriationsdomstolen. Arbetsbalansen har under de nämnda åren oavbrutet stigit.

Jämtlands norra domsaga (kansliort Östersund). Fiskalskompetent biträde har de senaste åren funnits i domsagan. Vederbörande fiskal har emellertid varit förordnad att i viss utsträckning fullgöra på tingssekreterare ankommande göromål även i Jämtlands östra och Jämtlands västra domsagor.

Alla tre domsagorna har kansli i Östersund. Under åren 1952—1955 har fiskalen tjänstgjort som ordförande i häradsrätten under respektive 16, 17, 17 och 16 tingsdagar i Jämtlands norra domsaga samt under respektive 8, 7, 4 och 6 à 7 tingsdagar i Jämtlands västra domsaga. Därjämte har han i den förstnämnda domsagan hållit ett sammanträde med ägodelningsrätten ettvarvt av åren 1952—1954 samt fyra sammanträden med ägodelningsrätten eller expropriationsdomstolen år 1955. I Jämtlands östra domsaga har han under de ifrågavarande åren hållit endast ett ting, nämligen under år 1955, samt i övrigt tjänstgjort som inskrivningsdomare under andra och fjärde kvartalen varje år.

Den skildrade ordningen synes enligt de uppgifter utredningen erhållit ha fungerat tillfredsställande. Det lämpligaste synes vara, att en tingssekreterartjänst inrättas i Jämtlands norra domsaga samt att det får bero på hovrättens bedömande alltefter de växlande arbetsförhållandena i de tre domsagorna, i vad mån tingssekreteraren skall tjänstgöra även i Jämtlands östra och Jämtlands västra domsagor.

Utredningen föreslår härutöver, att en *extra tingssekreterartjänst* tillsvidare skall finnas inrättad i envar av följande fyra domsagor, nämligen Södertörns domsaga, Vartofta och Frökinds domsaga, Orusts, Tjörns och Inlands domsaga samt Bollnäs domsaga.

I avsnittet rörande tingsdomartjänsterna har nämnts, att Södertörns domsaga enligt beslut av innevarande års riksdag skall uppdelas senast den 1 januari 1958 på så sätt, att en del av domsagan utbrytes och bildar en ny domsaga, benämnd Svartlösa domsaga. Vidare har anförts, att de båda fiskalskompetenta biträden, som f. n. finns i domsagan, i samband med delningen avses skola ersättas med en tingsdomare och en tingssekreterare. Härtill kommer häradshövdingen i den nybildade domsagan. De båda fiskalskompetenta biträdena har tillhandahållits hela budgetåret 1955/56 och sysslar så gott som uteslutande med egentliga domargöromål. I domsagan finns nämligen särskild inskrivningsdomare. Utredningen har i sitt förslag rörande tingsdomartjänsterna upptagit den nytillkommande tingsdomartjänsten med placering tillsvidare i den odelade domsagan. I avbidan på delningen föreslår utredningen som ersättning för de båda fiskalskompetenta biträdena utöver tingsdomartjänsten en extra tingssekreterartjänst. Sannolikt kommer den fortgående ökningen i domsagans arbetsmängd att jämväl med en sådan personalorganisation medföra något behov av tillfällig arbetskraft från hovrätten.

I Orusts, Tjörns och Inlands (kansliort Stenungsund), Bollnäs (kansliort Bollnäs) samt Vartofta och Frökinds (kansliort Falköping) domsagor har utredningen visserligen funnit behov för närvarande föreligga av tingssekreterare men ansett ytterligare erfarenheter erforderliga för bedömningen, huruvida behovet kan anses stadigvarande. I de båda förstnämnda domsagorna är arbetsvolymen av den storlek, att en extra ordinarie tings-

sekreterartjänst enligt utredningens mening bör inrättas, om det visar sig att arbetsvolymen består eller ökas. Då det är önskvärt, att extra ordinarie tingssekreterartjänst inrättas så snart behovet därav kan anses stadigvarande, förordar utredningen att frågan härom för dessa båda domsagors del prövas på nytt redan vid petitabehandlingen hösten 1957. Beträffande Vartofta och Frökinds domsaga är det måhända något mera tveksamt, om stadigvarande behov av tingssekreterare föreligger. För frågans bedömning synes utvecklingen böra avvaktas någon tid. I avbidan härpå torde anordningen med fiskalskompetent biträde i domsagan lämpligen kunna bibehållas i form av extra tingssekreterare.

I fråga om de närmare omständigheter, som legat till grund för utredningens ställningstagande beträffande de tre sist behandlade domsagorna, hänvisar utredningen i första hand till det statistiska materialet, särskilt *bilaga 1*. Härutöver vill utredningen beträffande de två förstnämnda domsagorna framhålla följande.

Orusts, Tjörns och Inlands domsaga. Domsagan tillkom vid en domsagoreglering den 1 januari 1955 samt har sedan dess haft fiskalskompetent biträde med undantag för några månader. Fiskalen höll år 1955 sammanlagt 15 ting med häradsrätten samt ett sammanträde med ägodelningsrätten. Häradshövdingen själv höll under året 32 ting med häradsrätten, sju sammanträden med ägodelningsrätten och två sammanträden med expropriationsdomstolen. Arbetsmängden kan beräknas öka dels på grund av genomfartsleden för biltrafik till Norge och dels i anledning av väntad befolkningstillväxt i Stenungsund, som är beläget inom domsagan.

Bollnäs domsaga. I domsagan har funnits fiskalskompetent biträde andra kvartalet 1954 samt därefter i stort sett sedan den 15 november nämnda år. Under åren 1954 och 1955 höll fiskalen respektive 13 och 23 ting med häradsrätten samt år 1954 dessutom ett sammanträde med expropriationsdomstolen. Under år 1955 höll den fiskal, som tjänstgjorde i domsagan, därutöver fyra ting i andra domsagor. Häradshövdingen i domsagan har i yttrande till utredningen anfört, att de egentliga domargöromålen till sin art och omfattning är så krävande, att ett oundgängligt behov av biträdande domare — tingssekreterare — finns. Enligt vad häradshövdingen beräknar ägnar fiskalen genomsnittligt två tredjedelar av sin arbetstid åt egentliga domargöromål. Inskrivningsväsendet däremot synes vara av måttlig omfattning. — Arbetsbalansen har under år 1955 ökat något.

Sammanlagda antalet tjänster

I fråga om tingsdomartjänster föreslår domarutredningen en ökning av antalet från 24 till 40, vartill kommer den tidigare omnämnda nya tingsdomartjänsten i Södertörns domsaga. Antalet tingssekreterartjänster föreslås ökat från 37 till 39 genom att en sådan tjänst visserligen indrages i en-

var av 10 domsagor men nyinrättas i 12 domsagor. I fyra av de sistnämnda avser förslaget dock endast extra tjänster.

Sammanlagda antalet tjänster som tingsdomare eller tingssekreterare stiger alltså från 61 till 80. Samtidigt upphör emellertid i huvudsak behovet av tillfällig fiskalshjälp i de berörda domsagorna. Denna minskning kan beräknas motsvara omkring 20 fiskaler. Resultatet blir sålunda ett praktiskt taget oförändrat antal biträdande domare i domsagorna (*se bilaga 13*). Att domarpersonalen enligt förslaget likväl beräknas medhinna en ökad mängd egentliga domargöromål beror främst på att tingsdomare i större utsträckning än biträdande domare på fiskalsstadiet skall ägna sig åt sådana göromål. Eftersom en tingsdomare därigenom får mindre tid för övriga göromål, erfordras i den föreslagna organisationen ett något ökat antal tingsnotarier för sådana arbetsuppgifter. Beträffande de ekonomiska konsekvenserna härav återkommer utredningen i avsnittet rörande kostnadsberäkningarna.

Den föreslagna organisationen är avpassad med utgångspunkt från den aktuella måltillströmningen. Eftersom i åtskilliga domsagor uppkommit en mycket besvärande målbalans, erfordras under en övergångstid särskild arbetskraft för avarbetande av denna balans. Att närmare uppskatta det för detta ändamål behövliga antalet befattningshavare är i dagens läge vanskligt. Utredningen vill emellertid understryka angelägenheten av att tillräckliga medel kommer att vara disponibla, lämpligen i form av medelsreserv.

Hovrätterna

Grunder för beräkning av ledamotsbehovet

Beräkningar före nya rättegångsbalkens ikraftträdande. Under förarbetet till den år 1948 genomförda rättegångsreformen, som i fråga om hovrätterna innebar en övergång från en nästan uteslutande skriftlig förhandlingsordning till ett i princip muntligt förfarande, gjordes ett flertal beräkningar rörande det erforderliga antalet hovrättsledamöter under den nya processordningen. Under några tiotal år före dennas ikraftträdande var antalet inkommande mål per ledamot och år genomsnittligt omkring 85 med en i stort sett oförändrad arbetsbalans. Härvid bortses från särförhållandena under några av krigsåren. Att övergången till muntligt förfarande skulle kräva en ökning av antalet ledamöter ansågs givet. De faktorer, som åberopades vid beräkningarna, var främst antalet till hovrätterna fullföljda mål samt antalet mål, som ansågs genomsnittligt kunna handläggas under en sammanträdesdag. I det senare hänseendet var av betydelse, i vilken omfattning mål skulle komma att handläggas vid huvudförhandling, respektive avgöras på handlingarna.

De s. k. ekonomisakkunniga (SOU 1928: 20) grundade sina beräkningar på detaljerade undersökningar, även avseende utländska rättegångssystem med muntlig förhandlingsform. De sakkunniga utgick från att huvudförhandling skulle hållas i samtliga mål, i vilka sakfrågan dragits under hovrättens prövning, och kom därför till ett ganska stort antal ledamotsbefattningar eller 143. Den beräkningsmetod de sakkunniga använde innebar i stort sett följande. Med ledning av vissa erfarenheter från utlandet samt överväganden inom processkommissionen ansåg de sakkunniga sig kunna räkna med att under en sessionsdag om sex timmar skulle kunna medhinnas i genomsnitt två huvudförhandlingsmål. De sakkunniga utgick vidare från att varje ledamot borde tjänstgöra vid huvudförhandling tre dagar i veckan eller, under 40 sessionsveckor, sammanlagt 120 dagar årligen. Härtill skulle komma avgörande av vissa mål på handlingarna, dock endast i jämförelsevis obetydlig omfattning. Under förutsättning att hovrätt skulle vara domför med fyra ledamöter kunde de sakkunniga härefter rent matematiskt uträkna det erforderliga antalet ledamöter för varje hovrätt vid en viss måltillströmning.

I det förslag till rättegångsbalk, som den 14 februari 1941 godkändes av Kungl. Maj:t såsom grundval för processlagberedningens fortsatta verksamhet (SOU 1941: 7), tillämpade departementschefen ungefär samma beräkningsgrunder som de ekonomisakkunniga. Departementschefen utgick från att varje ledamot under tid, då hovrätten ej hade ferier, skulle tjänstgöra tre sessionsdagar i veckan. Under varje sessionsdag beräknades i genomsnitt kunna medhinnas två mål, om huvudförhandling erfordrades, samt eljest tre å fyra mål.

Liknande beräkningsgrunder användes i en inom justitiedepartementet upprättad, den 27 maj 1944 dagtecknad promemoria angående hovrätternas arbetsuppgifter och personalbehov under den nya rättegångsordningen. I denna promemoria, som byggde på beräkningar, vilka verkstälts av processlagberedningen, uppskattades det erforderliga antalet ledamöter till 100.

1943 års domarutredning (SOU 1946: 57) antog, att åtminstone två tredjedelar av antalet mål i hovrätterna skulle kräva huvudförhandling, samt beräknade, att arbetsökningen för ett mål med huvudförhandling skulle bli minst 50 procent i förhållande till det arbete, som målet krävde enligt den gamla rättegångsbalkens ordning. Med utgångspunkt från denna beräkningsgrund fann domarutredningen, att ledamotsantalet borde ökas med omkring 30 i jämförelse med vad som erfordrades enligt då gällande rättegångsordning, d. v. s. till sammanlagt 113 å 114.

I propositionen nr 268/1947 angående vissa anslag till domstolarna m. m. framhöll departementschefen (s. 87), att det uppenbarligen mötte stora svårigheter att på förhand bilda sig en säker uppfattning om ledamotsbehovet i hovrätterna under den nya rättegångsordningen. I avbidan på närmare erfarenheter av arbetsförhållandena under den nya ordningen fann sig

departementschefen icke kunna förorda en ökning av ledamotsbefattningarna i vidare mån än som föreslagits i den tidigare omnämnda, inom justitiedepartementet år 1944 upprättade promemorian. Departementschefen förklarade sig särskilt ha tagit i betraktande att, även om de muntliga förhandlingarna i allmänhet måste bli åtskilligt mera tidskrävande än målens behandling enligt dittillsvarande ordning, en ej ringa tidsvinst för hovrättsledamöterna kunde beräknas genom att utarbetande av föredragningspromemorior bortfölla och arbetet med kontrolläsning av målen endast delvis kvarstode. I enlighet med det anförda föreslog Kungl. Maj:t, att antalet ledamotsbefattningar skulle bestämmas till 102, inberäknat de sex presidentämbetena.

Riksdagen godkände Kungl. Maj:ts förslag. Vederbörande utskott erinrade i sitt av riksdagen godkända utlåtande om att anslaget till extra ledamöter vore ett förslagsanslag och alltså vid oundgängligt behov av ytterligare ledamöter kunde överskridas.

Jämförelse mellan beräkningarna och de faktiska resultaten. Av statistiska uppgifter från hovrätterna framgår, att förhandling hållits i, grovt räknat, 60 procent av antalet avgjorda mål samt att alltså ungefär 40 procent avgjorts på handlingarna. Vid dessa beräkningar medtages icke mål, som avskrivits, eftersom sådana mål i regel medför endast obetydligt arbete.

Vid rättegångsreformens genomförande torde med en av organisatoriska skäl betingad mindre justering av de ovannämnda beräkningarna ha förutsatts, att varje ledamot skulle tjänstgöra i genomsnitt $3\frac{1}{5}$ sessionsdag per vecka. Under denna förutsättning samt om det vidare kan antagas, att i praktiskt taget varje mål endast fyra ledamöter deltagar i avgörandet, skulle en avdelning om fem ledamöter under ett års 40 sessionsveckor sammanträda under 160 sessionsdagar (fyra per vecka). Enligt den tidigare angivna beräkningsgrunden, att under varje sessionsdag skulle medhinnas två mål med förhandling eller tre à fyra mål, som avgjordes på handlingarna, borde under 160 sessionsdagar medhinnas drygt 230 mål med förhandling samt knappt 155 mål med avgörande på handlingarna eller sålunda omkring 385 mål, motsvarande 77 mål per ledamot och år. Enligt 1943 års domarutrednings beräkningsmetod, som grundades på antagandet att arbetsökningen för ett mål med förhandling skulle bli minst 50 procent i förhållande till arbetet, om målet avgjordes utan förhandling, borde per ledamot och år kunna medhinnas omkring 65 mål, varav knappt 40 efter förhandling och drygt 25 på handlingarna.

Det antal mål, som i verkligheten medhinnas, framgår av *bilaga 5*. De siffror som där anges för antalet avgjorda mål avser avgöranden annorledes än genom avskrivning. Antalet avskrivna mål växlar ganska betydligt. Grovt beräknat torde man emellertid kunna ange det till omkring 10 procent av

samtliga avgöranden. Bilagan utvisar, att i verkligheten ett väsentligt lägre antal mål per ledamot och år medhinnas än vad man räknat med.

Vad är då anledningen till detta förhållande? Under de första åren efter det nya rättegångsförfarandets införande kunde det vara naturligt, att arbetsprestationen övergångsvis blev något lägre än normalt, eftersom domarna saknade erfarenhet av de nya reglerna och deras tillämpning. Möjligen kan man också göra gällande, att det under dessa år åtminstone vid några hovrätter förefanns en viss marginal i fråga om arbetskapacitetens utnyttjande. Några sådana särskilda förhållanden kan emellertid i varje fall icke sägas ha förelegat de senaste åren. Tvärtom finns tydliga vittnesbörd om att arbetsläget numera är mycket ansträngt. Trots att ledamöterna i stor utsträckning torde ha haft betydligt mer än normal arbetsbörda, har arbetet i stort sett alltmera släpat efter. Det har t. o. m. gjorts gällande, att redan ett upprätthållande av nuvarande arbetstakt på vissa håll i längden kan innebära risk för överansträngning av ledamöterna samt en sänkning av rättsskipningens kvalitet.

Möjligen kan anledningen till att antalet avgjorda mål per ledamot och år blivit lägre än beräknat åtminstone delvis vara, att de mera okvalificerade målen i mindre omfattning än väntats förts upp till hovrätt. De överklagade målen blir därigenom mera arbetskrävande i förhållande till sitt antal. Den snabba och alltmera komplicerade samhällsutvecklingen torde också ha medfört mera invecklade och arbetskrävande mål. Ett tecken härpå är att antalet mål, som krävt förhandling under mera än en dag, kraftigt stigit de senaste åren. Utvecklingen inom kriminalpolitiken mot alltmera differentierade behandlingsformer har också ökat domstolarnas arbete med varje mål.

Utredningens beräkningsgrunder. Utredningen har sökt erhålla en mätare på den arbetsmängd, som utan oskäligt betungande kan medhinnas per ledamot och år. Att utgå från ett visst genomsnittligt antal mål per sessionsdag är, som torde framgå av det föregående, förenat med mycket stora vanskligheter, även om uppdelning sker mellan mål med och mål utan muntlig förhandling. Utredningen har därför icke ansett sig kunna använda en sådan metod. Att genom poängsättning av olika grupper mål eller på annat sätt finna en tillförlitlig norm för jämförelse av den arbetsmängd de skilda målen representerar möter också stora svårigheter. Även om en metod av detta slag användes i någon eller några hovrätter vid målens fördelning genom lottning å ledamöterna, följer därav icke utan vidare, att den är lämplig vid mätning av ledamotsbehovet, i synnerhet som den icke lämnar någon ledning för bedömningen, hur stor sammanlagd arbetsmängd som skäligen kan beräknas per ledamot och år. Härtill kommer att en ledamot, som tilldelats ett större mål, för arbetets jämna gång på avdelningen i regel måste erhålla åtminstone någon partiell ledighet. Vid en poängbedömning borde ett sådant måls poängvärde reduceras med hänsyn härtill. Detta skulle

emellertid innebära en ganska komplicerad ordning. Vidare kan t. ex. förekomsten av en stor stad inom en hovrätts domsområde med därav följande storstadsbrottslighet medföra en särskilt stor procent brottmål av invecklad beskaffenhet. Att poängsätta detta torde vara svårt. Ytterligare kan den omständigheten, att en hovrätt handlägger en förhållandevis stor del av målen utom hovrättsorten, ha betydelse för den tid, inberäknat restid, som åtgår per mål. Under dessa förhållanden synes en poängsättning av målen i hovrätterna knappast kunna bli till någon väsentlig ledning för mätningen av arbetsmängden och bedömningen av ledamotsbehovet.

Innan ställning tas till frågan, huruvida i stället det årliga antalet inkommande mål kan bli av värde som utgångspunkt vid den nämnda bedömningen, torde det vara av intresse att undersöka, hur många mål i genomsnitt per ledamot som avgjorts av de olika hovrätterna under den tid det nuvarande rättegångsförfarandet tillämpats. Detta redovisas såvitt angår åren 1950—1955 i *bilaga 5*. Under de båda första åren efter nya rättegångsbalkens ikraftträdande, 1948 och 1949, var arbetsförhållandena i rätt hög grad präglade av övergångsproblemen vid det nya förfarandets början. Dessa båda år synes därför knappast lämpade som underlag för några jämförelser. Av bilagan framgår, att antalet avgjorda mål per ledamot och år — avskrivna mål icke medräknade — under inverkan av den ökade arbetsmängden i stort sett stigit icke oväsentligt under åren 1950—1955. Ett undantag utgör i viss mån Svea hovrätt, där det ifrågavarande antalet under åren 1951 och 1952 befann sig på en toppnivå om över 60 men därefter sjunkit till icke fullt 57. I övriga hovrätter var antalet åren 1950—1952 rätt varierande men dock överallt mindre än 50. Därefter har en viss utjämning skett genom en fortgående höjning för två- och treavdelningshovrätternas del. Sålunda har siffran 50 överskridits fr. o. m. år 1953 i hovrätten för Västra Sverige, fr. o. m. år 1954 i hovrätten över Skåne och Blekinge samt år 1955 i de båda norrländska hovrätterna. Särskilt för sistnämnda år företer flertalet hovrätter en betydande stegring. För Göta hovrätts del ligger antalet dock fortfarande något under 50.

Av betydelse i detta sammanhang är, huruvida några särskilda faktorer föreligger, som gör det naturligt med högre, respektive lägre antal avgjorda mål per ledamot i någon eller några av hovrätterna. För de båda norrländska hovrätterna, som normalt håller halva antalet huvudförhandlingar eller mera utom hovrättsorten, måste de långa, tidskrävande resorna minska arbetsresultatet. Göta hovrätt håller nära hälften av antalet huvudförhandlingar utom hovrättsorten, varför förhållandet i viss mån blir detsamma för denna hovrätt. Hovrätten för Västra Sverige och, i mindre mån, hovrätten över Skåne och Blekinge belastas av förekomsten av storstadsbrottslighet inom hovrättsområdet, vilket medför en del förhållandevis stora och invecklade brottmål. Däremot är antalet huvudförhandlingar utom hovrättsorten i dessa båda hovrätter tämligen lågt eller 12—15 procent. Svea hovrätt, för vilken

sistnämnda procenttal är ungefär 20, erhåller framför allt från Stockholm en del stora och invecklade brottmål. I viss grad belyses förekomsten av större mål i en hovrätt av antalet huvudförhandlingar, som pågått två eller flera dagar i följd. Detta antal var under åren 1954 och 1955 i Svea hovrätt respektive 50 och 83, i Göta hovrätt 8 och 16, i hovrätten över Skåne och Blekinge 13 och 12, i hovrätten för Västra Sverige 41 och 46, i hovrätten för Nedre Norrland 8 och 13 samt i hovrätten för Övre Norrland 16 och 12.

Vid övervägande av dessa faktorer, som är mycket svåra att mäta och jämföra med varandra, har utredningen stannat för den slutsatsen, att det icke för någon hovrätts vidkommande föreligger anledning att räkna med något väsentligt högre eller lägre antal mål per ledamot och år än för övriga hovrätter. Möjligen kan man beträffande Svea hovrätt dels på rent erfarenhetsmässiga grunder och dels under hänvisning till den ökade smidighet och större möjlighet till specialisering som synes förefinnas hos en större hovrättsorganisation, räkna med något högre antal avgjorda mål per ledamot än i fråga om övriga hovrätter.

Uppskattningen av det målantals, som kan medhinnas utan oskäligt betungande av hovrättsledamöterna och utan vådor för rättsskipningen måste enligt utredningens mening i huvudsak grundas på erfarenhetsmässiga bedömanden, främst det målantals som faktiskt medhunnits under de senaste åren. Den ökning i antalet avgjorda mål per ledamot och år, som i stort sett ägt rum under åren 1950—1955, torde bero dels på en alltmera stegrad arbetstakt och dels på några håll på att möjligheterna till partiell ledighet utnyttjats i allt högre grad. Av särskilt intresse är härvidlag ökningen av antalet avgjorda mål per ledamot i två- och treavdelningshovrätterna, särskilt under år 1955. I Svea hovrätt ägde en liknande, stark höjning rum år 1951 under inverkan av en ökad måltillströmning. Från hovrättens sida framhölls emellertid, att höjningen var resultatet av en osedvanligt stark anspänning, som icke i längden kunde vidmakthållas utan vådor såväl för ledamöternas hälsa som för rättsvårdens kvalitet. En betydande sjuklighet med överansträngningssymptom framträdde också i hovrätten. De följande åren sjönk antalet avgjorda mål per ledamot och år från 62 till 56 å 57.

Det ökade antalet avgjorda mål år 1955 i två- och treavdelningshovrätterna synes vara resultatet av en särskild anspänning liksom i Svea hovrätt åren 1951—1952. De upplysningar utredningen under hand inhämtat från hovrätterna ger enligt utredningens mening fog för påståendet, att den nuvarande arbetstakten i hovrätterna är pressande. Den nyss nämnda sänkningen av antalet avgjorda mål per ledamot och år i Svea hovrätt tyder också på att ett maximum i arbetstakten där uppnåtts. För övriga hovrätters del synes man knappast i längden kunna räkna med lika höga siffror som för år 1955. Särskilt med hänsyn till att hovrätterna i realiteten i stor utsträckning fungerar som slutinstans, framstår det som ett oavvisligt rättssäkerhetskrav, att ledamöterna får erforderlig tid att ägna målen en ingående och

noggrann prövning. Det bör därför icke ifrågakomma att begära ett visst antal avgjorda mål från varje hovrätt eller varje enskild ledamot. Då ett sådant antal av utredningen uppställs, är det därför endast att betrakta som en sannolikhetsbedömning av det antal, som faktiskt kan beräknas bli medhunnit. Hovrättsorganisationen bör enligt utredningens mening i stället äga en sådan elasticitet, att uppkommande behov av förstärkningar kan tillgodoses utan större omgång samt inträdande möjligheter till besparingar också kan tillvaratagas.

Av det anförda torde framgå, att utredningen beträffande två- och treavdelningshovrätterna icke ansett sig kunna lägga 1955 års siffror över antalet avgjorda mål till grund för beräkning av ledamotsbehovet utan sökt finna en siffra, som kan betecknas som mera normal. Därvid har utredningen förutsatt, att partiella ledigheter användes endast i den mån de påkallas för arbetets jämna gång på avdelningarna och alltså icke tillgripes som ersättning för en i och för sig erforderlig ökning av antalet ledamöter.

I anslutning till vad sålunda anförts har utredningen ansett sig kunna räkna med drygt 50 avgjorda mål per ledamot och år, avskrivna mål icke medräknade. För Svea hovrätts del synes dock ett något högre antal böra beräknas. Eftersom bedömningen av ledamotsbehovet bör ske i förhållande till antalet inkommande mål, måste tillägg emellertid göras för de avskrivna målen. Som tidigare nämnts torde man, grovt räknat, kunna ange antalet avskrivna mål till omkring 10 procent av hela antalet. Utredningen utgår därför vid sin uppskattning av ledamotsbehovet från att hovrätterna medhinner drygt 55 inkommande mål per ledamot och år med nyss antydd jämkning uppåt i fråga om Svea hovrätt. Utredningen vill emellertid betona, att den sålunda gjorda, i huvudsak erfarenhetsmässiga uppskattningen grundar sig på ett siffermaterial, som varierat icke obetydligt år från år. Den måste därför tillämpas med en viss försiktighet.

Vid beräkningen av ledamotsbehovet kan det synas naturligt att utgå från måltillströmningen under t. ex. de senaste fem åren. Som tidigare nämnts och som också framgår av *bilaga 5* har emellertid det totala antalet till hovrätterna inkommande mål stigit kontinuerligt sedan 1950. Den ökade arbetsmängden i domsagorna, som tagit sig uttryck i en fortgående stegring av målbalansen, i förening med den förstärkning av domarorganisationen i dem, som torde vara ofrånkomlig, kommer med all sannolikhet att leda till en fortsatt ökning av måltillströmningen till hovrätterna. Vidare torde av liknande orsaker en ökad måltillströmning till hovrätterna vara att vänta från åtskilliga rådhusrätter. Härav framgår, att hovrätternas ledamotsorganisation skulle bli otillräcklig redan för det aktuella behovet samt helt ur stånd att bemästra den väntade framtida arbetsmängden, om den beräknas på grundval av något genomsnitt för ett större antal år tillbaka. Å andra sidan är det vanskligt att anpassa en organisation efter en visserligen i hög grad sannolik men dock icke fullt säker framtida ökning i arbets-

bördan. Utredningen har valt en medelväg. Behovet av ledamöter har beräknats i huvudsak på grundval av måltillströmningen åren 1954 och 1955. Härutöver föreslås extra ledamöter till så stort antal, att den nuvarande eftersläpningen i arbetet kan bedömas bli i stort sett hävd inom ungefär två år. Utredningen räknar därvid med att eftersläpning föreligger i den mån arbetsbalansen överstiger 20 procent av den normala arbetsmängden under ett år. Skulle måltillströmningen, som sannolikt är, fortsätta att stiga, bör dessa extra ledamotsbefattningar bibehållas och, om behovet finnes stadigvarande, omvandlas till ordinarie tjänster. Om antalet inkommande mål icke skulle ökas, bör de extra ledamotsbefattningarna indragas, när arbetsbalansen nedgått till en normal nivå.

Ledamotsbehovet i de skilda hovrätterna

Från de i föregående avsnitt angivna utgångspunkterna övergår utredningen till att behandla ledamotsbehovet i varje hovrätt för sig. Beträffande antalet inkomna, avgjorda och balanserade mål hänvisas till *bilaga 5*.

Svea hovrätt (utom vattenöverdomstolen). Enligt regleringsbrevet för budgetåret 1956/57 omfattar hovrätten sju ordinarie och två extra avdelningar, envar om fem ledamöter, samt ytterligare två extra ledamöter. Sammanlagda antalet ledamöter är sålunda 47. Härtill kommer presidenten, som dock endast undantagsvis deltar i lagskipningsarbetet. Under budgetåret 1955/56, då de sist angivna båda extra ledamöterna icke ingick i organisationen, fanns en tredje extra avdelning, dock endast med fyra ledamöter, tillfälligt inrättad under tiden den 9 april—den 30 juni. Med anlitande av de två nämnda extra ledamöterna samt tillgängliga medel finns en sådan tredje extra avdelning ånyo sedan den 15 augusti 1956, tills vidare till årets utgång.

Utredningens beräkningsgrunder ger vid handen, att behovet av båda de nuvarande extra avdelningarna med fem ledamöter är så stadigvarande, att avdelningarna borde göras ordinarie. Dock bör beaktas, att arbetsökningen under åren efter rättegångsreformens genomförande varit exceptionellt stor i Svea hovrätt men att såväl måltillströmningen som arbetsbalansen under år 1955 och första halvåret 1956 minskat något. Ehuru måltillströmningen under tredje kvartalet 1956 varit något större än under motsvarande tid år 1955 samt arbetsbalansen den 30 september 1956 utvisar en ökning i jämförelse med motsvarande tidpunkt år 1955 från 918 till 1 000 mål, synes försiktigheten bjuda att någon tid avvakta utvecklingen i fråga om arbetsläget, innan den ordinarie organisationen utökas med två avdelningar. I vart fall förefaller det lämpligast, att en sådan utökning sker successivt. Utredningen är därför icke beredd att för närvarande föreslå, att mer än en av de ifrågasvarande båda extra avdelningarna ordinariesättes. Den andra avdelningen torde böra bibehållas i sin nuvarande form för att om ett eller annat år

— under förutsättning givetvis, att måltillströmningen icke minskas så att behovet av avdelningen kan ifrågasättas — ombildas till en ordinarie avdelning. Härutöver synes det tydligt, att hovrätten har behov av de ytterligare båda extra ledamöter, som den erhållit enligt regleringsbrevet för innevarande budgetår. Huruvida än flera extra ledamöter bör ställas till hovrättens förfogande i syfte att göra det möjligt att bibehålla den tillfälligt inrättade extra avdelningen om fyra ledamöter, synes lämpligast kunna bedömas på grundval av arbetslägets fortlöpande förändringar. Därvid bör särskilt beaktas angelägenheten av att den alltför stora arbetsbalansen i hovrätten snarast möjligt nedbringas till en normal nivå. Utredningen förordar, att medel för att bibehålla den sistnämnda avdelningen ställas till Kungl. Maj:ts förfogande att användas i den mån Kungl. Maj:t med hänsyn till det aktuella arbetsläget finner avdelningen erforderlig.

Förslag: En av de båda nuvarande extra avdelningarna om fem ledamöter ordinariesättes genom att en lagmanstjänst och fyra hovrättsrådstjänster tillföres hovrätten. I samband därmed indrages fem extra ledamotsbefattningar. Den andra extra avdelningen om fem ledamöter bibehålles, liksom de två extra ledamotsbefattningar som hovrätten erhållit genom regleringsbrevet för innevarande budgetår. Härutöver ställas till Kungl. Maj:ts förfogande medel för ytterligare två extra ledamöter, vilka medel får tas i anspråk i den mån Kungl. Maj:t finner detta påkallat av arbetsläget i hovrätten.

Göta hovrätt. Nuvarande organisation: 15 ordinarie ledamöter, inberäknat presidenten. Denne deltagar i viss utsträckning i lagskipningsarbetet samt har särskild vikarie för detta arbete i den mån han ej deltagar däri. Under år 1955 hade hovrätten dessutom en extra ledamot under sammanlagt 120 dagar samt beräknas under innevarande år komma att ha haft sådan ledamot omkring 170 dagar. Arbetsbalansen steg under år 1955 från 268 till 284 mål. Antalet inkomna mål under tiden den 1 januari—den 30 september 1956 var 606, d. v. s. praktiskt taget detsamma som under motsvarande tid år 1955, då 608 mål inkom. Balansen den 30 september 1956 omfattade 296 mål mot 279 den 30 september 1955.

Enligt utredningens beräkningsgrunder skulle en organisation om 15 ledamöter vara tillräcklig i förhållande till måltillströmningen. Erfarenheten visar emellertid, att vissa förstärkningsåtgärder erfordras för att den inkommande arbetsmängden skall kunna bemästras. Härtill kommer, att målbalsen är mycket stor. Från rättsvårdens synpunkt är det angeläget, att den snarast nedbringas till en normal nivå. Detta torde vara svårt att genomföra inom rimlig tid utan någon ökning av ledamotsantalet. Utredningen anser det därför påkallat, att de tillfälliga förstärkningar, som åstadkommits genom att en extra ledamot tidvis fått förordnas, ersättes med en extra ledamotsbefattning under hela året. Sedan målbalsen nedbringats i sådan

grad, att någon eftersläpning ej längre kan anses föreligga, bör behovet av den extra ledamotsbefattningen prövas på nytt.

Förslag: Utöver den nuvarande organisationen med 15 ordinarie ledamöter tillföres hovrätten en extra ledamot.

Hovrätten över Skåne och Blekinge. Nuvarande organisation: 14 ordinarie ledamöter, inberäknat presidenten, vars deltagande i lagskipningsarbetet är anordnat på samma sätt som i Göta hovrätt, samt två extra ledamöter (varav en assessor). En av de båda extra ledamotsbefattningarna har tillförts hovrätten först genom regleringsbrevet för budgetåret 1956/57. Antalet inkommande mål var åren 1954—1955 respektive 799 och 984, alltså högst varierande siffror. För åren 1950—1953 var motsvarande antal respektive 677, 737, 765 och 831. Frånsett år 1954 har alltså måltillströmningen stigit varje år, särskilt starkt år 1955. Under tiden den 1 januari—den 30 september 1956 sjönk antalet inkommande mål i jämförelse med motsvarande tid år 1955 från 719 till 648. Balansen den 30 september 1956 omfattade 169 mål mot 229 den 30 september 1955.

Bedömningen av ledamotsbehovet erbjuder särskilda svårigheter i denna hovrätt på grund av de starka växlingarna i måltillströmningen de senaste åren. Enligt utredningens beräkningsgrunder erfordras 15 å 16 ledamöter för att avverka den inkommande arbetsmängden samt därutöver någon förstärkning för att nedbringa målbalansen, som dock är förhållandevis lägst i denna hovrätt. Med denna utgångspunkt synes den nuvarande organisationen efter utökningen till 16 ledamöter vara tillräcklig.

Förslag: Den nuvarande organisationen bibehålles oförändrad.

Hovrätten för Västra Sverige. Nuvarande organisation: 15 ordinarie ledamöter, inberäknat presidenten, vars deltagande i lagskipningsarbetet är anordnat på samma sätt som i Göta hovrätt och hovrätten över Skåne och Blekinge, samt två extra ledamotsbefattningar, inrättade enligt regleringsbrevet för budgetåret 1956/57. Under år 1955 hade hovrätten en extra ledamot 150 dagar under första halvåret. Trots detta ökades arbetsbalansen under året från 270 till 295 mål. Måltillströmningen, som oavbrutet varit stigande sedan år 1952, uppgick under tiden den 1 januari—den 30 september 1956 till 681 mål mot 640 under motsvarande tid år 1955. Arbetsbalansen den 30 september 1956 uppgick till 313 mål mot 302 den 30 september 1955.

Enligt utredningens beräkningsgrunder motsvarar de båda senaste årens måltillströmning ett behov av 16 å 17 ledamöter. Om den förhållandevis stora målbalansen skall kunna nedbringas inom rimlig tid, erfordras med nuvarande arbetsbörda minst 17 ledamöter. Den stadiga stegringen av måltillströmningen i denna hovrätt gör det osäkert, huruvida den utökning av antalet ledamöter till 17, som medgivits i regleringsbrevet för innevarande budgetår, kommer att visa sig tillräcklig. Särskilt är därvid att beakta, att

en väntad omorganisation av Göteborgs rådhusrätt i syfte att nedbringa arbetsbalansen där torde komma att medföra en ytterligare ökning av antalet till hovrätten fullföljda mål. Utredningen förordar därför, att medel till en tredje extra ledamot ställes till Kungl. Maj:ts förfogande att användas i den mån Kungl. Maj:t finner detta påkallat av arbetsläget i hovrätten.

Utredningen har övervägt att föreslå, att en extra ledamotsbefattning omvandlas till en ordinarie tjänst (hovrättsrådstjänst), eftersom behovet av en ledamot utöver de nuvarande 15 ordinarie förefaller att bli bestående. Med hänsyn till att de båda extra ledamotsbefattningarna i hovrätten tillkommit först genom regleringsbrevet för innevarande budgetår anser utredningen emellertid, att utvecklingen bör avvaktas något, innan frågan upptages till slutlig prövning.

Förslag: Den nuvarande organisationen bibehålles oförändrad. Härutöver ställes till Kungl. Maj:ts förfogande medel för ytterligare en extra ledamot, vilka medel får tas i anspråk i den mån Kungl. Maj:t finner detta påkallat av arbetsläget i hovrätten.

Hovrätten för Nedre Norrland. Nuvarande organisation: Åtta ordinarie ledamöter, inberäknat presidenten, som i viss utsträckning deltagar i lagskipningsarbetet men ej har någon vikarie för detta arbete då han ej deltagar däri, samt en extra ledamot (assessor). Från lagskipningsarbetets synpunkt kan man uppskatta ledamotsantalet till $8\frac{1}{3}$. Antalet inkommande mål, som ökats utan avbrott sedan år 1952, steg under de tre första kvartalen år 1956 till 401 mål mot 334 under motsvarande tid år 1955. Till ökningen i måltillströmningen de senaste åren har bidragit, att till hovrättens domkrets den 1 juli 1954 lagts en del av Gävleborgs län, som förut tillhört Svea hovrätts domkrets. Arbetsbalansen steg under åren 1952—1955 från 84 till 140 mål samt ökades ytterligare under de tre första kvartalen 1956 till 174 mål. Motsvarande siffra den 30 september 1955 var 135.

Av det anförda framgår, att en förstärkning av ledamotsorganisationen, som varit i huvudsak oförändrad sedan år 1948, nu är ofrånkomlig. Med utgångspunkt från 1955 års måltillströmning erfordras enligt utredningens beräkningsgrunder åtta à nio ledamöter. Den senaste utvecklingen tyder emellertid på att man måste räkna med en något större arbetsmängd i framtiden. Vidare är det angeläget, att den för en hovrätt med endast två avdelningar stora målbalsansen minskas. Utredningen förordar därför, att en extra ledamotsbefattning tillföres hovrätten. Eftersom stadigvarande behov torde få anses föreligga av den tjänst av detta slag, som nu finns, bör densamma ersättas med en ordinarie tjänst (hovrättsrådstjänst).

Förslag: Den nuvarande extra ledamotsbefattningen ersättes med en hovrättsrådstjänst, varjämte en ny extra ledamotsbefattning tillföres hovrätten.

Hovrätten för Övre Norrland. Nuvarande organisation: Nio ordinarie ledamöter, inberäknat presidenten, som i viss utsträckning deltagar i lagskip-

ningsarbetet men ej har någon vikarie för detta arbete, då han ej deltagit däri. Ledamotsorganisationen är alltså i fråga om antalet mera stadigvarande ledamöter lika stor som i hovrätten för Nedre Norrland. Emellertid har hovrätten för Övre Norrland härutöver en extra ledamot under tid, då en avdelning befinner sig utom hovrättsorten för att hålla hovrättsting (s. k. reseledamot). Dessutom hade hovrätten extra ledamot för annat ändamål under 60 dagar första halvåret 1955. Delvis på grund härav men i övrigt av skäl, som synes svårbedömda, ökades antalet avgjorda mål från 380 år 1954 till 467 år 1955. Detta hade till följd att, trots en ökad måltillströmning, arbetsbalansen under år 1955 minskades från 188 till 145 mål. Under de tre första kvartalen år 1956 steg antalet inkommande mål från 335 till 373, jämfört med motsvarande tidrymd år 1955. Samtidigt sjönk antalet avgjorda mål från 333 till 256. Arbetsbalansen omfattade 131 mål den 30 juni och 214 mål den 30 september 1956 mot resp. 163 och 165 mål vid motsvarande tidpunkter år 1955.

Arbetsbalansen den 30 september 1956 måste betecknas som högst betydande för en hovrätt om endast två avdelningar. Under år 1955 och första halvåret 1956 var den emellertid sjunkande för att under tredje kvartalet 1956 stiga starkt. Då denna stegring kan vara en tillfällig företeelse, synes försiktigheten bjuda att tillsvidare icke utöka den fasta organisationen. Skulle förstärkning visa sig erforderlig, kan en viss sådan utan ändring i personalförteckningen åvägbringas genom en utfyllnad av det för lagskipningsarbetet tillgängliga antalet ledamöter från $8\frac{1}{3}$ till 9 på så sätt, att vikarie å vederbörande avdelning förordnas för presidenten, då denne ej deltagit i arbetet på avdelningen. I sådant fall kan bemyndigandet att förordna reseledamot begränsas till den avdelning, som består av fyra ledamöter.

Förslag: Den nuvarande organisationen bibehålles oförändrad.

Utredningen har i flera sammanhang betonat vanskligheten att med någon grad av säkerhet bedöma arbetsmängdens framtida förändringar i hovrätterna samt har framhållit, att utredningens förslag rörande ledamotsantalet väsentligen bygger på nuvarande måltillströmning och arbetsbalans. Med hänsyn härtill och då det framstår som högst angeläget att undvika eftersläpning i rättsskipningen med därav följande olägenheter såväl för de enskilda parterna som ur allmänt samhällelig synpunkt bör som tidigare antytts enligt utredningens mening hovrätternas organisation icke alltför hårt fastlåsas utan möjlighet finnas till fortlöpande justeringar utan större omgång. Erforderliga medel för att möta uppkommande behov bör sålunda liksom för närvarande ställas till Kungl. Maj:ts disposition som medelsreserv.

5 KAPITLET

Kostnadsberäkningar

Häradsrätterna

Utredningens förslag innebär en ökning av antalet tingsdomartjänster från 24 till 40 (inberäknat en ny tingsdomartjänst i Södertörns domsaga blir antalet 41) samt av antalet tingssekreterartjänster från 37 till 39, det sistnämnda genom att 12 nya tingssekreterartjänster inrättas samt 10 nu befintliga sådana tjänster indrages. Samtidigt beräknas emellertid i de domsagor, som beröres av denna förstärkning av personalorganisationen, bortfalla behov av fiskalskompetenta biträden i en omfattning, som uppskattats motsvara 21 fiskalers arbetskraft (se *bilaga 13*).

I tidigare sammanhang har framhållits, att den föreslagna ökningen av antalet tingsdomare i förening med minskningen av antalet biträdande domare på fiskalsstadiet kan beräknas få till följd, att en större mängd egentliga domargöromål medhinner, men samtidigt medför ett något ökat behov av tingsnotarier. Statens organisationsnämnd har vid sina förut omnämnda undersökningar antagit, att en tingssekreterares arbetsuppgifter av annat slag än egentliga domargöromål genomsnittligt motsvarar $\frac{9}{10}$ av en tingsnotaries arbetskraft. Denna bedömning har hämtats från Wieslander—Siljeströms flera gånger här ovan åberopade utredning. Bedömningen vilar på den förutsättningen, att tingssekreteraren ägnar ungefär hälften av sin arbetstid åt egentliga domargöromål. I de av utredningens förslag berörda, i allmänhet mycket arbetstyngda domsagorna torde tingssekreteraren (det fiskalskompetenta biträdet) emellertid använda mycket mera av sin arbetstid åt sådana göromål och alltså medhinna mindre arbetsmängd i fråga om övriga arbetsuppgifter. För de ifrågavarande domsagorna blir siffran $\frac{9}{10}$ därför för hög och torde uppskattningsvis böra nedsättas till $\frac{3}{10}$. Detta innebär, att vid ett genomförande av utredningens förslag uppkommer ett sammanlagt behov av tillskott med sex tingsnotariatjänster. Hur detta tillskott bör fördelas på de särskilda domsagorna har utredningen icke ansett sig böra ta ställning till, eftersom fördelningen lämpligen synes böra ske i samband med de personalförändringar, som kan föranledas av organisationsnämndens rapport den 16 mars 1956 rörande organisationsundersökningarna.

Utredningen har beräknat de föreslagna nya tingsdomartjänsterna i näst högsta löneklassen, d. v. s. 39, tingssekreterartjänsterna i löneklass 25 à 27

samt tingsnotarietjänsterna i löneklass 19 à 21. I fråga om ortsgupperingen har för domsagor under hovrätten för Övre Norrland genomsnittligt räknats med ortsgrupp 5, för domsagor under Svea hovrätt och hovrätten för Nedre Norrland med ortsgrupp 4 samt för domsagor under övriga hovrätter med ortsgrupp 3. Lönerna har upptagits med år 1956 utgående lönebelopp, inberäknat rörligt tillägg.

Vid beräkning enligt de angivna grunderna blir resultatet följande årliga kostnader för de nytillkommande tjänsterna.

16 tingsdomare, Ca 37: 39 (fyra i ortsgrupp 5, sju i ortsgrupp 4 och fem i ortsgrupp 3)	495 480 kronor	
Härtill kommer en tingsdomartjänst i Södertörns domsaga	31 008 »	526 488 kronor
12 tingssekreterare, Ce 25: 25 à 27: 27 (en i ortsgrupp 5, sju i ortsgrupp 4 och fyra i ortsgrupp 3)	223 656 »	
6 tingsnotarier, Cg 19: 19 à 21: 21 (en i ortsgrupp 5, tre i ortsgrupp 4 och två i ortsgrupp 3)	80 436 »	
	<u>Summa</u>	830 580 kronor

Härifrån avgår besparing genom bortfall av 10 tingssekreterare och 21 fiskalskompetenta biträden enligt följande beräkning.

31 tingssekreterare eller fiskalskompetenta biträden, Ce 25: 25 à 27: 27 (sex i ortsgrupp 5, sexton i ortsgrupp 4 och nio i ortsgrupp 3)	581 100 kronor
--	----------------

Kostnadsökningen för lönerna uppgår sålunda till (830 580 — 581 100) 249 480 kronor.

Som förut angivits ingår i nämnda belopp lönekostnaden för den tingsdomartjänst, som preliminärt beräknats bli erforderlig i samband med delning av Södertörns domsaga.

I tidigare sammanhang har framhållits, att den av utredningen föreslagna organisationen är avpassad med utgångspunkt från den aktuella måltillströmningen samt att det därför kan bli erforderligt att under en övergångstid i viss utsträckning tillhandahålla särskild arbetskraft för avarbetande av målbalansen. Då det här är fråga om utgifter av övergångsnatur, som är synnerligen svåra att i dagens läge ens uppskattningsvis beräkna, har utredningen emellertid icke ansett dem böra påverka den allmänna kostnadskalkylen.

I de fall, där en tingsdomare skall tjänstgöra i två eller, beträffande de gemensamma tingsdomarna, möjligen i flera domsagor, uppkommer givetvis extra kostnader för resor och traktamenten. Dessa kostnader, som är svåra att närmare beräkna innan den nämnda tjänstgöringen utformats i sina detaljer, torde emellertid bli förhållandevis obetydliga. Dessutom mot-

vägs de av inbesparing av motsvarande kostnader för fiskaler, som tillhandahålles från hovrätterna. Utredningen anser sig ha anledning räkna med att några merkostnader i nu ifrågavarande avseende icke skall behöva uppkomma.

Hovrätterna

Kostnadsberäkningarna redovisas här nedan särskilt för varje hovrätt enligt motsvarande grunder som för häradsrätterna.

Svea hovrätt (ortsgrupp 5). Genom ordinariesättning av den ena av de båda nuvarande extra avdelningarna om fem ledamöter uppkommer följande årliga kostnader för de nytillkommande tjänsterna.

En lagman, Co 15	35 760 kronor
Två hovrättsråd, Ca 37: 39	63 432 »
Två assessorer, Ce 33: 34	54 840 »
Ett vice ordförandearvode	1 200 »

Summa 155 232 kronor

Å andra sidan uppkommer genom ordinariesättningen besparing, motsvarande avlöningen till fem extra ledamöter (löneklass 33), ökad avlöningskostnad för det hovrättsråd, som med vikariatslön som lagman tjänstgör som ordförande på avdelningen, samt ett vice ordförandearvode. Denna besparing utgör sammanlagt 138 024 kronor. Merkostnaden för ordinariesättningen blir således (155 232 — 138 024) 17 208 kronor.

I övrigt innebär utredningens förslag i jämförelse med ledamotsorganisationen enligt gällande regleringsbrev, att medel för en utökning av organisationen med två extra ledamöter ställes till Kungl. Maj:ts förfogande. Då dessa medel skall få tas i anspråk endast i den mån Kungl. Maj:t finner detta påkallat av arbetsläget i hovrätten, redovisas kostnaderna icke särskilt för denna hovrätt utan i form av ökning i den till Kungl. Maj:ts förfogande ställda medelsreserven.

Kostnadsökningen för lönerna i denna hovrätt blir alltså det nyss nämnda beloppet 17 208 kronor.

Göta hovrätt (ortsgrupp 3). Den årliga lönekostnaden för en extra ledamot, löneklass 33, utgör

25 152 kronor.

Någon besparing beräknas ej. Dock må anmärkas, att de hittillsvarande kostnaderna för en tidvis förordnad extra ledamot åtminstone i huvudsak kan beräknas bortfalla.

Hovrätten över Skåne och Blekinge (ortsgrupp 3). Då utredningens förslag innebär, att den nuvarande organisationen bibehålles oförändrad, uppkommer ingen kostnadsökning.

Hovrätten för Västra Sverige (ortsgrupp 4). Då utredningens förslag innebär, att den nuvarande organisationen bibehålles oförändrad, inträder ingen kostnadsökning. Kostnaden för en extra ledamot, som förordnas i den mån Kungl. Maj:t finner detta påkallat av arbetsläget i hovrätten, redovisas under medelsreserven.

Hovrätten för Nedre Norrland (ortsgrupp 5). För en nytillkommande hovrättsrådstjänst, Ca 37: 39, som ersätter en extra ledamot (assessor), uppkommer en merkostnad, motsvarande skillnaden mellan lönen i löneklasserna 39 och 33 5 160 kronor

Härtill kommer kostnaden för en ny extra ledamot, löne-
klass 33 26 556 kronor

Summa 31 716 kronor

Kostnadsökningen blir alltså 31 716 kronor.

Hovrätten för Övre Norrland (ortsgrupp 4). Då utredningens förslag innebär, att den nuvarande organisationen bibehålles oförändrad, uppkommer ingen kostnadsökning.

Medelsreserven. Kostnaderna för de tre extra ledamöter (två i Svea hovrätt och en i hovrätten för Västra Sverige), som är avsedda att förordnas i den mån Kungl. Maj:t finner så påkallat av arbetsläget, beräknas på följande sätt.

Två extra ledamöter, löneklass 33, Ortsgrupp 5 53 112 kronor
En extra ledamot, löneklass 33, Ortsgrupp 4 25 848 »

Summa 78 960 kronor

Sammanfattning av kostnadsökningarna

Svea hovrätt 17 208 kronor
Göta hovrätt 25 152 »
Hovrätten för Nedre Norrland 31 716 »
Medelsreserven 78 960 »

Summa 153 036 kronor

I den nuvarande organisationen bekostas extra ledamöter i viss utsträckning genom besparingar, som uppkommit främst genom att ett växlande antal tjänster som fiskal eller fiskalsaspirant av olika skäl stått obesatta. Därest sådana besparingar icke kan erhållas även i fortsättningen, kommer detta givetvis att påverka anslagsberäkningen.

Utkast till ändringar i domsagostadgan

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

13 §.

Tingsdomare åligger:

1. att närmast under häradshövdingen hava inseendet över personalen och arbetet i *domsagan*; ävensom

2. att i den mån hovrätten på förslag av häradshövdingen förordnar utföra på häradshövdingen eljest ankommande *göromål*.

Tingsdomare, vars tjänst är inrättad i viss domsaga, åligger:

1. att närmast under häradshövdingen hava inseendet över personalen och arbetet i *domsagan*;

2. att i den mån hovrätten på förslag av häradshövdingen förordnar utföra på häradshövdingen eljest ankommande *göromål*; samt

3. att, där Kungl. Maj:t så bestämt, jämväl i annan, av Kungl. Maj:t angiven domsaga under samma hovrätt utföra på häradshövdingen eljest ankommande *göromål* i den mån hovrätten på förslag av häradshövdingen förordnar.

Tingsdomare, vars tjänst är gemensam för domsagorna inom en hovrätts domkrets, åligger att i en eller flera av dem utföra på häradshövdingen eljest ankommande göromål i den mån hovrätten på förslag av vederbörande häradshövding förordnar. Tjänstgöringen bör anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med en av hovrätten för viss tid eller tillsvidare uppgjord plan.

Tingsdomare äger — — — — — fri rättegång.

Tingsdomare är — — — — — omförmälda göromål.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

14 §.

Tingssekreterare åligger:

1. att, där tingsdomare icke finnes, närmast under häradshövdingen hava inseendet över personalen och arbetet i domsagan;

2. att i — — — — — expropriationsdomstolens prövning;

3. att då — — — — — å landet;

4. att då — — — — — 6 kap. rättegångsbalken.

Göromål som — — — — — eller domsagobitråde.

Tingssekreterare äger — — — — — fri rättegång.

Tingssekreterare är — — — — — omförmälda göromål.

25 §.

Häradshövding, tingsdomare — — — — — häradsrättens ferier.

Annan ledighet — — — — — av hovrätten.

Tingsdomare, särskild inskrivningsdomare och tingssekreterare må av häradshövdingen under högst åtta dagar varje halvår beviljas annan ledighet än i första stycket sägs. Finner häradshövdingen vikarie erforderlig eller är fråga om ledighet under längre tid än nu är *sagt, skall* ansökan om ledighet göras hos hovrätten.

Tingsdomare, särskild inskrivningsdomare och tingssekreterare må av häradshövdingen under högst åtta dagar varje halvår beviljas annan ledighet än i första stycket sägs. Finner häradshövdingen vikarie erforderlig eller är fråga om ledighet under längre tid än nu är *sagt eller avser ledigheten tingsdomare, som tjänstgör i mer än en domsaga, skall* ansökan om ledighet göras hos hovrätten.

Underrättelse om — — — — — till hovrätten.

De föreslagna ändringarna i domsagostadgan är en följd av den delvis nya utformning tingsdomartjänsterna erhåller enligt utredningens förslag. Utredningen har endast föreslagit sådana jämkningar i författningstexten, som ansetts strängt nödvändiga.

I den föreslagna lydelsen av 13 § kommer ändringarna i tingsdomarens tjänstgöringsskyldighet till uttryck. 14 § behandlar bland annat tingsdomarens ställning som personalchef under häradshövdingen. Av praktiska skäl har personalchefskapet ansetts böra tillkomma tingsdomare endast i domsaga, där hans tjänst är inrättad och där han följaktligen förutsättes ha sin huvudsakliga tjänstgöring förlagd. Någon olägenhet torde icke uppkomma

genom att med denna regel en gemensam tingsdomare, vars tjänst icke är knuten till viss domsaga, överhuvud icke kommer att fungera som personalchef. I 25 § föreslås en ändring av innebörd att i fall, där en tingsdomare tjänstgör i mer än en domsaga, fråga om ledighet för tingsdomaren alltid skall behandlas av hovrätten.

Någon ändring av 28 § har icke funnits erforderlig, eftersom det redan med nuvarande lydelse torde vara uppenbart, att en tingsdomare, som tjänstgör («är anställd») i mer än en domsaga, måste få omfattningen av sina göromål i varje särskild domsaga lämpad därefter.

Med hänsyn till att utvidgningen av tingsdomarnas tjänstgöringsskyldighet icke torde kunna tillämpas å nuvarande innehavare av tingsdomartjänst synes en särskild övergångsbestämmelse böra meddelas av innebörd, att stadgandet i 13 § första stycket 3. icke skall äga tillämpning på tingsdomare, som utnämnts från tidpunkt före det stadgandet trätt i kraft.

Utredningen har övervägt att föreslå en jämkning även i 1 § Kungl. kungörelsen den 18 november 1932 ang. inskrivningsdomare och inskrivningsdagar. Det torde nämligen vara tydligt, att en tingsdomare åtminstone i regel icke bör förordnas till inskrivningsdomare i annan domsaga än den, i vilken hans tjänst är inrättad. Redan med nuvarande lydelse synes emellertid denna synpunkt kunna beaktas.

Sammanfattning

Häradsrätterna

Under de senaste åren har måltillströmningen vid häradsrätterna stigit betydligt. Trots vissa, i huvudsak provisoriska åtgärder för utökning av den dömande personalen har en för varje år allt större eftersläpning i arbetet uppkommit. Den alltmera komplicerade samhällsutvecklingen och den ökade motorismen gör en fortsatt ökning av måltillströmningen sannolik. I vart fall torde någon minskning, såvitt nu kan bedömas, icke vara att förvänta. För att domstolsförandet skall kunna fortgå utan oskäligt dröjsmål påkallas därför en förstärkning av domarorganisationen. Samtidigt är det av olika skäl angeläget att såvitt möjligt undvika en ökning av antalet domare.

Vid utformningen av sitt förslag till den nämnda förstärkningen har utredningen utgått från den av statsmakterna i skilda sammanhang fastslagna principen, att den väsentliga delen av den dömande verksamheten bör utövas av ordinarie domare. F. n. finns vid häradsrätterna 141 ordinarie domartjänster, varav 117 som häradshövding och 24 som tingsdomare. Härtill kommer tre ordinarie tjänster som särskild inskrivningsdomare. De icke-ordinarie domarna utgöres i första hand av 37 tingssekreterare. Vidare har ett växlande antal domsagor s. k. fiskalskompetent biträde — regelmässigt en fiskal med samma arbetsuppgifter som en tingssekreterare. Under budgetåret 1955/56 fanns sådant biträde hela året i 13 domsagor (i en av dessa tjänstgjorde två fiskaler) samt under minst tre månader i ytterligare 12 domsagor. Enligt utredningens mening är antalet icke-ordinarie domare alltför stort i förhållande till antalet ordinarie domare, såväl med hänsyn till den nyss anförda principen som från rekryterings- och befordringssynpunkter. Den erforderliga förstärkningen av domarorganisationen bör därför ha formen av en ökning av antalet ordinarie domartjänster i förening med en minskning av de icke-ordinarie domarnas antal.

Den mest effektiva åtgärden för att genomföra en rationell domarorganisation vid häradsrätterna skulle otvivelaktigt vara en allmän domsagoreglering. Detta gäller vare sig man eftersträvar större domsagor med flera ordinarie domare i varje domsaga eller anser, att domsagor med häradshövdingen som ensam kvalificerad domare bör förekomma i större utsträckning än nu är fallet. En allmän domsagoreglering torde emellertid icke nu

kunna komma i fråga, eftersom den skulle föregripa den översyn av under-
rätternas organisation och domsområden, som är att emotse i samband
med det väntade förstatligandet av rådhusrätterna. Under dessa omständig-
heter har utredningen i huvudsak begränsat sig till den i direktiven anbe-
fallda undersökningen av förutsättningarna att inrätta nya tingsdomar-
tjänster som ersättning för tjänster som biträdande domare på fiskalsstadiet.

F. n. är en tingsdomare skyldig att tjänstgöra endast i den domsaga, i vil-
ken hans tjänst är inrättad. En mera betydande ökning av antalet tings-
domare förutsätter enligt utredningens mening en större elasticitet hos
underrättsorganisationen i det nämnda avseendet. Utredningen föreslår där-
för, att en tingsdomare skall vara skyldig att utöver tjänstgöringen i den
domsaga, i vilken hans tjänst är inrättad, biträda med domargöromål jäm-
väl i annan domsaga under samma hovrätt. Huruvida och i vilken omfatt-
ning denna vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet skall uttagas, får bero på
omständigheterna i varje särskilt fall. Avsikten är, att förändringar i tjänst-
göringsskyldigheten endast skall äga rum vid mera påtagliga och varaktiga
förskjutningar i arbetsläget. För att markera detta föreslår utredningen, att
beslut att uttaga skyldigheten skall fattas av Kungl. Maj:t. Ett sådant be-
slut får i någon mån samma verkningar som en omreglering av de berörda
domsagorna. Förändring av tingsdomarens stationeringsort skall enligt för-
slaget kunna ske endast under de förutsättningar som i allmänhet gäller för
förflyttning av ordinarie domare. — I fråga om redan befintliga tingsdomar-
tjänster bör den vidsträcktare tjänstgöringsskyldigheten göras tillämplig i
samband med nuvarande innehavares avgång.

Utredningen föreslår vidare en helt ny typ av tingsdomartjänster, som ej
knytes till någon bestämd domsaga utan inrättas gemensamt för samtliga
domsagor under en hovrätt — *gemensamma tingsdomartjänster*. Här-
igenom blir det möjligt att ytterligare tillgodose den tidigare angivna prin-
cipen om ordinarie domare. En tingsdomare av detta slag är avsedd att en-
ligt en av hovrätten för viss tid eller tillsvidare uppgjord plan biträda med
domargöromål, regelmässigt i två eller tre domsagor, där ett stadigvarande
men till omfattningen begränsat behov av biträde föreligger i fråga om de
egentliga domargöromålen. Tingsdomaren förutsättes vara stationerad i hov-
rättsstaden, vilket torde gynnsamt påverka rekryteringen.

Tingssekreterartjänsterna föreslås i princip oförändrade till sin utform-
ning. Anordningen med fiskalskompetent biträde begränsas till sin omfatt-
ning samt får formen av extra tingssekreterartjänster för längre eller
kortare tid.

Den föreslagna, delvis nya utformningen av tingsdomartjänsterna för-
anleder vissa ändringar i domsagostadgan.

I fråga om antalet tjänster innebär utredningens förslag, att 16 nya tings-
domartjänster inrättas. Av dessa föreslås 12 få anknytning till viss dom-
saga samt fyra bli gemensamma för domsagorna under var sin hovrätt. De

12 förstnämnda tjänsterna föreslås placerade i följande domsagor, nämligen i Solna domsaga, i Oppunda och Villåttinge domsaga, i Mellansysslets domsaga med tjänstgöring tillsvidare även i Östersysslets domsaga, i Väster närkes domsaga, i Bråbygdens och Finspånga läns domsaga med tjänstgöring tillsvidare även i Linköpings domsaga, i Bräkne och Karlshamns domsaga, i Torna och Bara domsaga, i Medelpads västra domsaga, i Ångermanlands mellersta domsaga med tjänstgöring tillsvidare även i Ångermanlands västra domsaga, i Piteå domsaga med tjänstgöring tillsvidare även i Luleå domsaga, i sistnämnda domsaga samt i Kalix domsaga med tjänstgöring tillsvidare även i Torneå domsaga. De fyra för domsagorna under en hovrätt gemensamma tingsdomartjänsterna föreslås inrättade vid Svea hovrätt, Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge samt hovrätten för Övre Norrland.

Utöver de nämnda 16 nya tingsdomartjänsterna har utredningen räknat med en ny sådan tjänst i Södertörns domsaga. Denna tjänst har av Kungl. Maj:t genom uttalande i årets statsverksproposition (andra huvudtiteln s. 49) utan gensaga från riksdagens sida preliminärt förutsatts skola inrättas i samband med delning av domsagan, avsedd att äga rum senast den 1 januari 1958.

De föreslagna tingsdomartjänsterna möjliggör indragning av 10 tingssekreterartjänster, nämligen i Oppunda och Villåttinge, Väster närkes, Bråbygdens och Finspånga läns, Bräkne och Karlshamns, Torna och Bara, Medelpads västra, Ångermanlands mellersta, Piteå, Kalix samt Torneå domsagor. Vidare beräknar utredningen, att behovet av fiskalskompetent biträde i de domsagor, som beröres av de nya tingsdomartjänsterna, i huvudsak skall upphöra. Detta motsvarar ett minskat behov om ungefär nio fiskaler i jämförelse med budgetåret 1955/56.

Å andra sidan föreslår utredningen, till största delen som ersättning för nuvarande fiskalskompetenta biträden, 12 nya tingssekreterartjänster, varav åtta extra ordinarie och fyra extra. Den förstnämnda gruppen avser Sollen tona och Färentuna, Gotlands, Västerbergslags, Älvdals och Nyeds, Östra och Medelsta, Hallands norra, Jämtlands norra samt Gällivare domsagor. De fyra extra tjänsterna föreslås placerade i Södertörns, Vartofta och Frökinds, Orusts, Tjörns och Inlands samt Bollnäs domsagor.

Sammanlagt innebär utredningens förslag en ökning av antalet tingsdomartjänster från 24 till 41 — inberäknat den nya tjänsten i samband med delning av Södertörns domsaga — samt av antalet tingssekreterartjänster från 37 till 39. Å andra sidan beräknas behov av fiskalskompetenta biträden, motsvarande omkring 20 fiskaler med tjänstgöring hela året, i huvudsak bortfalla. Sammanlagda antalet biträdande domare undergår därför icke någon ökning. Att utredningen likväl räknar med ett icke oväsentligt ökat arbetsresultat i fråga om de egentliga domargöromålen beror på att enligt domsagostadgan en tingsdomare äger utföra sådana göromål i betydligt

större omfattning än en biträdande domare på fiskalsstadiet. Eftersom tingsdomaren därigenom får mindre tid över för arbetsuppgifter av annan art, medför utredningens förslag å andra sidan ett något ökat behov av tingsnotarier, uppskattningsvis sex, för de sistnämnda arbetsuppgifterna.

Den föreslagna organisationen är avpassad med utgångspunkt från nuvarande måltillströmning. Den eftersläpning i arbetet, som på många håll uppkommit, bör emellertid snarast möjligt undanröjas. För detta ändamål erfordras övergångsvis viss ytterligare förstärkning, särskilt i domsagor som icke beröres av utredningens förslag. Kostnaderna härför bör bestridas ur en medelsreserv.

I samband med prövningen av behovet av nya tingsdomartjänster har utredningen särskilt behandlat verkningarna på befodrings- och rekryteringsförhållandena av en ökning av tingsdomartjänsternas antal. Därvid har utredningen kommit till den slutsatsen, att en fortgående ökning med tiden skulle leda till en situation, då det icke längre vore möjligt att bereda samtliga tingsdomare befodran till häradshövdingtjänst eller transport till hovrättsrådstjänst. Utredningen räknar dock icke med att denna situation skall behöva inträda under tiden fram till dess ett förstatligande av rådhusrätterna kommer till stånd, vare sig i fråga om nuvarande tingsdomartjänster eller de utredningen föreslår nyinrättade. I samband med statens övertagande av rådhusrätterna bör emellertid enligt utredningens mening tingsdomartjänsternas utformning tagas under omprövning i syfte att inpassa dem i den underrättsorganisation, som kommer att förefinnas efter förstatligandet.

Den föreslagna organisationen beräknas medföra en ökad lönekostnad per år om ungefär 250 000 kronor, inberäknat rörligt tillägg. Härtill kommer vissa utgifter av övergångsnatur, som enligt vad nyss sagts erfordras för att eftersläpningen i arbetet skall kunna undanröjas. Dessa utgifter har dock icke ansetts kunna i dagens läge närmare beräknas.

Hovrätterna

Även i hovrätterna har måltillströmningen ökat under de senaste åren, vilket fått till följd en betydande ökning av arbetsbalansen. Vissa provisoriska förstärkningar av ledamotsorganisationen har endast delvis kunnat motverka denna utveckling. Om en förstärkning av häradsrätternas organisation genomföres i syfte att öka antalet där avgjorda mål, blir med oförändrad proportion överklagade mål följden en ökad måltillströmning till hovrätterna. I samma riktning kommer väntade åtgärder för att nedbringa arbetsbalansen vid de största rådhusrätterna att verka. Härtill kommer, att eftersläpningen i arbetet vid hovrätterna nått en sådan omfattning, att det framstår som högst angeläget att undanröja den. Utredningen har därför företagit en översyn av hovrätternas ledamotsorganisation och därvid fun-

nit vissa ytterligare förstärkningsåtgärder påkallade. I detta sammanhang har utredningen, bland annat under hänvisning till den storlek Svea hovrätts personalorganisation numera erhållit, förordat att en år 1952 igångsatt översyn rörande hovrätternas domkretsar fullföljes.

Vid utformningen av sitt förslag har utredningen även i fråga om hovrätterna sökt beakta principen, att den väsentliga delen av den dömande verksamheten bör utövas av ordinarie domare. Utredningens förslag innebär för de särskilda hovrätterna följande.

Svea hovrätt. En av de båda nuvarande extra avdelningarna göres ordinarie. Detta innebär, att en lagmanstjänst och fyra hovrättsrådstjänster inrättas mot att fem extra ledamotsbefattningar slopas. Den andra av de ifrågakvarande avdelningarna bibehålles tillsvidare oförändrad. Härutöver finns f. n. två extra ledamöter. Utredningen föreslår, att medel för ytterligare två extra ledamöter ställes till Kungl. Maj:ts förfogande att användas i den mån arbetsläget i hovrätten så påkallar. Härigenom möjliggöres ett bibehållande av den extra avdelning om fyra ledamöter, som innevarande år genom särskilda åtgärder tills vidare kunnat anordnas i hovrätten.

Göta hovrätt. Utöver den nuvarande organisationen med 15 ordinarie ledamöter inrättas en extra ledamotsbefattning. Utredningen har funnit detta erforderligt med särskild hänsyn till angelägenheten att snarast nedbringa den stora målbalansen i hovrätten. Vidare räknar utredningen med att behovet att, på sätt skett under de senaste åren, tidvis förordna en extra ledamot åtminstone i huvudsak skall bortfalla genom inrättandet av den extra ledamotsbefattningen. Sedan målbalansen nedbringats i sådan grad, att någon eftersläpning i arbetet ej längre kan anses föreligga, bör behovet av den extra ledamotsbefattningen prövas på nytt.

Hovrätten över Skåne och Blekinge. Den nuvarande organisationen med fjorton ordinarie och två extra ledamöter bibehålles oförändrad.

Hovrätten för Västra Sverige. Den nuvarande organisationen med 15 ordinarie och två extra ledamöter bibehålles oförändrad. Härutöver ställes medel för ytterligare en extra ledamot till Kungl. Maj:ts förfogande att användas i den mån arbetsläget i hovrätten så påkallar.

Hovrätten för Nedre Norrland. Den nuvarande organisationen om åtta ordinarie och en extra ledamot (assessor) utökas på så sätt, att den extra ledamotsbefattningen omvandlas till en ordinarie tjänst (hovrättsrådstjänst) samt en ny extra ledamotsbefattning inrättas.

Hovrätten för Övre Norrland. Den nuvarande organisationen om nio ordinarie ledamöter bibehålles oförändrad. Därvid förutsattes, att tidigare betydande att under tid, då en avdelning befinner sig utom hovrättsorten

för att hålla hovrättsting, förordna en extra ledamot (s. k. reseledamot) skall bestå.

De föreslagna förstärkningarna av hovrätternas ledamotsorganisation beräknas medföra en ökad lönekostnad per år om ungefär 150 000 kronor, inberäknat rörligt tillägg.

Domarpersonal och arbetsmängd i domsagorna

D o m s a g a	Kansliort	Biträdande domare budget- året 1955/56				Wieslander—Siljeström			Icke avgjorda mål samt ägodelningsärenden vid årets utgång		
		Tings- domare och särskild inskrivn.- domare	Tings- sekre- terare	Fiskals- kompe- tent biträde 1	År	Jämförelsetal		Härads- rätt	Expropr. domstol	Ägodeln.- domare + ägodeln.- rätt	
						I	II				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
<i>Seea honrätt:</i>											
1. Norra Roslags	Östhammar				1952	2 073	1 934	41	0	135	
					1953	2 773	2 375	43	0	49	
					1954	2 419	2 130	64	1	49	
					1955	2 179	1 993	66	0	62	
2. Mellersta Roslags	Norrhälje				1952	2 760	2 577	56	0	102	
					1953	3 249	3 046	64	0	76	
					1954	2 543	2 302	88	0	95	
					1955	2 292	1 962	84	1	67	
3. Stockholms läns västra	Stockholm				1952	2 518	2 304	34	0	48	
					1953	3 106	2 788	40	11	14	
					1954	2 589	2 316	73	0	15	
					1955	3 134	2 901	99	0	23	
4. Södra Roslags	Stockholm	2 + 1*	1		1952	8 827	8 663	183	0	50	
					1953	8 503	8 394	225	2	25	
					1954	8 077	7 940	187	0	31	
					1955	7 673	6 599	240	0	22	
5. Solna	Stockholm	1		1	1952	5 863	5 781	152	0	2	
					1953	5 801	5 675	117	0	0	
					1954	6 162	6 068	109	0	0	
					1955	7 968	7 907	140	0	0	

6. Sollentuna och Färentuna.....	Stockholm	1		1952	6 202	5 862	112	0	47
				1953	6 360	5 920	139	1	26
				1954	6 364	5 807	103	1	9
				1955	6 212	5 734	94	0	19
7. Södertörns.....	Stockholm	2		1952	9 339	9 274	292	0	64
				1953	9 036	8 941	321	0	23
				1954	10 497	10 434	296	2	70
				1955	10 329	9 127	363	6	47
8. Uppsala läns södra.....	Uppsala	1/2		1952	2 640	2 352	36	1	12
				1953	2 690	2 475	46	0	22
				1954	2 688	2 361	47	0	20
				1955	2 589	2 295	77	33	10
9. Uppsala läns norra.....	Uppsala	1/2		1952	2 583	2 359	52	0	11
				1953	2 799	2 621	49	0	20
				1954	2 682	2 375	57	4	8
				1955	2 788	2 470	83	0	18
10. Nyköpings.....	Nyköping		9/12	1952	3 166	2 931	43	0	52
				1953	3 008	2 724	67	0	46
				1954	3 239	2 868	64	0	25
				1955	3 463	3 180	97	0	37
11. Oppunda och Villåttinge.....	Katrineholm	1		1952	3 558	3 270	89	2	57
				1953	3 881	3 542	72	21	64
				1954	3 737	3 213	66	0	44
				1955	3 759	3 310	123	0	28
12. Livgedingets.....	Eskilstuna	1		1952	3 332	3 009	53	0	26
				1953	3 381	3 062	51	0	17
				1954	3 576	3 187	42	1	13
				1955	2 946	2 649	71	1	30
13. Gotlands.....	Visby	1		1952	4 205	3 859	104	0	86
				1953	4 289	3 852	90	0	13
				1954	3 770	3 384	72	0	17
				1955	3 197	2 818	80	0	14

* Särskild inskrivningsdomare.

1 Uppgifterna avser de domsagor, som haft fiskalskompetent biträde under minst tre månader av budgetåret. Brutet tal anger, att biträdet funnits i domsagan under motsvarande del av budgetåret. Biträde för uppläggande av nya fastighetsböcker har ej medräknats.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
14. Östersysslets.....	Kristinehamn			6/12	1952 1953 1954 1955	3 701 3 071 3 467 3 314	3 513 2 905 3 184 3 132	40 64 20 48	0 0 2 0	61 55 16 21
15. Mellansysslets.....	Karlstad			1	1952 1953 1954 1955	3 757 3 674 3 876 3 978	3 511 3 416 3 579 3 598	54 53 94 84	1 4 15 0	20 23 45 22
16. Södersysslets.....	Säffle				1952 1953 1954 1955	2 412 2 526 2 525 2 316	2 280 2 348 2 323 2 118	40 53 49 26	1 1 8 1	55 44 32 43
17. Nordmarks.....	Årjäng				1952 1953 1954 1955	1 934 1 194 1 206 1 167	1 818 1 091 1 082 1 073	4 4 14 10	0 0 0 0	7 9 4 2
18. Jösse.....	Arvika		1		1952 1953 1954 1955	4 068 3 253 3 002 3 121	3 858 3 052 2 669 2 853	55 28 40 53	58 1 1 1	13 11 8 24
19. Fryksdals.....	Sunne				1952 1953 1954 1955	3 285 3 455 2 174 2 306	3 100 3 287 1 944 2 085	45 43 32 36	0 0 0 0	32 17 12 21
20. Älvdals och Nyeds.....	Karlstad			1	1952 1953 1954 1955	4 234 3 986 3 307 3 643	4 006 3 717 3 054 3 374	45 46 58 105	9 106 67 42	82 52 45 46
21. Östernärkes.....	Örebro				1952 1953 1954 1955	1 626 2 083 1 676 1 989	1 446 1 895 1 440 1 686	22 54 28 51	2 0 1 94	41 38 64 24

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
31. Nås och Malungs.....	Malung				1952 1953 1954 1955	1 858 1 690 2 680 2 180	1 638 1 470 2 380 1 804	23 44 57 52	0 2 3 6	24 43 48 34
32. Nedansiljans.....	Leksand		1		1952 1953 1954 1955	2 797 2 979 2 830 2 678	2 601 2 650 2 472 2 376	102 73 88 75	2 3 4 6	147 117 107 101
33. Ovensiljans.....	Mora		1		1952 1953 1954 1955	2 682 2 949 3 980 3 419	2 523 2 782 3 756 3 159	48 73 47 60	0 5 3 3	15 32 29 36
34. Gästriklands östra.....	Gävle		1		1952 1953 1954 1955	2 839 3 999 3 417 3 269	2 614 3 736 3 146 2 911	67 34 47 57	1 0 0 2	26 16 16 35
35. Gästriklands västra.....	Storvik				1952 1953 1954 1955	2 604 2 341 2 463 2 452	2 469 2 196 2 254 2 222	29 57 77 74	1 0 0 0	13 11 13 14
<i>Göta hovrätt:</i>										
36. Kinda och Ydre.....	Kisa				1952 1953 1954 1955	1 181 1 318 1 168 1 343	1 099 1 217 1 048 1 207	27 35 30 33	0 1 1 0	9 6 5 8
37. Folkungabygdens.....	Mjölby				1952 1953 1954 1955	2 180 2 199 2 102 2 479	1 958 2 008 1 870 2 262	30 60 66 58	0 0 0 1	15 12 12 18
38. Aska, Dals och Bobergs....	Motala				1952 1953 1954 1955	1 870 1 825 1 622 1 675	1 609 1 700 1 387 1 458	32 60 42 60	0 0 0 0	16 22 12 32

39. Bråbygdens och Finspångsläns.....	Norrköping	1	8/12	1952	2 333	2 006	72	0	35
				1953	2 699	2 400	61	1	21
				1954	2 969	2 667	69	1	18
				1955	2 699	2 445	66	0	12
40. Hammarkinds, Stegeborgs och Skårkinds.....	Söderköping			1952	1 794	1 667	16	1	9
				1953	1 547	1 444	16	0	11
				1954	1 484	1 329	24	0	0
				1955	1 734	1 604	29	0	12
41. Linköpings.....	Linköping			1952	2 987	2 693	64	0	10
				1953	3 306	2 985	55	0	6
				1954	2 757	2 459	66	1	5
				1955	2 779	2 475	56	0	12
42. Tveta, Vista och Mo.....	Jönköping	1		1952	5 466	4 982	96	1	85
				1953	6 227	5 781	86	0	91
				1954	5 368	4 825	82	5	33
				1955	4 694	4 229	100	1	9
43. Norra och Södra Vedbo.....	Eksjö	1		1952	4 053	3 700	93	1	34
				1953	5 223	4 886	155	1	20
				1954	3 791	3 380	98	3	10
				1955	3 220	2 879	89	0	6
44. Njudungs.....	Vetlanda	1		1952	2 840	2 547	36	1	29
				1953	3 649	3 467	58	3	46
				1954	3 097	2 738	75	5	63
				1955	3 189	2 816	78	7	65
45. Östbo och Västbo.....	Värnamo	1		1952	4 875	4 354	40	3	72
				1953	4 223	3 800	91	15	120
				1954	4 804	4 194	143	13	140
				1955	4 652	4 087	139	17	108
46. Östra Värends.....	Växjö	1		1952	2 768	2 396	51	0	34
				1953	2 436	2 151	105	0	35
				1954	2 847	2 519	114	0	63
				1955	2 798	2 379	125	1	32

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
47. Mellersta Värends.....	Växjö				1952 1953 1954 1955	1 171 1 304 1 318 1 148	1 009 1 178 1 178 994	15 30 33 20	0 0 12 13	15 15 21 21
48. Västra Värends.....	Alvesta				1952 1953 1954 1955	2 288 2 125 1 818 2 117	2 083 1 866 1 550 1 858	11 16 27 25	56 30 42 42	32 27 24 18
49. Sunnerbo.....	Ljungby		1		1952 1953 1954 1955	2 863 3 263 3 472 3 348	2 513 2 952 3 076 2 907	88 195 218 167	8 27 23 11	71 56 60 29
50. Tjuströ.....	Gamleby				1952 1953 1954 1955	1 407 1 474 1 364 1 792	1 201 1 337 1 083 1 486	26 21 30 30	0 0 0 8	10 29 60 28
51. Sevede och Tunälans.....	Vimmerby				1952 1953 1954 1955	1 647 2 099 2 028 1 766	1 424 1 800 1 700 1 536	45 60 62 79	2 1 0 1	26 19 13 9
52. Aspelands och Handbörds....	Högsby				1952 1953 1954 1955	1 964 2 072 1 642 1 455	1 795 1 892 1 372 1 262	30 28 22 27	2 1 1 1	34 25 21 27
53. Norra Møre och Stranda.....	Kalmar				1952 1953 1954 1955	1 464 1 993 2 113 1 668	1 314 1 805 1 885 1 413	50 76 88 68	16 0 1 1	34 26 37 30
54. Södra Møre.....	Kalmar		1		1952 1953 1954 1955	3 725 4 695 3 104 3 403	3 433 4 471 2 805 3 097	60 60 39 63	5 4 3 3	44 45 52 41

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
63. Bräkne och Karlshamns	Karlshamn		1		1952 1953 1954 1955	4 237 4 500 4 019 4 590	4 090 4 357 3 812 4 347	70 62 87 81	2 1 0 0	26 29 30 16
64. Listers och Sölvesborgs	Sölvesborg			7/12	1952 1953 1954 1955	3 124 3 022 2 903 2 928	2 860 2 811 2 645 2 639	56 46 39 55	1 1 2 62	20 14 7 13
65. Ingelstads och Järrestads . . .	Simrishamn		1		1952 1953 1954 1955	2 251 3 008 2 511 3 323	1 958 2 751 2 246 2 981	24 34 35 63	0 1 2 0	53 26 43 17
66. Gårds och Albo	Kristianstad				1952 1953 1954 1955	2 143 2 400 2 084 2 077	1 987 2 200 1 829 1 756	24 19 19 22	0 0 0 0	37 28 32 13
67. Villands	Kristianstad				1952 1953 1954 1955	2 303 2 513 2 475 2 038	2 103 2 303 2 159 1 787	35 17 20 18	1 3 0 0	46 53 34 34
68. Östra Göinge	Broby				1952 1953 1954 1955	2 018 1 711 1 615 1 720	1 835 1 491 1 296 1 430	12 17 32 42	1 1 0 1	43 60 56 39
69. Västra Göinge	Hässelholm	1		9/12	1952 1953 1954 1955	5 048 5 009 5 164 4 337	4 400 4 668 4 662 3 922	49 68 64 112	1 0 0 1	52 63 60 82
70. Norra Åsbo	Klippan			4/12	1952 1953 1954 1955	3 472 3 635 3 050 2 835	3 114 3 377 2 637 2 469	51 62 80 54	0 0 0 3	39 56 22 16

71. Södra Åsbo och Bjäre.....	Ångelholm	1	1952	2 744	2 422	54	4	73
			1953	2 510	2 208	39	4	73
			1954	2 620	2 188	44	6	51
			1955	3 211	2 818	56	8	51
72. Oxie och Skytts.....	Malmö		1952	2 528	2 157	57	0	26
			1953	2 527	2 220	73	1	31
			1954	2 873	2 496	66	1	22
			1955	2 794	2 483	66	0	15
73. Torna och Barå.....	Lund	1	1952	3 891	3 612	135	50	33
			1953	3 911	3 661	101	30	30
			1954	3 623	3 300	135	25	36
			1955	4 108	3 782	137	17	30
74. Vemmenhögs, Ljunits och Herrestads.....	Ystad		1952	1 950	1 755	39	0	58
			1953	2 535	2 281	50	0	36
			1954	2 465	2 233	39	0	48
			1955	2 238	2 004	48	0	39
75. Färs.....	Sjöbo		1952	1 582	1 445	14	1	65
			1953	1 353	1 171	20	0	51
			1954	1 487	1 292	20	0	42
			1955	1 777	1 649	26	1	49
76. Frostå och Eslövs.....	Eslöv	1	1952	3 327	3 003	60	1	38
			1953	3 920	3 643	76	1	51
			1954	3 385	2 946	70	0	57
			1955	3 374	2 971	70	2	35
77. Rönnebergs, Onsjö och Harjagers.....	Landskrona	1	1952	4 014	3 715	158	2	34
			1953	3 919	3 559	93	2	18
			1954	3 392	3 053	95	0	6
			1955	3 778	3 464	111	0	29
78. Luggude.....	Hälsingborg	1	1952	2 742	2 446	58	0	13
			1953	3 294	2 952	86	1	16
			1954	3 502	3 055	85	2	19
			1955	3 351	2 931	88	3	32

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>Hovrätten för Västra Sverige:</i>										
79. Hallands södra.....	Halmstad	1			1952 1953 1954 1955	4 254 5 165 5 607 5 195	3 840 4 749 4 991 4 643	77 177 150 143	1 5 50 51	39 43 22 25
80. Hallands mellersta.....	Falkenberg		1		1952 1953 1954 1955	3 545 3 538 3 392 2 756	3 161 3 274 2 910 2 348	41 34 72 87	0 1 1 3	35 49 54 56
81. Hallands norra.....	Kungsbacka			1	1952 1953 1954 1955	3 240 3 299 3 778 2 896	2 947 2 980 3 418 2 547	41 72 99 103	0 1 1 0	90 90 88 103
82. Askims och Mölndals..... (t. o. m. 1954 Askims, Hisings och Sävedals)	Göteborg	1 + 1/2*			1952 1953 1954 1955	6 841 7 514 7 229 4 735	6 751 7 379 7 147 4 401	162 160 285 101	5 6 4 3	126 70 86 69
83. Hisings, Sävedals och Kungälv..... (t. o. m. 1954 Inlands)	Göteborg	1 + 1/2*			1952 1953 1954 1955	2 808 2 964 2 849 3 947	2 517 2 678 2 450 3 547	32 60 76 151	0 0 0 1	37 39 20 56
84. Orusts, Tjörns och Inlands... (t. o. m. 1954 Orusts o. Tjörns)	Stenungsund			9/12	1952 1953 1954 1955	1 271 1 165 1 637 3 387	1 111 1 030 1 415 2 995	6 14 20 82	1 0 1 0	10 21 18 46
85. Sunnervikens.....	Uddevalla		1		1952 1953 1954 1955	2 776 3 614 2 994 2 858	2 465 3 254 2 665 2 439	26 41 63 76	3 2 0 1	28 32 61 47
86. Norrvikens.....	Strömstad				1952 1953 1954 1955	1 942 2 314 1 639 1 928	1 753 2 088 1 412 1 762	20 21 32 84	0 0 0 0	26 45 52 65

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
95. Sydöstra Hälsinglands.....	Söderhamn				1952 1953 1954 1955	1 769 2 252 2 120 1 846	1 553 2 130 1 947 1 657	38 36 60 64	15 13 13 28	32 30 43 33
96. Norra Hälsinglands.....	Hudiksvall		1		1952 1953 1954 1955	3 420 3 339 3 036 3 427	3 155 2 995 3 035 2 944	30 46 75 82	0 1 2 10	73 59 90 47
97. Västra Hälsinglands.....	Ljusdal				1952 1953 1954 1955	2 567 1 935 2 443 2 418	2 315 1 722 2 127 1 961	20 29 22 27	30 0 1 12	20 44 82 25
98. Medelpads västra.....	Sundsvall		1		1952 1953 1954 1955	3 968 3 682 3 995 4 289	3 723 3 459 3 624 3 967	73 93 103 85	11 11 12 11	39 66 41 50
99. Medelpads östra.....	Sundsvall	1			1952 1953 1954 1955	5 133 5 150 5 656 5 529	4 505 4 750 5 199 4 988	59 83 79 106	18 18 1 2	84 70 69 65
100. Ångermanlands södra.....	Härnösand		1		1952 1953 1954 1955	3 066 3 378 3 415 3 269	2 800 3 064 3 009 2 931	53 78 40 29	1 2 1 0	46 56 57 82
101. Ångermanlands mellersta...	Sollefteå		1		1952 1953 1954 1955	3 633 3 992 3 718 2 593	3 484 3 793 3 429 2 325	79 80 66 183	1 15 8 21	35 38 36 13
102. Ångermanlands västra.....	Sollefteå			4/12	1952 1953 1954 1955	2 952 3 004 2 915 3 272	2 766 2 853 3 170 3 020	37 15 52 68	4 42 47 52	17 17 12 12

103. Ångermanlands norra	Örnsköldsvik	1	1	1952	4 781	4 374	132	0	38
				1953	5 414	5 075	132	31	56
				1954	5 295	4 776	98	0	47
				1955	5 201	4 684	109	2	36
104. Jämtlands östra	Östersund			1952	2 358	2 131	47	6	120
				1953	2 841	2 551	57	6	49
				1954	2 243	1 988	31	6	29
				1955	2 976	2 747	109	2	54
105. Jämtlands norra	Östersund		1*	1952	3 266	2 989	38	1	55
				1953	3 377	3 104	32	0	38
				1954	3 049	2 711	20	1	55
				1955	2 797	2 445	57	5	42
106. Jämtlands västra	Östersund			1952	3 001	2 851	17	0	79
				1953	2 838	2 615	12	0	82
				1954	2 674	2 400	18	1	71
				1955	2 216	1 950	10	0	81
107. Härjedalens	Sveg			1952	1 757	1 594	36	0	52
				1953	2 353	2 102	29	0	42
				1954	2 652	2 439	45	0	42
				1955	2 121	1 927	59	0	61
<i>Hovrätten för Övre Norrland:</i>									
108. Umeå	Umeå		10/12	1952	3 033	2 743	66	1	53
				1953	3 233	2 935	65	1	42
				1954	3 215	2 834	72	1	51
				1955	3 526	3 104	101	1	87
109. Västerbottens södra	Umeå			1952	2 092	1 863	42	0	54
				1953	1 799	1 569	74	0	73
				1954	1 784	1 576	103	0	100
				1955	1 584	1 299	128	0	110
110. Västerbottens västra	Lycksele	1	3/12	1952	5 211	4 766	80	0	17
				1953	5 546	5 068	93	0	22
				1954	5 806	5 264	51	0	33
				1955	4 979	4 308	79	1	26

* Tjänstgör i viss utsträckning även i Jämtlands östra och Jämtlands västra domsagor.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
111. Västerbottens mellersta.....	Umeå				1952 1953 1954 1955	1 443 1 263 1 516 1 236	1 187 1 082 1 222 980	30 25 36 37	0 0 1 0	24 22 15 43
112. Västerbottens norra.....	Skellefteå		1		1952 1953 1954 1955	3 183 3 511 3 613 3 104	2 871 3 166 3 162 2 627	29 46 65 47	3 5 3 1	41 41 48 71
113. Piteå.....	Piteå		1		1952 1953 1954 1955	4 828 4 478 3 990 3 880	4 195 4 054 3 329 3 345	106 94 125 145	0 0 4 18	81 45 41 68
114. Luleå.....	Boden	1		1	1952 1953 1954 1955	6 602 7 057 7 726 7 013	6 246 6 792 7 226 6 509	115 158 188 202	0 3 24 1	110 120 119 106
115. Kalix.....	Kalix		1		1952 1953 1954 1955	2 365 2 982 3 012 3 221	2 064 2 698 2 594 2 810	27 59 29 74	0 0 0 0	68 61 49 60
116. Torneå.....	Haparanda	1	1		1952 1953 1954 1955	4 491 4 980 4 666 5 055	4 211 4 726 4 280 4 755	56 52 49 94	1 0 0 1	46 39 58 61
117. Gällivare.....	Gällivare	1		1	1952 1953 1954 1955	4 840 5 947 6 973 6 665	4 629 5 781 6 779 6 398	135 157 206 206	2 3 1 6	19 19 26 24
Samtliga domsagor.....		24 + 3*	37	21	1952 1953 1954 1955	375 600 401 148 391 388 385 849	345 221 371 518 354 918 346 842	6 689 7 940 8 358 9 641	368 471 464 681	4 969 4 392 4 363 4 201

* Särskilda inskrivningsdomare.

Översikt över arbetsläget i domsagorna

Mål vid häradsrätterna

	1950	1951	1952	1953	1954	1955*
Under året inkomna.....	46 745	49 883	51 995	57 808	152 883	151 981
Under året slutligt handlagda	46 184	49 135	50 873	56 518	52 499	50 709
Balans vid årets utgång.....	4 786	5 598	6 680	7 971	8 358	9 641

Expropriationsmål

	1951	1952	1953	1954	1955*
Under året inkomna.....	223	385	513	335	717
Under året slutligt handlagda...	125	129	409	339	532
Därav avskrivna.....	41	105	55	27	56
Balans vid årets utgång.....	207	362	471	464	681

Mål och ärenden handlagda av ägodelningsrätt och ägodelningsdomare

	1950	1951	1952	1953	1954	1955*
Under året inkomna.....	10 770	9 855	9 815	8 419	7 940	7 564
Av ägodelningsrätt under året slutligt handlagda.....	985	1 021	827	760	759	769
Av ägodelningsdomaren under året slutligt handlagda.....	9 738	8 648	8 581	8 274	7 203	6 906
Balans vid årets utgång.....	4 327	4 601	5 029	4 378	4 363	4 192

* Uppgifterna preliminära.

¹ Jfr sid. 19.

² Jfr sid. 20.

Anm. På grund av vissa bristfälligheter i det statistiska grundmaterialet har full överensstämmelse icke uppnåtts mellan balanssiffrorna i bilagorna 1 och 2, vilka delvis bygger på olika material.

Även i övrigt är siffrorna på grund av de nämnda bristfälligheterna behäftade med en viss osäkerhet, vilket framgår bl. a. vid jämförelse mellan balansens förändringar i förhållande till antalet inkomna resp. avgjorda mål.

Hovrätternas ledamotsorganisation den 1 januari 1948, 1950 och 1956 samt den 1 oktober 1956

(med undantag för vattenöverdomstolen)

Hovrätt	Pres.	Lagmän	Hovr.råd	Assessorer (ordinarie)	Extra ledamöter	Summa
<i>1 januari 1948</i>						
Svea.....	1	7	21 + 1 ¹	7	2	39
Göta.....	1	2	9	3	—	15
Skåne o. Blekinge	1	2	8	3	1	15
Västra Sverige....	1	2	9	3	—	15
Nedre Norrland...	1	1	4	2	1	9
Övre Norrland....	1	1	5	2	—	9
Totalt	6	15	57	20	4	102
<i>1 januari 1950</i>						
Svea.....	1	7	21	7	2	38
Göta.....	1	2	9	3	—	15
Skåne o. Blekinge.	1	2	8	3	1	15
Västra Sverige....	1	2	9	3	—	15
Nedre Norrland...	1	1	4	2	1	9
Övre Norrland....	1	1	5	2	—	9
Totalt	6	15	56	20	4	101
<i>1 januari 1956</i>						
Svea.....	1	7	28	—	10	46
Göta.....	1	2	12	—	—	15
Skåne o. Blekinge.	1	2	11	—	1	15
Västra Sverige....	1	2	12	—	—	15
Nedre Norrland...	1	1	6	—	1	9
Övre Norrland....	1	1	7	—	—	9
Totalt	6	15	76	—	12	109
<i>1 oktober 1956</i>						
Svea.....	1	7	28	—	14	50
Göta.....	1	2	12	—	—	15
Skåne o. Blekinge.	1	2	11	—	2	16
Västra Sverige....	1	2	12	—	2	17
Nedre Norrland...	1	1	6	—	1	9
Övre Norrland....	1	1	7	—	—	9
Totalt	6	15	76	—	19	116

¹ Krigshovrättsråd.

Bilaga 4

Hovrätternas icke-ordinarie domarpersonal den 1 januari 1948, 1950 och 1956

	E.o. assessorer			Fiskaler ¹		
	1948	1950	1956	1948	1950	1956
Svea hovrätt.....	40	50	52	73	68	82
Göta hovrätt.....	5	10	9	21	25	28
Hovrätten över Skåne o. Blekinge.	10	10	11	21	19	23
Hovrätten för Västra Sverige....	6	7	6	14	15	27
Hovrätten för Nedre Norrland....	0	2	5	8	9	12
Hovrätten för Övre Norrland....	2	4	4	11	9	12
Totalt	63	83	87	148	145	184

¹ Här har medräknats även tingssekreterare, vattenrättssekreterare och fiskalskompetenta biträden.

Arbetsläget i hovrätterna (med undantag för vattenöverdomstolen)

Inkomna och annorledes än genom avskrivning avgjorda mål

	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956 1.1.—30.9.
<i>Svea hovrätt:</i>							
Inkomna	2 244	2 351	2 519	2 690	2 924	2 872	1 985
Avgjorda {totalt	1 931	2 169	2 231	2 343	2 263	2 558	1 688
{per ledamot.	51,8	62,0	60,8	57,3	56,6	56,8	—
Balans 31.12 (1956:30.9)	532	519	583	672	1 045	973	1 000
<i>Göta hovrätt:</i>							
Inkomna	694	691	750	835	848	861	606
Avgjorda {totalt	625	627	648	706	730	743	512
{per ledamot.	41,7	41,8	45,2	47,1	48,7	49,5	—
Balans 31.12 (1956:30.9)	226	222	240	274	268	284	296
<i>Hovrätten över Skåne och Blekinge:</i>							
Inkomna	677	737	765	831	799	984	648
Avgjorda {totalt	674	706	677	725	797	844	645
{per ledamot.	44,9	47,1	44,4	48,4	53,1	56,3	—
Balans 31.12 (1956:30.9)	141	138	174	229	164	222	169
<i>Hovrätten för Västra Sverige:</i>							
Inkomna	765	756	805	824	898	970	681
Avgjorda {totalt	695	648	685	772	760	848	588
{per ledamot.	46,3	45,2	45,6	50,7	50,7	56,5	—
Balans 31.12 (1956:30.9)	176	204	226	204	270	295	313
<i>Hovrätten för Nedre Norrland:</i>							
Inkomna	341	320	365	440	453	482	401
Avgjorda {totalt	339	296	327	383	412	442	335
{per ledamot.	40,7	35,9	39,2	46,0	49,4	53,1	—
Balans 31.12 (1956:30.9)	75	81	84	122	136	140	174
<i>Hovrätten för Övre Norrland:</i>							
Inkomna	358	430	429	432	439	463	373
Avgjorda {totalt	313	348	386	356	380	467	256
{per ledamot.	36,4	41,0	44,0	42,8	45,6	56,1	—
Balans 31.12 (1956:30.9)	132	162	156	178	188	145	214
<i>Samtliga hovrätter:</i>							
Inkomna	5 079	5 285	5 633	6 052	6 361	6 632	4 694
Avgjorda {totalt	4 577	4 794	4 954	5 285	5 342	5 902	4 024
{per ledamot.	46,4	49,5	50,2	52,0	52,5	55,3	—
Balans 31.12 (1956:30.9)	1 282	1 326	1 463	1 679	2 071	2 059	2 166

Hovrätternas sammansättning vid avgörande av mål år 1955

a. Fördelning på skilda ledamotsgrupper

Ledamotsgrupp	Svea hovrätt		Göta hovrätt		Hovrätten över Skåne och Blekinge		Hovrätten för Västra Sverige		Hovrätten för Nedre Norrland		Hovrätten för Övre Norrland		Samtliga hovrätter	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Ordinarie ledamot.....	5 030	50,57	1 679	54,50	2 323	66,91	2 115	57,98	895	50,05	809	42,85	12 851	53,95
Hovrättsassessor.....	2 093	21,05	682	22,14	235	6,77	321	8,80	622	34,79	489	25,90	4 442	18,65
Adj. ord. underrättsdom.	—	—	2	0,06	63	1,81	—	—	1	0,06	14	0,74	80	0,33
Adj. fiskal eller tingssekr.	2 822	28,38	718	23,30	838	24,14	1 212	33,22	270	15,10	493	26,11	6 353	26,67
Annan adj. ledamot.....	—	—	—	—	13	0,37	—	—	—	—	83	4,40	96	0,40
Totalt	9 945	100,00	3 081	100,00	3 472	100,00	3 648	100,00	1 788	100,00	1 888	100,00	23 822	100,00

b. Antal adjungerade fiskaler

Antal adjungerade fiskaler (inberäknat tingssekreterare)	Svea hovrätt		Göta hovrätt		Hovrätten över Skåne och Blekinge		Hovrätten för Västra Sverige		Hovrätten för Nedre Norrland		Hovrätten för Övre Norrland		Samtliga hovrätter	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Ingen adj. fiskal.....	296	11,98	249	32,38	199	22,92	211	23,14	222	49,66	65	13,77	1 242	20,92
1 ».....	1 546	62,59	330	42,91	503	57,95	274	30,04	179	40,04	323	68,44	3 155	53,13
2 ».....	608	24,62	183	23,80	163	18,78	345	37,83	46	10,30	82	17,37	1 427	24,03
3 ».....	20	0,81	7	0,91	3	0,35	82	8,99	—	—	2	0,42	114	1,92
Totalt	2 470	100,00	769	100,00	868	100,00	912	100,00	447	100,00	472	100,00	5 938	100,00

Anm. I tabellen har ej medräknats de avgöranden (sammanlagt 14), vari fem ledamöter deltagit.

Domartjänster den 1 januari 1956

I nedanstående tablå användes följande indelning:

1. *Tjänster över rådsklassen*: Justitieråd, president, lagman, häradshövding, vattenrättsdomare, borgmästare, rådman som är ordf. å avdelning.
2. *Tjänster i rådsklassen m. m.*: Hovrättsråd, revisionssekreterare i lönegrad Ca 37, tingsdomare, bitr. vattenrättsdomare, särskild inskrivningsdomare, rådman som ej är ordf. å avdelning.
3. *Passagetjänster*: Revisionssekreterare i lönegrad Ca 33, hovrättsassessor, rådhusrättsassessor.
4. *Begynnelse-tjänster*: Hovrättsfiskal (inkl. vattenrättssekreterare och fiskalskompetent biträde), tingssekreterare, ovan ej upptagen tjänsteman i domarkarriären vid rådhusrätt.

	Tjänster över rådsklassen	Tjänster i rådsklassen m. m.	Passage- tjänster	Begynnelse- tjänster	Summa
A. Högsta domstolen.....	24	—	—	—	24
B. Nedre justitierevisionen.....	—	¹ 11	17	—	28
C. Hovrätterna:					
Svea.....	10	36	52	70	168
Göta.....	3	14	9	20	46
Skåne o. Blekinge.....	3	13	11	16	43
Västra.....	3	13	6	24	46
Nedre Norrland.....	2	6	² 6	7	21
Övre Norrland.....	2	9	4	10	25
Summa	23	91	88	147	349
D. Häradsrätterna och vattendomstolarna.....	127	30	—	³ 7	194
E. Rådhusrätterna:					
Stockholms rrtt.....	23	22	56	30	131
Göteborgs rrtt.....	8	13	22	20	63
Malmö rrtt.....	4	7	12	10	33
Övriga rrtter.....	47	93	28	—	168
Summa.....	82	135	118	60	395
Summa summarum	256	267	223	244	990

Anm. 1. Antalet passagetjänster vid rådhusrätterna är ungefärligt.

Anm. 2. Antalet hovrättsassessorer och fiskaler är det faktiska antalet. I övrigt redovisas antalet tjänster.

Anm. 3. T.f. tingssekreterare redovisas icke dessutom som fiskal.

Anm. 4. Då omkring 25 tjänster var vakanta den 1 januari 1956, därav 10 passagetjänster vid nedre justitierevisionen och ca 10 tjänster vid rådhusrätterna, var det faktiska antalet personer på domarbanan vid nämnda tidpunkt omkring 990 minskat med omkring 25 eller alltså omkring 965.

¹ Därav en på övergångsstat.

² Därav en ordinarie assessor på övergångsstat.

³ Härutöver tjänstgjorde som vattenrättssekreterare eller fiskalskompetenta biträden omkring 40 fiskaler, vilka i tabellen redovisas under C.

Personalgrupper inom det statliga domstolsväsendet den 1 januari
nedan angivna år

	1933	1936	1941	1946	1951	1954	1955	1956
1. Justitieråd.....	24	28	24	24	24	24	24	24
2. President.....	3	3	4	4	6	6	6	6
3. Lagman.....	—	—	—	—	16	16	16	17
4. Häradshövding.....	119	117	116	115	116	117	117	117
5. Vattenrättsdomare.....	4	4	4	4	6	8	10	10
S:a raderna 1—5.....	150	152	148	147	168	171	173	174
6. Hovrättsråd.....	70	70	77	77	68	89	89	91
7. Rev.sekr. i rådsklass.....	23	23	27	27	27	14	13	11
8. Tingsdomare ¹	—	2	10	11	21	22	22	24
9. Bitr. vattenrättsdomare.....	—	—	—	—	4	3	3	3
10. Vice häradshövding.....	7	1	—	—	—	—	—	—
11. Särskild inskr.domare.....	1	1	1	3	3	3	3	3
S:a raderna 6—11.....	101	97	115	118	123	131	130	132
S:a raderna 1—11.....	251	249	263	265	291	302	303	306
12. Rev.sekr. Ca 33.....	—	—	—	—	—	13	14	17
13. Assessor.....	60	67	52	75	92	85	85	88
S:a raderna 12—13.....	60	67	52	75	92	98	99	105
Avgår vakanser rad 12.....	—	—	—	—	—	13	11	10
Verkligt antal rad 12—13...	60	67	52	75	92	85	88	95
14. Tingssekreterare.....	16	46	43	45	39	38	39	37
15. Fiskal ²	32	51	98	124	120	134	141	147
S:a raderna 14—15.....	48	97	141	169	159	172	180	184
S:a summarum.....	359	413	456	509	542	559	571	585

¹ Före år 1943 bitr. domare eller sekreterare med assessorskompetens.

² Inkl. vattenrättssekreterare och fiskalskompetenta biträden, vilka båda grupper den 1 januari 1956 tillsammans var omkring 40 till antalet.

Anm. Genom viss dubbelräkning vid vakanser blir antalet något för högt. Det verkliga antalet den 1 januari 1956 var sålunda 580. Jämför bilaga 9, som upptar det verkliga antalet för varje personalgrupp.

De statliga domarna den 1 januari 1956, fördelade efter födelseår
och innehavd befattning

Född år	Justitieråd	President	Lagman	Häradshöv- ding+vatten- rättsdomare	Hovrättsråd	Revisions- sekreterare (Ca 37)	Tingsdomare + bitr. vatten- rättsdomare	Revisions- sekreterare (Ca 33)	Assessor	Fiskal + tingssekr. + vattenr.-sekr.	Särskild inskrivnings- domare	Summa
1889				5								5
90		1	1	2	1							5
91	1	1		4								6
92	1		1	7								10
93	3		5	10	1						1	19
94	1		1	6							1	9
95		2		5		1					1	9
96	3			6								9
97	1	1	2	6								10
98	1		1	1	1							4
99	1	1	1	8	3							14
1900	1		1	8	4							14
01				6	2							8
02	4			7	3							14
03				4	3							7
04			2	6	3	1						12
05	2		1	6	5	1						15
06	1			6	6					1		14
07				7	9	3	1					20
08	2		1	4	11	1	2					21
09				1	9				3			13
10	1			1	10	1	1	1	1			16
11	1			1	3		1		2			8
12				1	4		3	1	4			13
13				2	5	1	3		2			13
14					4		4	3	5			16
15				3	2		1	3	3	1		13
16				1	1		3		9	1		15
17					1		3		8	6		18
18							1		16	5		22
19				1			3		16	9		29
20									12	13		25
21									5	26		31
22									2	18		20
23										30		30
24										20		20
25										22		22
26										12		12
27										16		16
28										3		3
S:a	24	6	17	125	91	9	26	8	88	183	3	580

Bilaga 10

Befordringsåldern på den statliga domarbanan

a. Häradshövdingar och vattenrättsdomare

År för utnämning	Antal befattningshavare utnämnda vid en ålder av			Befordringsålder i genomsnitt
	högst 42 år	43—45 år	46 år eller högre	
1925—29	2	11	8	45,3
1930—34	13	10	12	44,1
1935—39	6	20	9	44,7
1940—44	6	10	10	44,6
1945—49	8	10	10	44,9
1950—55	9	6	25	46,2
1946	—	1	—	44,0
1947	2	1	5	45,1
1948	4	3	3	44,2
1949	2	2	1	45,4
1950	1	3	10	47,0
1951	2	1	4	45,4
1952	—	—	4	47,8
1953	2	1	1	42,8
1954	3	1	2	42,7
1955	1	—	4	49,2

b. Befattningshavare i rådsklass

År för utnämning	Antal befattningshavare utnämnda vid en ålder av			Befordringsålder i genomsnitt
	högst 36 år	37—39 år	40 år eller högre	
1946—49	2	10	55	41,2
1950—55	8	20	61	40,9
1946	—	3	16	41,1
1947	—	1	5	41,8
1948	—	5	29	41,4
1949	2	1	5	39,9
1950	1	2	15	42,3
1951	—	2	5	41,7
1952	2	8	14	40,8
1953	5	4	17	39,9
1954	—	2	7	40,8
1955	—	2	3	40,8

c. Hovrättsråd

År för utnämning	Antal befattningshavare utnämnda vid en ålder av			Befordringsålder i genomsnitt
	högst 36 år	37—39 år	40 år eller högre	
1925—29	—	17	9	39,3
1930—34	7	27	9	38,5
1935—39	4	39	17	38,7
1940—44	4	22	14	39,1
1945—49	2	9	42	40,9
1950—55	1	5	61	43,2
1946	—	3	14	41,0
1947	—	1	5	41,8
1948	—	4	17	41,0
1949	2	1	3	39,2
1950	1	—	6	41,9
1951	—	—	10	43,4
1952	—	—	4	43,8
1953	—	4	26	42,8
1954	—	1	7	41,5
1955	—	—	8	46,8

I ovanstående uppgifter ingår revisionssekreterare, som utan att tidigare ha innehaft hovrättsrådsämbete utnämnts till hovrättsråd.

d. Tingsdomare och biträdande vattenrättsdomare

År för utnämning eller förordnande	Antal befattningshavare utnämnda eller förordnade vid en ålder av			Befordringsålder i genomsnitt
	högst 36 år	37—39 år	40 år eller högre	
1948	—	—	6	40,8
1949	—	—	—	—
1950	—	2	1	38,7
1951	—	1	—	37,0
1952	2	8	3	38,5
1953	5	1	2	38,0
1954	—	1	1	39,5
1955	—	2	—	37,5
1950—55	7	15	7	38,3

e. E.o. assessorer

År för förordnande	Antal befattningshavare förordnade vid en ålder av			Befordringsålder i genomsnitt
	högst 32 år	33—34 år	35 år eller högre	
1925—29	28	11	2	32,1
1930—34	7	36	15	33,9
1935—39	12	23	21	33,9
1940—44	2	19	42	35,6
1945—49	3	19	82	36,1
1950—55	8	29	54	34,9
1946	—	2	25	36,9
1947	—	1	10	36,7
1948	—	8	23	35,9
1949	3	8	19	35,2
1950	3	6	7	34,5
1951	3	5	10	34,6
1952	2	5	10	34,4
1953	—	5	4	35,1
1954	—	4	10	35,0
1955	—	4	13	36,0

Under åren 1946, 1947, 1952 och 1953 utnämndes eller förordnades vissa tingsdomare, sammanlagt 6, utan att först ha varit e.o. assessorer. Dessa har medräknats i ovanstående sammanställning.

Uppgifter om de vid rikets hovrätter antagna fiskalerna, fördelade på ettårsgrupper efter antagningsåret

- a. Antalet antagna fiskaler.
 b. Medianvärdet (centralvärdet) för åldern vid antagandet.
 c. Avgången av fiskaler till rådhusrätterna resp. till annan verksamhet.
 d. Antalet assessorsförordnanden, totalt och i procent av antalet antagna fiskaler.
 e. Medianvärdet, uttryckt i hela år, för tiden mellan fiskalsantagande och assessorsförordnande.

Antagningsår	Fiskaler:						Assessorer:		
	Antal fiskaler	Median-ålder	Avgång såsom fiskal (c)				Antal	%	Median-tid i år mellan fiskalan-tagn. och assessorsför-ordn. (e)
			till rådhus-rätterna		till annan verk-samhet				
			Antal	%	Antal	%			
(a)	(b)					(d)	(d)	(e)	
1932	12	29	—	—	—	—	12	100,0	5
1933	34	28/29	—	—	3	8,8	31	91,2	6
1934	30	28/29	5	16,7	5	16,7	20	66,6	7
1935	39	28	9	23,1	5	12,8	25	64,1	7/8
1936	43	29	7	16,3	10	23,3	26	60,4	8
1937	31	28	11	35,5	5	16,1	15	48,4	9
1938	30	28	11	36,7	5	16,7	14	46,7	8
1939	23	27	—	—	6	26,1	17	73,9	8/9
1940	12	28	2	16,7	2	16,7	8	66,6	8
1941	18	28	—	—	4	22,2	14	77,8	7
1942	28	29	8	28,6	4	14,3	16	57,1	7
1943	18	28	3	16,7	3	16,7	12	66,6	6
1944	41	29	16	39,0	4	9,8	21	51,2	6
1945	41	28	11	26,8	6	14,6	23 (1)	56,1 (2,4)	6
1946	29	28	9	31,0	6	20,7	14	48,3	6
1947	30	29	9	30,0	6	20,0	15	50,0	7
1948	40	29	14	35,0	6	15,0	18 (2)	45,0 (5,0)	7
1949	48	29	13	27,1	7	14,6	5 (23)	10,4 (47,9)	
1950	46	29	9	19,6	7	15,2	(30)	(65,2)	
1951	39	29/30	7	17,9	10	25,6	(22)	(56,4)	
1952	35	29	4	11,4	8	22,9	(23)	(65,7)	
1953	29	29	6	20,7	3	10,3	(20)	(69,0)	
1954	44	29	7	15,9	4	9,1	(33)	(75,0)	
1955	39	29	4	10,3	2	5,1	(33)	(84,6)	
Totalt									
1932—55	779	29	165	21,2	121	15,5	306 (187)
1932—48	499	28	115	23,0	80	16,0	301 (3)	60,3 (0,6)	7

Siffrorna inom parentes avser kvarvarande fiskaler, vilka den 1/1 1956 ännu icke fått assessorsförordnande.

Avgången på assessorsstadiet, fördelad dels efter årtalet för fiskalsantagandet, dels efter avgångsåret, avseende det totala antalet fiskaler som antagits under perioden 1932—1945

Fördelning efter året för fiskalsantagandet			Fördelning efter avgångsåret	
Fiskal år	Antal avgångna efter assessorsförordnande	Avgången i % av antalet assessorer	Avgång år	Antal avgångna efter assessorsförordnande
1932	6	50,0	1944	1
1933	4	12,9	1945	2
1934	3	15,0	1946	3
1935	7	28,0	1947	2
1936	7	26,9	1948	5
1937	2	13,3	1949	4
1938	4	28,6	1950	6
1939	2	11,8	1951	3
1940	1	12,5	1952	2
1941	—	0,0	1953	5
1942	1	6,3	1954	3
1943	2	16,7	1955	2
1944	1	4,8	Okänt	4
1945	2	8,7		
	Totalantal 42	Totalt 16,5		Totalantal 42

Föreslagna tjänster som biträdande domare

Td = tingsdomare

Ts = tingssekreterare

Fb = fiskalskompetent biträde

Nr i bil. 1	Domsaga	Kansliort	Biträdande domare budgetåret 1955/56	Utredningens förslag
	<i>Svea hovrätt</i>			
4	Södra Roslags	Stockholm	2 Td + 1 Ts	2 Td + 1 Ts
5	Solna	»	Td + Fb	2 Td
6	Sollentuna och Färentuna	»	Td + Fb	Td + Ts
7	Södertörns	»	2 Td + 2 Fb	3 Td + Ts (extra) (delning av domsagan aktuell)
8	Uppsala läns södra	Uppsala	Ts	Ts
9	Uppsala läns norra	Uppsala		
10	Nyköpings	Nyköping	Fb (9 mån.)	— (bitr. från gemensam Td)
11	Oppunda och Villåttinge	Katrineholm	Ts	Td
12	Livgedingets	Eskilstuna	Ts	Ts
13	Gotlands	Visby	Fb	Ts
14	Östersysslets	Kristinehamn	Fb (6 mån.)	(bitr. från Td i nr 15)
15	Mellansysslets	Karlstad	Fb	Td (skall bitr. i nr 14)
18	Jösse	Arvika	Ts	Ts
20	Älydals och Nyeds	Karlstad	Fb	Ts
22	Västernärkes	Örebro	Ts	Td
23	Karlskoga	Karlskoga	Ts	Ts
24	Lindes och Nora	Lindesberg	Ts	Ts
25	Västmanlands mellersta	Västerås	Fb (5 mån.)	— (bitr. från gemensam Td)
26	Västmanlands västra	Köping	Ts	Ts
28	Falu	Falun	Td	Td
29	Hedemora	Hedemora	Td	Td
30	Västerbergslags	Ludvika	Fb	Ts
32	Nedansiljans	Leksand	Ts	Ts
33	Ovansiljans	Mora	Ts	Ts
34	Gästriklands östra	Gävle	Ts	Ts
Summa f. n.: 8 Td + 12 Ts + 9 ² / ₃ Fb = 29 ² / ₃ Förslag: 13 Td + en gemensam tingsdomare + 15 Ts (varav en extra) = 29.				

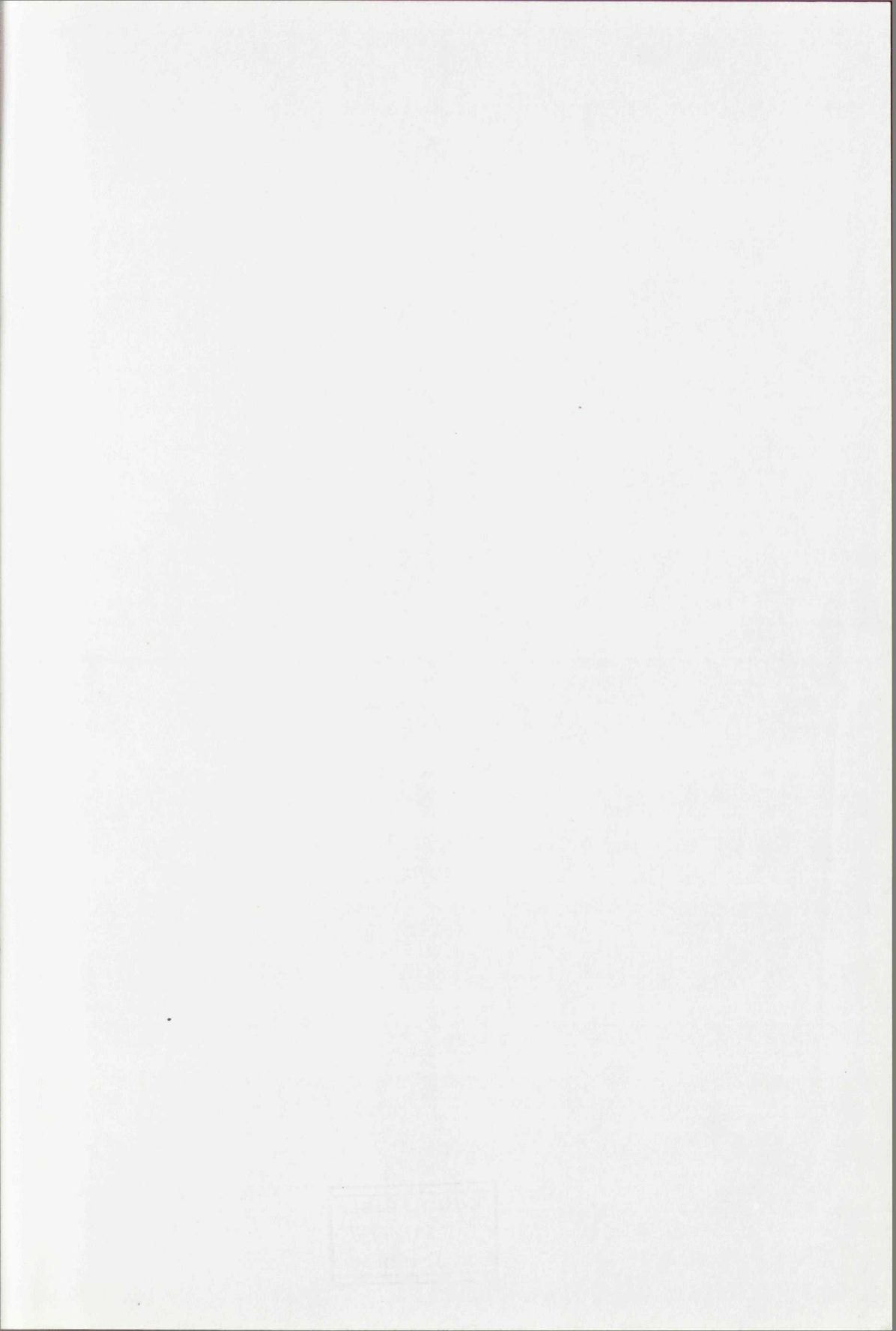
Nr i bil. 1	Domsaga	Kansliort	Biträdande domare budgetåret 1955/56	Utredningens förslag
	<i>Göta hovrätt</i>			
39	Bråbygdens och Finspånge läns	Norrköping	Ts	Td (skall bitr. i nr 41)
41	Linköpings	Linköping	Fb (8 mån.)	— (bitr. från Td i nr 39)
42	Tveta, Vista och Mo	Jönköping	Td	Td (+ bitr. från gemensam Td)
43	Norra och Södra Vedbo	Eksjö	Ts	Ts
44	Njudungs	Vetlanda	Ts	Ts
45	Östbo och Västbo	Värnamo	Td	Td
46	Östra Värends	Växjö	Ts	Ts
49	Sunnerbo	Ljungby	Ts	Ts
54	Södra Möre	Kalmar	Ts	Ts
56	Vadsbo	Mariestad	Ts	Ts
57	Skövde	Skövde	Td	Td (+ bitr. från gemensam Td)
58	Vartofta och Frökinds	Falköping	Fb	Ts (extra)
<i>Summa f. n.: 3 Td + 7 Ts + 1²/₃ Fb = 11²/₃ Förslag: 4 Td + en gemensam tingsdomare + 7 Ts (varav en extra) = 12.</i>				
	<i>Hovrätten över Skåne och Blekinge</i>			
62	Östra och Medelsta	Ronneby	Td + Fb	Td + Ts
63	Bräkne och Karlshamns	Karlshamn	Ts	Td
64	Listers och Sölvesborgs	Sölvesborg	Fb (7 mån.)	—
65	Ingelstads och Järrestads	Simrishamn	Ts	Ts
69	Västra Göinge	Hässleholm	Td + Fb (9 mån.)	Td (+ bitr. från gemensam Td)
70	Norra Åsbo	Klippan	Fb (4 mån.)	— (bitr. från gemensam Td)
71	Södra Åsbo och Bjäre	Ängelholm	Ts	Ts
72	Oxie och Skytts	Malmö	—	— (bitr. från gemensam Td)
73	Torna och Bara	Lund	Ts	Td
76	Frosta och Eslövs	Eslöv	Ts	Ts
77	Rönnebergs, Onsjö och Harjagers	Landskrona	Ts	Ts
78	Luggude	Hälsingborg	Ts	Ts
<i>Summa f. n.: 2 Td + 7 Ts + 2²/₃ Fb = 11²/₃ Förslag: 4 Td + en gemensam tingsdomare + 6 Ts = 11.</i>				
	<i>Hovrätten för Västra Sverige</i>			
79	Hallands södra	Halmstad	Td	Td
80	Hallands mellersta	Falkenberg	Ts	Ts
81	Hallands norra	Kungsbacka	Fb	Ts
82	Askims och Mölndals	Göteborg	Td	Td
83	Hisings, Sävedals och Kungälv	Göteborg	Td	Td
84	Orusts, Tjörns och Inlands	Stenungsund	Fb (9 mån.)	Ts (extra)
85	Sunnervikens	Uddevalla	Ts	Ts
90	Vättle, Ale och Kullings	Alingsås	Td	Td
91	Flundre, Väne och Bjärke	Trollhättan	Td	Td
<i>Summa f. n.: 5 Td + 2 Ts + 1³/₄ Fb = 8³/₄ Förslag: 5 Td + 4 Ts (varav en extra) = 9.</i>				

Nr i bil. 1	Domsaga	Kansliort	Biträdande domare budgetåret 1955/56	Utredningens förslag
	<i>Hovrätten för Nedre Norrland</i>			
94	Bollnäs	Bollnäs	Fb (10 mån.)	Ts (extra)
96	Norra Hälsinglands	Hudiksvall	Ts	Ts
98	Medelpads västra	Sundsvall	Ts	Td
99	Medelpads östra	Sundsvall	Td	Td
100	Ångermanlands södra	Härnösand	Ts	Ts
101	Ångermanlands mellersta	Sollefteå	Ts	Td (skall bitr. i nr 102)
102	Ångermanlands västra	Sollefteå	Fb (4 mån.)	— (bitr. från Td i nr 101)
103	Ångermanlands norra	Örnsköldsvik	Td + Ts	Td + Ts
104	Jämtlands östra	Östersund		
105	Jämtlands norra	»	Fb (biträder i nr 104 och 106)	Ts (skall bitr. i nr 104 och 106)
106	Jämtlands västra	»		
<i>Summa f. n.: 2 Td + 5 Ts + 2¹/₆ Fb = 9¹/₆ Förslag: 4 Td + 5 Ts (varav en extra) = 9.</i>				
	<i>Hovrätten för Övre Norrland</i>			
108	Umeå	Umeå	Fb (10 mån.)	— (bitr. från gemensam Td)
110	Västerbottens västra	Lycksele	Td + Fb (3 mån.)	Td (+ bitr. från gemensam Td)
112	Västerbottens norra	Skellefteå	Ts	Ts
113	Piteå	Piteå	Ts	Td (skall bitr. i nr 114)
114	Luleå	Boden	Td + Fb	2 Td (+ bitr. från Td i nr 113)
115	Kalix	Kalix	Ts	Td (skall bitr. i nr 116)
116	Torneå	Haparanda	Td + Ts	Td (+ bitr. från Td i nr 115)
117	Gällivare	Gällivare	Td + Fb	Td + Ts
<i>Summa f. n.: 4 Td + 4 Ts + 3¹/₁₂ Fb = 11¹/₁₂ Förslag: 7 Td + en gemensam tingsdomare + 2 Ts = 10.</i>				

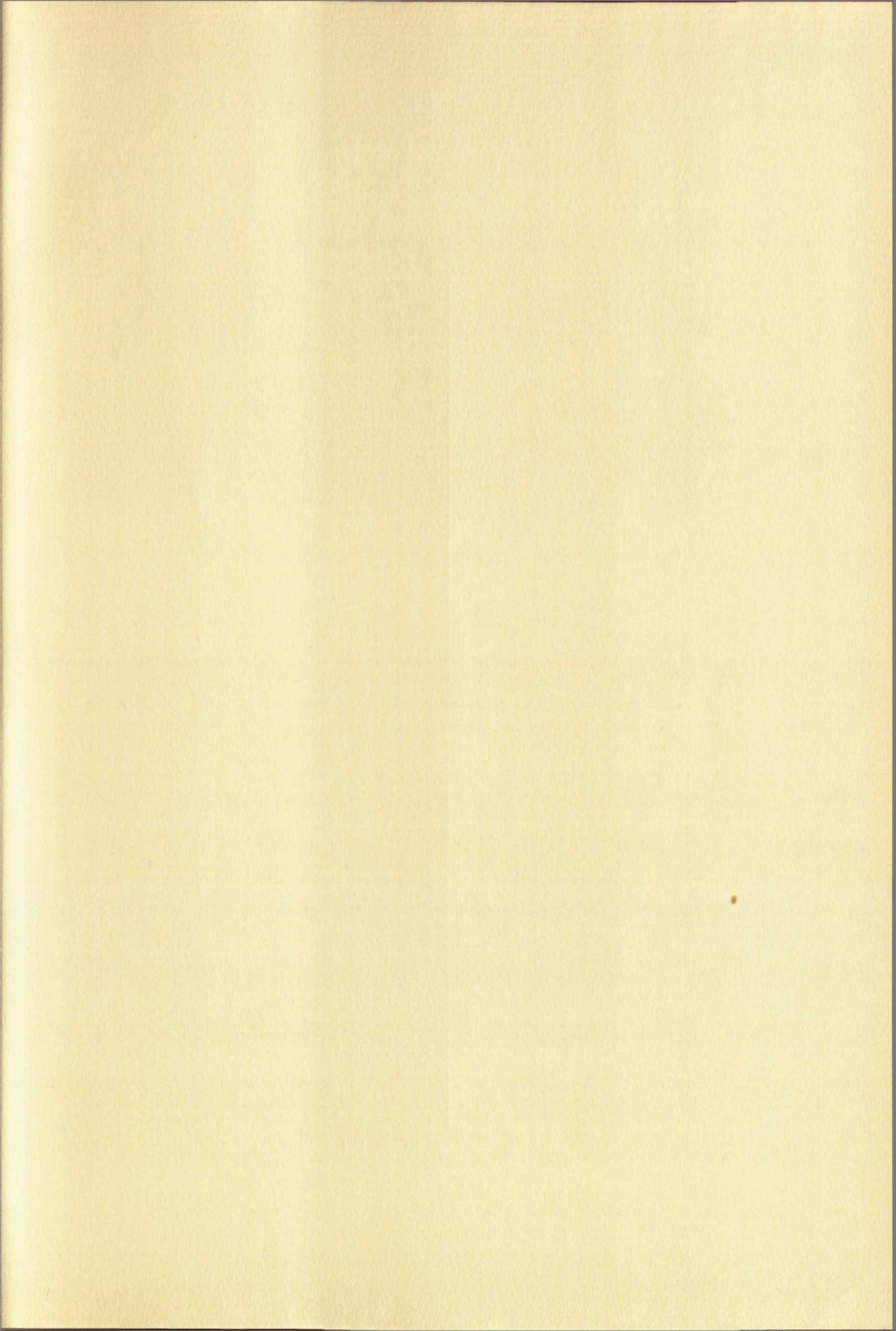
Samtliga hovrätter

Hovrätt	Nuvarande organisation				Förslag		
	Td	Ts	Fb	S:a	Td	Ts	S:a
Svea.....	8	12	9 ² / ₃	29 ² / ₃	14	15	29
Göta.....	3	7	1 ² / ₃	11 ² / ₃	5	7	12
Skånska.....	2	7	2 ² / ₃	11 ² / ₃	5	6	11
Västra.....	5	2	1 ³ / ₄	8 ³ / ₄	5	4	9
Nedre Norrland.....	2	5	2 ¹ / ₆	9 ¹ / ₆	4	5	9
Övre Norrland.....	4	4	3 ¹ / ₁₂	11 ¹ / ₁₂	8	2	10
Summa f. n.	24	37	21	82	41	39	80

Anm. Endast fiskalskompetenta biträden, som tjänstgjort minst tre månader, har medräknats.

KUNGL. BIBL.
- 5 JAN 1957
STOCKHOLM

Statens offentliga utredningar 1956

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Upphovsmannarätt till litterära och konstnärliga verk. [25]
Rådhusrätts sammansättning i brottmål. [28]
Domartjänster i häradsrätt och hovrätt. [52]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Upplyningsverksamhet vid folkomröstningar. [35]

Kommunalförvaltning.

Städernas donationsjord. [7]
Kommunalförbund och indelningsändringar. [19]

Statens och kommunernas finansväsen.

Förenklad statsbidragsgivning. [8]
Tulltaxa. Förslag av 1952 års tulltaxekommitté. 1 Allmänna synpunkter. [14] 2. Detaljmotivering [15] 3. Taxan. [16]
Vissa ändringar i nöjesbeskattningen m. m. [23]
Nya kommunala orsavsdrag. [41]

Politi.

Tillsynen å djurskyddslagens efterlevnad. [49]
1951 års oljeutredning. Brandfarliga varor. Del 1. [50] Del 2. Bilagor. [51]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Aldringstvård. [1]
Statsägda aktiebolag i Sverige. [6]
Pennyvärdeundersökningen. 3. Investeringsverksamhet och sparande. Balansproblem på lång och kort sikt. [10]
Utredningen om kortare arbetstid. [20] Bilagor. [21]
Statsägda företag i utlandet. [24]
Remissyttranden. [31]
Hemmen och samhällsplaneringen. [32]
Statens byggnadsbesparingsutrednings betänkande. 1. Offentliga byggnader. Översikt och byggnadsbehov. [39]
Riktlinjer för bostadspolitiken. [40]
Zigenarfrågan. [43]
Bränsleutredningen 1951. 1. Bränsleförsörjningen i atomåldern. Förutsättningar, slutledningar, rekommendationer och förslag. [46]
Stöd åt ofullständiga familjer. [47]
Statsbudgetens verkningar på konjunkturutvecklingen. [48]

Hälso- och sjukvård.

Betänkande med förslag till sjukhuslag m. m. [27]
Lag om rätt att utöva läkekonsten. [29]
Kliniska utbildningsplatser för blivande läkare. [34]
Alkoholblodprovet. [37]
Strålskydd. [38]

Allmänt näringsväsen.

Frågan om fortsatt samarbete mellan staten och TGO i LKAB. [9]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Fiskhandeln i Sverige. [2]
Statens stöd åt växtförädlingen m. m. [4]
Fiskeområde. [17]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Skogsindustrins utbyggnad. [33]
Skogsbrukets arbetsmarknad. [36]

Industri.

Atomenergien. [11]

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Standardtariffer för detaljdistribution av elektrisk kraft. [5]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Restaurering av Uppsala domkyrka. [3]
Bihang till kyrkohandboken. [12]
Konstbildning i Sverige. [13]
Seminarieorganisationen. 1. [18]
Alternativt aftonsångsritual. [22]
Byggnadsminnen. [26]
Prästvalsag. [30]
Staten och de politiska ungdomsorganisationerna. [42]

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Översyn av Förenta Nationernas stadga. [44]
Nordiska parlamentariska kommittén. 12. Slutbetänkande. [45]